

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

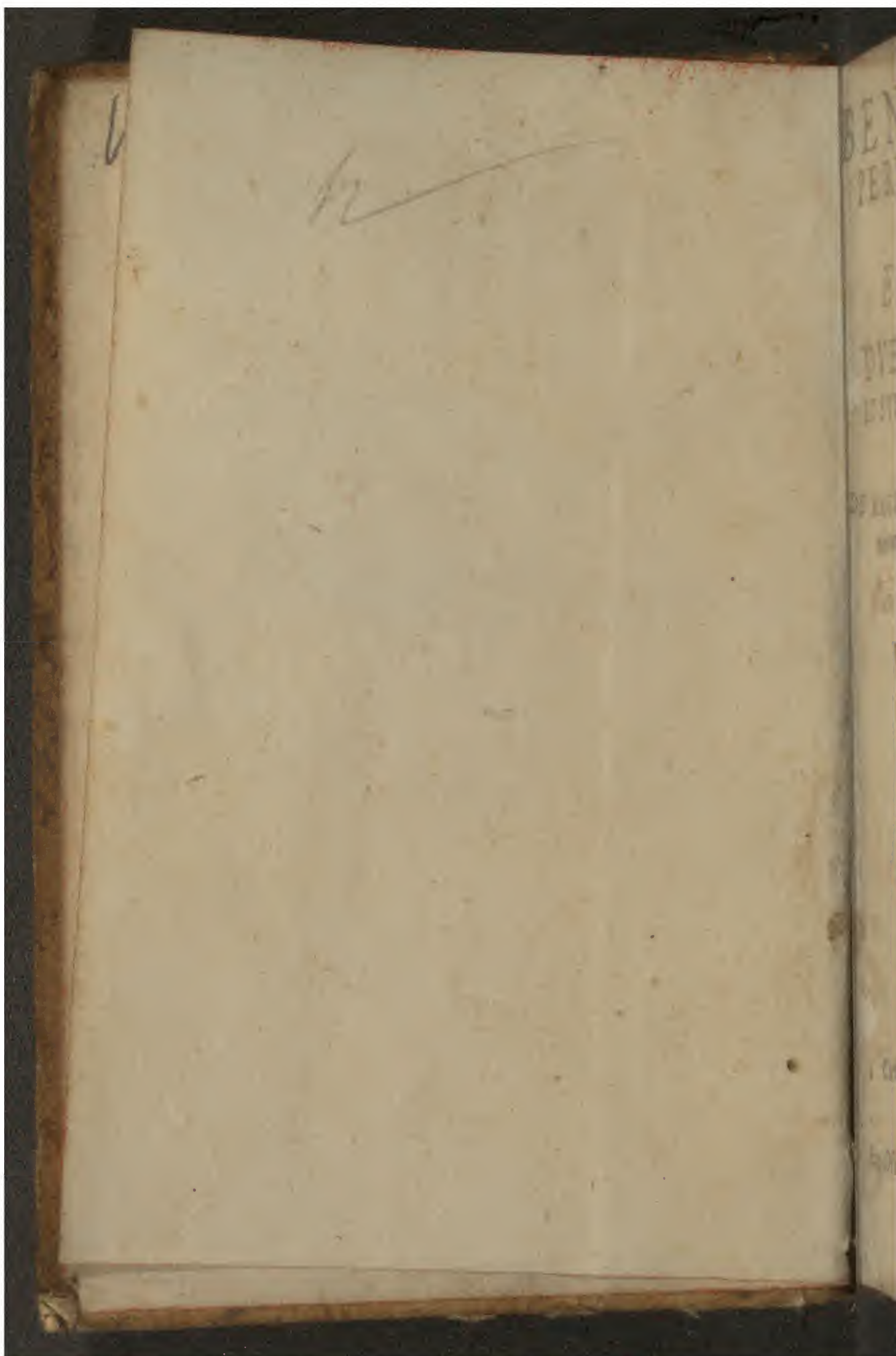

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

K 4902/A N IV
16/p
Acc: 39
AH 80/86

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

70865

BENEDICTI PERERII VALENTINI

E Societate IESV.

ADVERSVS FALLACES ET SVPERSTITIOSAS ARTES,

ID EST,

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE SOMniorum, & , De Diuinatione Astrologica.

Rionnij LIBRI TRES. Deggingen

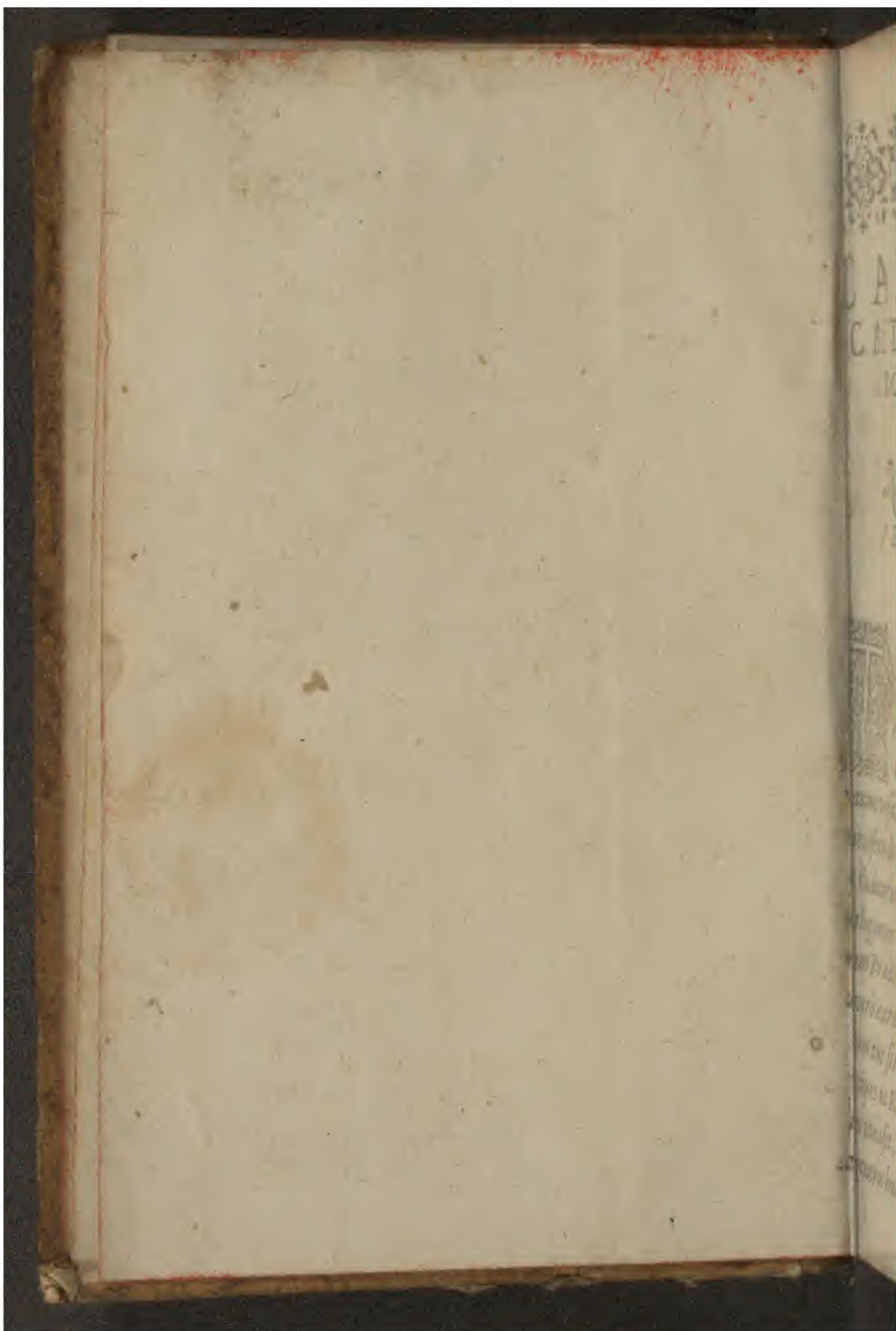
Cum gratia & Priuilegio Cæsareæ Maiestatis.

INGOLSTADII,

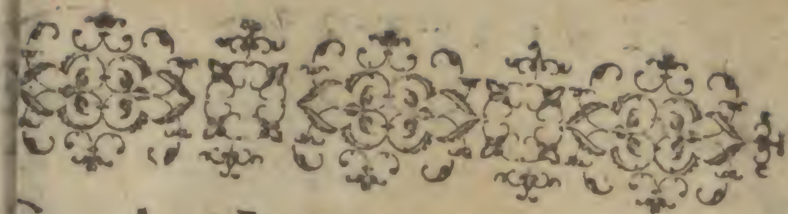
Ex Officina Typographica DAVIDIS SARTORII.

Anno M. D. XCI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

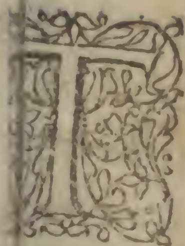

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

CAMILLO CAETANO PATRIARCHAE ALEXANDRINO

BENEDICTVS PERERIVS S. D.

RIA SVNT GENERA RErum, CAMILLE Patriarcha illustrissime, in quarum studio & obseruatione mortali-
nimi vesana quadam libidine vel potius
e noscendi quæ futura sunt, fœdis & no-
illuduntur fallacijs atque impijs errori-
lligantur: Somnia, & natalitia Astrolo-
m Prædicta, atque Artes Magicæ. Ne-
verò earum rerũ pestilens vis, priuatos
um aut singulos homines, verum etiam
cipes ac Reges ipsasq́; ciuitates & Respu-
s inuasit, infecit, ac perdidit. Ac licet
eneris humani pestes omnibus ferè secu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

lis tum sapientes viri firmißimis rationibus profligare, tum prudentes Rerum publicarum rectores ac principes seuerißimis damnatas edictis & atrocißimis pœnis addictas, è societate hominum exterminare flagrantißimè cupiuerunt, obnixeq́ contenderunt: perparum tamen ad huc profectum est. Adeo enim malum hoc in animis hominum hæret infixum, vt penitus extrahi vix queat, nec eius sanandi potens atque efficax vllum iam remedium inueniri posse credatur. Itaque hic vsu venit quod de Mathematicis scite quidam vereq́ dixit: Genus hominum, inquit, potentibus infidum, sperantibus fallax quod in ciuitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur. Sed nihilominùs tamen mihi quidem valde vtiliter ac salutariter fecisse visi sunt, qui doctis aduersus eas artes editis libris, vanam & fallacem ac perniciosam esse hominum generi, nimis curiosam & superstitiosam earum rerum obseruationem apertè demonstrarunt. Quorum ego prudens consilium, piumq́ studium, atque vtilem conatum æmulatus, tres aduersus eas artes libros confeci, vnum de Magia; alterum de

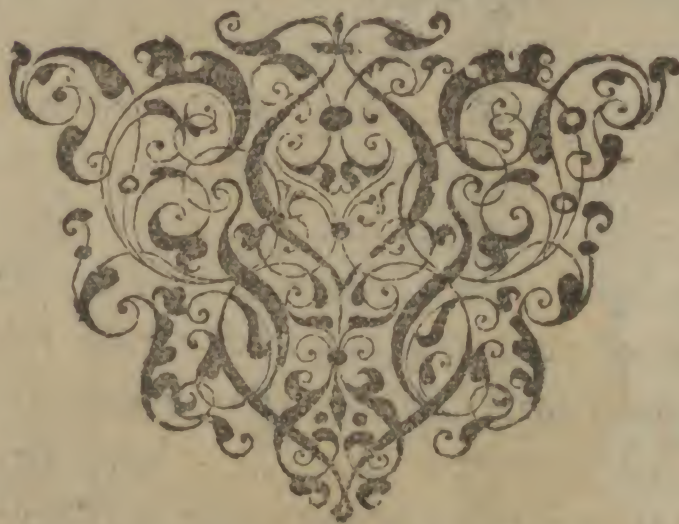
Tacitus historiarũ lib. 1.

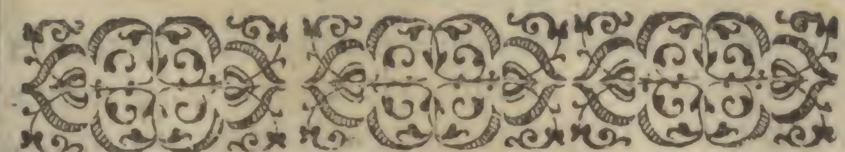
Obser-

Obseruatione somniorum; tertium de Diuinatione astrologica. Ac primus quidem liber planè nouus est fœtus, nunc primum lucem aspiciens: quæ reliquis autem duobus libris disputantur, ea ferè sunt in Commentarijs nostris partim in Danielem, partim in Genesim explicata. Sed quia non pauci eos Commentarios non legent, aut quod eos propter studiorum diuersitatem non iuuat legere, aut quia non vacat propter occupationes, putaui me pergratum plurimis facturum, si, quo latius horum librorum pateat vtilitas, separatim eas disputationes, atque vnum in volumen, idq́ue modicum inclusas, typis excudendas curarem: ratus scilicet fore, vt eas ipsas disputationes, tum propter exquisitam multisq́ue optatam eiusmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatemq́ue voluminis, & plures, & auidius atque vtilius legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui sub tuo nomine CAMILLE Præsul ornatissime: quem omnes qui norunt, non possunt non amare propter singularem ingenij ac morum suauitatem; & quod vera animi bona cum amplissimis

 naturæ

naturæ ac fortunæ bonis adæquaſti, admirari & obſeruare coguntur. Video ſanè perexiguum eſſe munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac dignitatis amplitudine: ſed eſt tamen amoris & obſeruantiæ pleniſſimum; & quãti ego te faciam, quantumq́ue Caetanam familiam colat ſocietas noſtra, certiſſimum teſtimonium.

BENEDICTI PERERII LIBER PRIMVS

qui est

DE MAGIA.

VPLICEM esse Magiam hic liber ostendit; alteram quidē Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamq́; ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq́; alienam superstitione, & à Dæmonum artificio ac maleficio puram; sed paucissimis tamen mortalium explorate perceptam: Alteram verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni ratione ac veritate vacuam, fallacem item & noxiam, Dæmonumq́; fraudibus & maleficijs implicatam, ob idq́; meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscet lector quatenus vtraque Magia progredi, & qualia quantavé opera possit facere, & an mira quæ videtur facere posterior Magia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur, an verò præstricta oculorum acie, spectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræsentant vim & naturam,

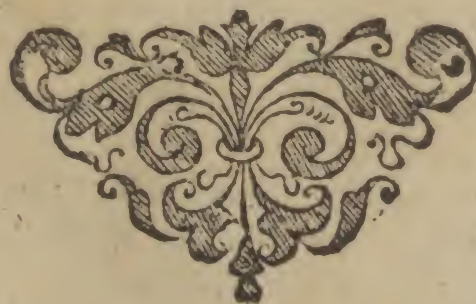
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ſed nudas tantùm atque inanes earum rerũm ſimilitudines & imagines ferant: Denique quæ videntur & vulgo creduntur Magorum miracula, quibus rebus differant à veris miraculis, quibuſué notis & ſignis facilè diiudicari & internoſci queant. Libuit autem ante ipſum operis veſtibulum, velut in conſpectu lectoris ponere generales ſententias & capita diſputationum quæ hîc tractantur, quò ſcilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipſa lectione eam capiat vtilitatem, cuius ei afferendæ vtilitatis flagrans deſiderium, nec dubia ſpes, ad huius nos voluminis ſcriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPVTATIONVM LIBRI PRIMI, QVI EST DE Magia.

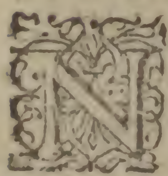
PRIMA.

VII. Quæ

CAPVT PRIMVM.

AN QVAE A MAGIS FACTA ESSE vel sermonibus vulgi ferũtur, vel à scriptoribus mandata sunt litteris, omnia sint fabulosa, ficta & falsa; an verò aliqua fuerint, vti narrantur, verè ab illis gesta.

ON EST DVBIVM QVIN EORVM QVAE de Magis aut dicuntur aut scribuntur, quamplurima sint ficta & falsa: nam plerique hominum nimis sunt creduli & superstitiosi, & rebus admirandis facile capiuntur; cùm etiam docti viri & Philosophi, vt inquit Aristoteles, quoniam fabula continet aliquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur. Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in libris Metamorphoseos, omnia ficta esse à Poëtis, sicut illa de Circe & Medea; & de socijs Diomedis in aues conuersis quæ longo post tempore circa templum Diomedis volitabant; de socijs Vlysſis, quos Circe mutauit in bestias; de Arcadibus qui traiecto quodam stagno vertebantur in lupos; de socero Medeę, quem illa à senectute ad iuuentutē reuocauit; de draconibus, quibus simul iunctis Medea volauit per aëra, & de alijs id genus fabulis, quas Poëtæ cum ad oblectationem legentium, tum ad mysticam hominum eruditionem adinuenerunt? Negari tamen non potest multa miratu dignisſima verè à Magis esse facta. Nam scriptura in Exodo commemorat opera Magorum Pharaonis, & 1. Reg. cap. 28. scribitur de Phitonissa quæ suscitauit Samue-

Arist. lib 1. Metaphys.

Exod. 7.

Samuelem, & Pſalmo 57. de venefico incantante ſapienter aſpidem, ob id obturantem aures ſuas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna & prodigia* non vtique alia arte quàm magica. Ex hiſtorijs Eccleſiaſticis notum eſt quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationibus: quãobrem (vt fertur) à Romanis publicam ſtatuam meruit hac inſcriptione: SIMONI DEO SANCTO: vt narrat Iuſtinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertullianus in Apologetico, Euſebius libro ſecundo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Propter quæ prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quemadmodum Lucas ſcribit in Actis Apoſtolorũ capite octauo, de illo diceretur: *Hæc eſt virtus Dei quæ vocatur magna.* Narrat beatus Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidam iuuenis virginem DEO ſacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuiſſet; eum ad magicas artes conuerſum, quas apud Memphin Ægypti didicerat, adeo illis profeciſſe, vt virgo inſano illius iuuenis amore fureret. Porrò quæ de Strygibus vulgo circumferuntur, non ſunt in totum falſa, ſed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, ſicut Syllueſter in opere ſuo de Strygibus, & Alphonſus de Caſtro in eo quod ſcripſit de Punitione hæreticorum, non illi quidem tanquam dubia & incerta, ſed tanquam ſibi notiſsima & exploratiſsima tradiderunt.

Iuſtinus martyr.
Irenæus.
Tertullian.
Euſebius.

MIRA ſunt quæ Philoſtratus in libris De vita Apol-

Mira opera Magorum

ex Philostrato.

ta Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum, vel Gymnosophistas Æthiopũ, vel ipsum Apollonium gessisse. Tale est illud quod is narrat libro tertio & capite tertio, vidisse Apollonium apud Indos gemina dolia, vnũ imbrium, alterum ventorum; illud, cum nimia siccitate India premebatur, apertum nebulas emittebat vniuersam illam terram humectantes: nimios autem imbres occlusum cohibebat: alterum adapertum efflabat ventos regionem perflantes, quò salubrius esset cœlum. Tale etiam est illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cum Apollonius cum Iarcha & alijs Brachmanis mensæ accubuisset, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos esse, certa mensura vinum & aquam miscentes & cyathos proferentes. Nec sileri debet quod Philostratus libro quarto, capite decimosexto scribit de puella quæ tanquam mortua portabatur ad sepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam secreto quædam illi admurmurans & insusurrans, ad vitam & integram valetudinẽ reuocauit. Nec minus mirabile est quod idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de statua Memnonis, quam cùm radius solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiusdem libri sexti capite quinto, iussu Vespesionis, qui princeps erat gymnosophistarũ, apud Æthiopes, vlmum quandam voce quidẽ clara & distincta, sed tenui admodum & quasi fœminea salutasse

Apol-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Apollonium. Sed illud miratu dignissimum, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octaui, Apollonium cùm esset in prætorio Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo condemnandus, repente ex omnium oculis euanuisse. Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, vt eum Hierocles cum CHRISTO Domino nostro conferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniamq́; coarguit Eusebius Cæsariensis: Alexander autem Mammeæ Imperator Romanorum in suo Lario imagines CHRISTI, Abrahæ & Apollonij habebat, quòd hoc tres maximè omnium miraretur & coleret. *Eusebius in libro cõtra Hieroclem.*

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quæ Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt vel ab ipsis vel ab alijs conficta, & superstitiosis nimiumq́; credulis hominibus persuasa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto Æneidos promisisse dicitur;

Hæc se carminibus promisit soluere mentes
Quas velit; ast alijs duras imittere curas,
Sistere aquam fluuijs, & vertere sidera retro,
Nocturnosq́; ciere manes, mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quæ de Magis feruntur, omnia esse vana falsaq́; totamq́; Magiam reijcit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immensum, inquit, & indubitatum exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium, *Plinio nulla est Magia.*

vel

vel diligẽtia, vel quęlibet facultas, nec studium cum eius discẽdæ auidissimus esset: quin etiam ad eam docendam Tyridates Armeniorum rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, cænisq; magicis eum initiauit: sed is regnũ quidem à Nerone accepit; Magiam autem quæ nulla est, docere eum non potuit. Proinde ita persuasum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis vmbras, sed in his veneficas artes pollere, non magicas. Hæc Plinius. Cui vt concedo plurima Magorũ esse vana & falsa; ita esse talia omnia non assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula, demonstrat Plinius lib. 26. cap. 4. his exemplis; Magi aiũt Æthiopide herba amnes ac stagna siccari: coniectu, tactu, clausa omnia aperiri: Achimenide coniecta in aciem hostiũ, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacẽ dari solitam à Persarũ rege Legatis, vt quocunq; venissent, omnium rerũ copia abundarẽt. Apud Democritum inuenitur compositio medicamenti, quo pulchri, boniq; & fortunati gignãtur liberi. Et lib. 25. cap. 9. Circa herbam, inquit, quã nostri Verbenacã vocant, Magi mire insaniũt: hac perunctos impetrare q̃ velint, febres abigere, amicitias cõciliare, nulliq; non morbo mederi. Lege apud Aul. Gelliũ lib. 10. cap. 12. & apud Plinium lib. 28. cap. 1. quæ fabulantur Magi de Chamaleõte tradita à Democrito magicę artis principe, qui, quo tempore Hippocrates medicinã, eodem magicas artes in Græcia celebrauit, hoc est, circa bellum Peloponnesiacum, anno post

Figmenta Magorum Plinio.

Aul. Gellius. Plinius.

Romam

Romam conditam trecentesimo: vt auctor est Plinius lib. 30. cap. 1.

CAPVT II

AN OMNES EFFECTVS MAGIAE sint simulati & tantùm apparentes, hoc est, non tales reuera quales videntur; an verò sint aliqui eius effectus etiam veri & naturales, nempe tales reuera quales videntur.

NONNVLLOS effectus Magorum naturales & veros esse, tum ex sacris literis, tum ex alijs probatis historijs compertum est. Nam opera Magorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat scriptura cap. 7. Exodi; itaq; sentiunt Origenes & Augustinus. Id quoque declarat Samuel à Phitonissa suscitatus; quem fuisse verũ Samuelem, licet nonnulli in dubium verterint, tamen auctor libri Ecclesiastici cap. 46. nos dubitare non sinit. Ad hæc Dominus noster ait venturos pseudoprophetas tempore Antichristi, qui faciant prodigia & portenta magna: quæ S. Paulus vocat mendacia, non quod omnia per se & sua natura sint futura falsa; sed quòd fiét ad persuadendum falsum, & ad decipiendos homines, & quòd putabuntur esse vera miracula, hoc est, supernaturalia opera, cum non sint talia. Nónne DEVS Deuteronom. 13. denunciat venturos pseudoprophetas prędicentes futurum aliquod portentum, quod ita veniet, vt ab illis fuerat prædi-

Matth. 24.

2. Thess. 2.

prædictum ? Dæmones item naturali ſolertia quæ ſumma illis eſt, & ſcientia cunctarum re rum naturalium quam propter peccatum no amiſerunt; deniq; longiſsimi temporis experi entia qua pollent, occultas & admirandas re rum facultates & virtutes, ipſarumq; rerum in ter ſe vel ſympathiam vel antipathiam,&quem admodum inuicem applicari & temperari de beant, quò mirabiles & inuſitatos effectus pro ducant, optimè norunt,& per Magos miniſtro ſuos præſtare poſſunt. Atque hæc eſt doctrin B. Auguſtini in lib. 3. de Trinitate,cap. 7. & 8. i libro Octogintatrium quæſtionum, quæſt 79. in quæſtione 22. in Exodum, à Chriſtianis Philo ſophis iuxta & Scholaſticis Theologis recept Neque poſſumus negare(ſunt enim multis Ro manæ hiſtoriæ ſcriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquã me morabilia. Cum enim mater deorum ex Peſs munte Phrygiæ, naui adueheretur Romam; i dicitur hæſiſſe in Tiberi, vt non hominum, no boum vi moueri loco poſſet. Q. Claudia veſt lis quò ſuam caſtitatem probaret, diſcinxit ſ zonamq; naui alligans, eam quo volebat, dedu xit. Thucia quoque veſtalis quò ſuam etiã pro baret pudicitiam, aquam Tiberi hauſtam cr bro tulit vſq; ad capitolium, anno vrbis cond tæ ſexcenteſimonono, vt tradit Plinius lib. 2 cap. 2. Nec poſſumus inficiari opera Magorum homines fœminaſué inflammari ad libidines, ad amores antè exoſos: cuius rei exemplum a fert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nob ſupra commemoratum. Quanquã duo illa qu

virg

[V]irgines illas vestales egisse diximus, putat S. [T]homas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 6. [a]rt. 5. etiam ministerio bonorum Angelorum, [D]EO sic volente, castitatis virtutem & præstanti[a]m commendare & probare hominibus, fieri [p]otuisse.

Notabilis sententia B. Thomæ

CETERVM plurima Magorum opera esse [s]imulata, fallentia oculos spectantiũ, nudamq; [t]antùm eorum quæ repræsentant imaginem, non autem veram naturam habentia, multi tradiderunt atq; compererunt; & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirãdę metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, cap. 17. & 18. de socijs Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de socijs Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in Lupos, de stabularijs quibusdã mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tempore in Italia viatores quibus caseum dabant veneficijs imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumq; opera ad portanda onera aliquandiu vsas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. capite 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia quæ speciem gerẽs pulchrę mulieris, simulabat se captam amore cuiusdam Menippi iuuenis formosi, ei velle nubere. Die igitur nuptijs dicato mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis vini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apol-

Lamiarũ ingenium & libido.

lonius, ad eos qui aderant conuerſus, inquit: Tantali hortos videtis, qui ſicut Homerus ſcribit, apparebant eſſe aliquid, cùm nihil tamen eſſent: talem enim eſſe hunc omnem apparatum exiſtimare debetis: neque enim quæ apparet materia, vlla ſubeſt, ſed materiæ duntaxat ſimulachrum eſt & imago. Hæc autem ſponſa, vna eſt è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos quos cupiunt poſtea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euanuit: & illa mulier ſeſe Lamiam eſſe confeſſa eſt, & voluiſſe Menippum voluptatibus explere, vt eius poſtea corpus deuoraret: conſueuiſſe enim pulchrorum iuuenum corporibus veſci, vbi ad ſummam ſanguinis abundantiam perueniſſent. Non ſunt admodum diſsimilia quæ 26. quæſt. 5. cap. Epiſcopi, de nonnullis ſtrygibus narrantur, quas dæmones deluſa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum ſpatia per aëra equitando conficere, & cum Diana & Herodiade in amœniſsimis locis iucundiſsimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque perſonis, quibus credebant, adeſſent, ſed tantùm imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentiſsimis rationibus probari poteſt. Magi enim promittunt ſe ex lapidibus vel lignis leones vel lupos ſubitò producere poſſe; & nonnunquam in ſpectaculis ex terra faciunt ſubitò exiſtere leones vel lupos: conſtat

autem

autem eiuſmodi animalia perfecta citra ſupernaturalem DEI potentiam nulla ratione gigni poſſe niſi ex ſemine; nec ad iuſtam magnitudinem, niſi ſtatis temporum interuallis peruenire poſſe. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocati ad vitam, ſicut traditum eſt de puella illa quam Apollonius reuiuiſcere fecit,& de Alceſte quõdã ab Hercule ad vitã reſtituta. Plinius etiã lib. 7. c. 37. narrat Aſclepiadem celeberrimũ tempore Pompeij Magni medicũ, quendã hominẽ mortuũ è funere retuliſſe & ſeruaſſe. Non poſſe autẽ Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita cõcluditur: Si animus hominis eſt mortalis, non poteſt ſemel extinctus idem numero reuiuiſcere; ſin autem eſt, vti verè eſt, immortalis, non poteſt vllis hominum vel dæmonum artificijs, vel vllis naturalium agentiũ viribus rurſus ad corpus ſuum animandum viuificandumque reuocari: nam cum ſit immaterialis & incorporeus, eſt ſupra omnis naturæ corporeæ facultates; nec vllius rei creatæ poteſtati ſubiacet. Neceſſe eſt igitur, reſurrectiones mortuorum quæ à Magis factæ narrantur, vel eſſe fabuloſas, vel fuiſſe ſimulatas,& tantùm in ſpeciem factas.

Nulla vi & arte magica poſſe mortuos reuiuiſcere.

CAPVT III.

AN SIT ALIQVA MAGIA NAturalis.

LICET iam vſus obtinuerit vt nomen Magiæ ferè in malam partem accipiatur, pro ea nimirum arte quæ opera & adminiculo dæmonum res mirabiles vel facit vel facere ſimulat;

& Magi vulgo dicantur qui ex cōmercio quod habent cum dæmonibus, res ſtupendas efficiāt, veluti ſunt præſtigiatores, incantatores, Necromantici, & alij malefici homines: Attamen nec nomen Magiæ abſolutè & præciſe ſumptum hoc ſignificat, nec à principio ſic fuit vſurpatum, ſed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inuſitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter ſumpta Magia dupliciter diuidi poteſt: altera enim eſt naturalis, altera non naturalis. Naturalem voco, quæ cognitione & applicatione quarundam ſingularium virtutum, quæ ſunt in rebus naturalibus, quæq́; latent ferè mortales, agentia & patientia ſuo loco & tempore, & ſicut opus eſt inuicem componendo & temperando, effectus quoſdam inuſitatos & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehenſibilis, moliuntur. Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen non vtens viribus agentium naturalium, ſed ſola dæmonum opera

Triplex Magia naturalis.

& ope. Naturalis autem Magia rurſum triplex tradi poteſt: alia enim dici poteſt humana, quia humano ſtudio & diligentia comparatur; altera Diuina, quæ per reuelationem vel à DEO, vel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dæmoniaca quam dæmones tradunt ijs hominibus, qui ſe illis impia ſocietate & fœdere deuinxerunt.

ESSE autem Magiam quandam naturalem quæ eſt ſecretior quædam & abſtruſior ſapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vſu quarundam rerum naturalium mira perficit.

Eſſe naturalē quandā Magiā.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

cit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus duntaxat literis philosophicis; nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabilium rerũ effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accommodare sciret, haud dubie mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incompertæ adhuc rationis, &, (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita. Hæc, si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgo diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamẽ opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur De Admirandis auditionibus; quanquam eum nonnulli adscribunt Theophrasto. Plinius cum alijs libris multa, tum plurima secundo libro Naturalis historiæ prodidit, & Proclus in libro De Sacrificio & Magia, & beatus Augustinus libro 21. De Ciuitate DEI, cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineralium, Tractatu 2. cap. 1. 11. & 17. & Fracastorius in lib. De Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Platonis, cap. 1. multaq; eius generis sparsa leguntur in libris Cardani de subtilitate & varietate rerum; quorum hîc nonnulla ex Plinio recensebo lib. 2. cap. 96. Iuxta Harpasa oppidum Asiæ, cautes stat horrenda vno digito mobilis, eadem, si toto corpore impellatur, resistens. Duo sunt montes iuxta flumẽ Indum, alteri natura est, vt ferrum omne trahat, alteri, vt respuat; Itaque si sint claui in calciamẽto, in altero auelli non posse, in altero sisti. Et *Miracula natura.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

cap. 105. Hæc est natura Naphtæ circa Babyloniam profluens bituminis liquidi modo, vt in eam vndecumque visam protinus transiliat ignis. Ita ferunt à Medea pellicem crematã, postquam sacrificatura ad aras accesserat, corona igne rapta, & cap. 107. In Nymphæo exit è petra flamma quæ pluuijs accẽditur, & cap. 103. In Dodone Iouis fons cùm sit gelidus, & immersas faces extinguat; si extinctæ admoueantur, accendit. In Illyrijs supra fontem frigidum expansæ vestes accenduntur. Idem Plinius libro vltimo, cap. 4. Adamas (sic Græcè dictus, quòd nec ferro, nec igne dometur) hircino tamen rumpitur sanguine: & cum magnete lapide in tantum dissidet, vt iuxta positus ferrum non patiatur abstrahi; aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atque auferat. Verùm nihil esset mirabilius magnete, si vis eius non adeo nobis esset nota & explorata. Nam rationem cur ferrum ad se trahat, & acum nauticam sua vi tactam eatenus agitet, quoad illa directo septentriones spectet, quis nobilium philosophorum non diligentissimè inuestigauit? quis autem adhuc comperit aut satis explicauit? Sed omnia excedit miracula Echneis pisciculus quem Latini vocant Remoram, cuius meminit Aristoteles lib. 2. De Historia animalium cap. 14. sed Plinius libro 32. cap. 11. non solum ab antiquis de eo prodita, sed etiã sibi suiq́ue temporis hominibus planè cognita & explorata tradens, ait eum semipedalem esse, limaci magnæ similem, adhærentemq́ue nauigijs licet ea sint ingentia cursuq́ue incitatissimo ferãtur, eorum tamen ita frenare impetum, vt stare cogat,

Remora piscis.

cogat, non labore vllo, nec renitendo, nec aliter quàm adhærendo. Fertur Actiaco bello tenuisse prætoriam nauim Antonij properantis circumire, & exhortari suos, donec iret in aliã. Ideoq; cæsariana clafsis impetu maiore protinus venit. Tenuit etiã eius memoria Caij principis ab Astura Antium remigantis quinquiremem quadringentorum remigum viribus propulsam, eiusq; adhærens gubernaculo: feruntq; Cæsarem peculiariter miratum quomodo adhærens tenuisset, nec idem polleret in nauigium receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ ratione carent, sed etiam homines mira edere & non cernentibus incredibilia cùm alij testificati sunt, tum haud dubium reliquit S. Augustinus multis certisq; eius rei positis exemplis. Nouimus, inquit, lib. 14 de ciuitate DEI, cap. 23. hominum quorundam naturas multum cęteris dispares, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt volunt de corpore suo facientium, quæ alij nullo modo possunt; & audita vix credunt. Sunt enim qui aures moueant, vel singulas vel ambas simul. Sunt qui totam cæsariem, capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq; cùm volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerunt, incredibiliter plurima & varia, paululum præcordijs cõtrectatis, quod placuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imo sine pædore vllo, ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cantare videantur. Ipse sum expertus sudare hominem solere cum vellet, notum est quosdã flere cùm volunt, atque vbertim lachrymas fundere.

Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in
parœciaCalamensis Ecclesię,qui quibuscunque
volebat, ita se auferebat à sensibus & iacebat si-
millimus mortuo , vt non solum vellicantes &
pungentes minime sentiret , sed aliquãdo etiam
igne vreretur admoto ,sine vllo doloris sensu :
nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi
Augustinus.

Sphæra Archimedis. IAM verò Sphæram illam quam traditCice-
ro primo libro Tusculanarum disputationum ,
& secundo libro de Natura deorum ab Archi-
mede primùm,& deinde à Posidonio factam,
omnes cœlestiũ orbium conuersiones suis mo-
tibus clarissime perfectissimeq́; representan-
tem,quis humanum ac non potius diuinum aut
dæmoniacum inuentum & opus credidisset?
Huc etiam referri potest quod Albertus capite
tertio libri sui De moribus Animalium comme-
morat, duos in Germania natos esse pueros,
quorum altero iuxta domorum ostia inceden-
te, omnia ostia versus latus sinistrum illius ape-
riebantur,tametsi clausa essent : idemq́; contin-
gebat alteri puero illius fratri, versus latus eius
dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq́; id
referri posse aliò,quàm in proprietatem occul-
tam quæ vtriq; in eorum ortu indita est à cœlo :
quanquam ego vereor ne illud non fuerit ve-
rum : aut si fuit,non puto id naturaliter sine in-
teruentu & opera dæmonum fieri potuisse.

SI igitur tam mira sunt naturæ opera; cur nõ
sapiens reconditiori naturalium rerum cogni-
Quales Magi Persarũ. tione vsuq; præditus similia facere posset? Atq;
hæc est Magia naturalis, Tales erant apud Persas

Magi

Magi (ait Philo in libro, Quod omnis probus ſit liber) naturæ ſcrutatores, præ veritatis cognoſcendæ ſtudio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios ijſdem initiant myſterijs. Et in libro De ſpecialibus legibus. Veram, inquit, Magiam, hoc eſt, Perſpectiuam ſcientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, vt honeſtam expetendamq́ꝫ, non plebeij ſolum teſtantur, ſed etiam Reges regum maximi, præſertim Perſici, tam curioſi harum artium, vt regnare non liceat niſi familiariter cum Magis verſato. B. Hieronymus exponens ſecundum Danielis caput: Magi, inquit, ſunt, qui de ſingulis philoſophantur, nec malefici ſunt, ſed Philoſophi Chaldæorum, & ad artis huius ſciẽtiam reges quoque & principes eiuſdem gentis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris noſtri natiuitate primi, ortum eius intellexerunt. Huius artis excellenti peritia, cenſet Philoſtratus Apollonium Tyaneum mira quę de eo narrantur, effeciſſe, idemq́ꝫ ſenſit de illo Iuſtinus martyr in Quæſtionibus ad Orthodoxos, quæſtione vigeſimaquarta ita ſcribens: Apollonius, vt vir naturalium potentiarum & diſſenſionum atque conſenſionum earum peritus, ex hac ſcientia mira faciebat, nõ auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit aſſumptione idonearum materiarũ, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebatur. Et Apollonij quidem opera quoniam facta ſunt ex ſcientia rerum naturalium ad corporalem actionẽ hominum, non euertit DEVS. Sic ibi Iuſtinus. Huius Magiæ naturalis fiducia auſus eſt Archi-

Matth. 2.
Iuſtini martyris teſtimoniũ de Magia Apollonij Tyanei.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Archimedis scientiæ potentia. medes admirandum illud theorema ponere. QVANTVMLIBET onus quibuslibet viribus mouere: nec posuit modo, sed & apertissimè demonstrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, speculationẽ illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariã quam ingens hominũ turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul assidens, quieta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumq; Marcellus maximo exercitu terra mariq; Syracusas obsideret; Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis machinas telaq; huius Magię naturalis sciẽtia adinuenit, quibus tantas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreq; perculsi, dicerent se non contra homines, sed contra deos pugnare. Quid dicam de stupendo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobilium Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philosophus pro certo confirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factum, volasse; ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput æneum, quod maxima spectantiũ admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boëtium, in epistola quadam siue à Cassiodoro, siue à Theodorico ad eum scripta dicitur, huius artis vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirent, æneus anguis sibilaret

Plutarchus in Marcello.

Columba lignea volans.

Caput æneum loquens.

Mira opera Boëtij.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

aues ſimulatæ dulciſsimè canerent, homines æ-rei in aëre buccinarentur. Verùm de his ſatis, illudq́; ratum & indubitatum ſit, eſſe quandam Magiam naturalem, quam qui tenent (pauciſsimi autem benè tenent) poſſunt mira facere, quę rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum fieri: Tum quia opera illa ſunt inuſitata; Tum quod ſecreta quadam ratione & alijs occulta fiant. Quamobrem plerique putant eiuſmodi homines habere conſortium cum dæmonibus, & non niſi eorum ope illa præſtare. Talem de ſe fuiſſe hominum opinionem, quodam loco ſcribit Galenus, & Boëtius libro primo de conſolatione, proſa quarta, queritur ſe, propter recōditioris Philoſophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectionem, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuiſſe accuſatum & damnatum.

MAGIAE autem naturalis, non humano ſtudio partæ, ſed à DEO vel Angelis bonis acceptæ, manifeſtum eſt argumentum perfectiſsima rerum omnium naturalium ſcientia diuinitus infuſa Salomoni: per quam veriſimile eſt, eum mira effeciſſe, aut certe ſi voluiſſet facere potuiſſet. Ioſephus certè libro octauo de Iudaicis antiquitatibus ait, Salomonem inſtituiſſe occulta quædam remedia ad pellendos morbos & fugandos dæmones. Incantationes, inquit, compoſuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit ſcriptos, quibus ita fugantur dæmones, vt deinceps nunquam reuerti audeant: atque id ſanationis genus etiā ſuo tempore apud Iudæos in vſu eſſe; & ſe vidiſſe Elea-

Naturalis Magia Salomonis.
3. Reg. 2.

zarum

zarum Iudæum, præſente Veſpaſiano alijſque Principibus, multos à dæmonibus vexatos, hac ratione liberaſſe. Modus curationis erat hic: admoto naribus dæmoniaci annulo, ſub cuius ſigillo incluſa erat ſpecies cuiuſdam radicis à Salomone indicatæ, ad eius olfactum, per naſum cõtrahebatur dæmonium, & collapſo mox homine, adiurabatur dæmonium ne amplius rediret, Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Diſceſſus autem dæmonis ab homine, illud erat indicium, quod iuſſu Eleazari egrediens, vas plenum aqua ibi poſitũ, inuiſibiliter euertebatur. Hæc ex Ioſepho. Sed profecto illa ratio eijciendi dæmonem, non ex Magia naturali, ſed ex ſuperſtitioſa & Diaboli artificio compoſita proficiſcebatur; nec eam credibile eſt inſtitutam eſſe à Salomone, niſi forte poſtquam is DEI gratiam perdidit, in cultum
3. Reg. 11. idololatriæ prolapſus. Iuuenis etiã Tobias, mirabilem vim eius piſcis quem in Tigri ceperat, Angelo Raphaele docente, cognouit. nam ſic Tobiæ dixit Raphael (vt legitur cap. 7. illi⁹ libri) *Cordis eius particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, ſiue à viro, ſiue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos: fel autem eius, valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo & ſanabuntur.* Simili remedio piſcis, Gregorius Turonenſis Epiſcopus, cum puer eſſet, diuinitus admonitus, patrem ſuum à grauiſsimo morbo liberauit.

NONNVNQVAM etiam Magiam naturalem diſcunt homines à dæmonibus. Sic enim Magos Pha-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Pharaonis eam didiciſſe, certum eſt. Immo ferè, qui hanc Magiam tenent, cum ſint homines minimè probi, & Philoſophiæ aliarumq; liberaliū doctrinarum rudes & imperiti, non dubium eſt, quin vel ipſi eam artem à dæmonibus didicerint, vel ab his quibus eam dæmones tradiderunt. Vix enim vlli mortalium, aut certè paucíſsimis, nec niſi ijs qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obſeruatione vſi, talis Magia naturalis cōtingere poteſt.

CAPVT IIII.

AN SIT ALIQVA MAGIA NON naturalis, hoc eſt, quæ non ad naturam, ſed ad dæmones neceſſariò referri debeat.

MVLTA faciunt Magi, quæ nullo modo effici poſſunt per cauſas naturales, ſed ea neceſſariò referri debent ad aliquas ſubſtantias incorporeas, quæ occultè cum ipſis Magis & per ipſas operantur. Magi enim nonnunquam faciunt ſtatuas è ligno vel alia materia factas, nullo extrinſecus impellente, moueri ex ſe motu progreſsiuo & humano, quin etiam loqui & reſpōdere ad quæſtiones de varijs rebus propoſitas: ſi id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, niſi dando formam, ex qua illa operatio procedit, ſupradictæ verò actiones, ſint tantummodo animalium perfectorum, & quædam propriæ hominis, oporteret in illa ſtatua productam fuiſſe animam ſentiētem perfectam, & animam rationalem. At nec huiuſmodi

iusmodi animæ possunt esse subiectiuè in tali materia, qualem habent illæ statuæ, quippe quæ carent vita & sensu; nec animalia perfecta possunt generari nisi ex semine à sui similibus; nec potest natura simul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare: Necesse igitur est, prædictas operationes statuarum, non à natura, sed ab aliquo dæmone, qui intra illam statuam latet, proficisci. Deinde, Magi quædam manifestant occultissima, & quæ ratione humana nota eis esse non potuerant; veluti furta clam facta, thesauros alicubi reconditos, res quæ in remotissimis regionibus geruntur, quæ quisq; olim vel dixit vel fecit, denique prædicunt quædam futura; hæc autem opera sunt mentis, & quidem sublimioris atque præstantioris, quàm est humana. Præterea Magi cùm volunt mira illa facere, certis quibusdam vestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, describunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per se nec vim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiẽdos: non igitur Magi opera illa faciunt per causas naturales.

ADHAEC, supra omnis naturæ corporeæ potestatem est illud quod nonnunquam faciũt Magi; vt ad eorum præsentiam, & fores & alia loca quæ clausa sunt, repentè patefiant; interdum etiam se vel alios repente ex hominũ conspectu subducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum est: is enim cum sisteretur in prætorio ante Domitianum Imperatorem,

repentè

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

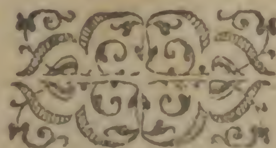
repente ex oculis omnium euanuisse dicitur. His accedit quod Magi non faciūt hæc, nisi pronunciando certas quasdam voces & verba, in quibus totam illi, vel maximam vim artis Magicę ponunt; voces autem & verba, cùm ex se non habeant aliam vim quàm significandi, vel quodammodo afficiendi auditum, non possunt esse causa vt aliquid fiat, nisi dupliciter; vel ratione rerum quæ illis verbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos variè afficiunt & mouent, præsertim adiuncta decenti conuenientiáq; actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo oratorum & concionatorum verba, mouere solent audientes; sed hic modus mouendi, non nisi ad audientes qui intelligunt, pertinere potest: Vel mouent verba, propter suauitatem modi, quo modulatè & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solum homines, sed etiam animalia vocibus musicis variè affici & permoueri cernimus; neutrum autem horum reperitur in vocibus Magorum, non igitur per illas voces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus producunt. Iam verò, cum Magi ad faciendum quod volunt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, prostrationes corporum, & alia eiusdem generis; quis non liquido cernit hæc non posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeę & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt efficere nō possunt, exhiberi?

Quomodo voces possunt esse causæ efficientes aliquarum rerum.

Postre-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Poſtremò, ne quis vel ambigendi, vel cauillandi reliquus ſit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non ſolum Magi miranda illa opera per ſeipſos faciũt, ſed quaſi quædam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam vſu venit quoſdam planè ignorantes, an illa eſſent vel à dęmone tradita, vel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis ſibi dictatis, eiſq; vtentes, mira etiam feciſſe; quod apertè demonſtrat, facultatem eiuſmodi res perficiendi non eſſe naturalem. Non me fugit, Petrum Apponenſem, Cardanum, maxime verò Pomponatium in libro De Incantationibus, eiuſmodi opera Magorum, excluſis dæmonibus, ad ſolas cauſas naturales conatos eſſe referre; ſed fruſtra & infeliciter. Verùm eorum opinionem infrà explicabimus & refellemus. Sciendum autem eſt, hanc noſtram ſententiam quam hîc docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonicis fuiſſe probatam & literis traditam; hoc enim ſenſit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, immò ante hos omnes idem in Pimandro ſenſit & docuit Mercurius Triſmegiſtus.

CAPVT

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI QVORVM OPE-ra & auxilio Magi mira faciunt, sint boni, an mali.

SVBSTANTIAS incorporeas quæ fauent Magis, eosq; iuuant, ad illa opera facienda, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedunt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisq; argumentis ostendi & concludi potest. Primò, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibiq; sacrificia fieri; hoc autem est proprium dæmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiam vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Ioannes ipsum adoraret, dixisseq; : *Vide ne feceris; conseruus enim tuus sum, &c.* DEVM *adora.* Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendum exitium alijs, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi sceleribus abhorrent. Posthæc, Magi multi miscent mendacia multasq; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea,

Apoc. 19.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Magi inuocando eos quorum abutuntur opera, minantur illis quædam impoſsibilia niſi venerint: & cum venerunt, imperant illis, & cogunt ne inde diſcedant; hoc autem imperium non poſſunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia ſuperior dæmon, cum quo Magi habent ſocietatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parêre iuſsis Magorum; vel ſimulant dæmones ſe cogi à Magis, cum tamen id voluntarie faciant, nec ab illis cogi queant, quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noſter argumentatur, ſe non eijcere dæmones poteſtate principis dæmonum, quia non poteſt Satanas Satanam eijcere; alioqui regnum eius diuideretur, nec diu ſtare poſſet; intelligendum eſt de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc eſt, tam ex corpore eius quàm ex animo; vel de eiectione quæ proficiſcitur ex odio dęmonis, & deſiderio euertendi imperium quod habet in homines. His adde, quia vt benè, inquit Euſebius lib. 5. De præparatione Euangelica cap. 7. vnde potuerunt Magi diſcere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosq; vel loco, vel anulo, vel vaſi, vel ſtatuę vel alijs rebus adeſſe cogunt? Vnde ſcire quibus ſacrificijs, libamentis aut ſuffimentis dęmones auertantur & fugentur, vel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones, alijs rebus; vnde, inquam homines hæc diſcere potuiſſent, niſi ab ipſis dæmonibus?

Quomodo Magi Dæmonibus imperent.

Matth. 12. Luc. 11.

QVII

QVID quod non eſt credibile, hominẽ poſſe imperare Angelis bonis, eosq; vel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum; quod tamen Magos facere diſertiſsimis verbis declarauit Porphyrius Philoſophus in epiſtola ad Anebonum Ægyptium, quam Euſebius lib. 5. De præparatione Euangelica capite ſexto ſcriptis ſuis inſeruit; ex ea verò nonnulla quæ ad rem præſentem maximè pertinent, hic adſcribam. Proponit autem in ea epiſtola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Dæmones inuocando. Prima dubitatio eſt, Quomodo Magi inuocant & obſecrant dæmones tanquam ſuperiores, & eiſdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines eſſe iuſtos, ipſi autem à Magis iuſsi, multa patrant iniqua & flagitioſa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magum, qui nõ multis diebus ante ſe abſtinuerit à Venere, ipſi tamen iuſſu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipſos, ante ab eſu carniũ abſtinere; cum ipſi tamen nidore ac ſanguine cæſorum animaliũ maximè oblectentur. Quinta: ei qui mortuum tetigit, ad operationes magicas accedere non licet; cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cœleſtibus, dicentes ſe conciſuros cœlum & arcana Iſidis edicturos, & Oſiridos membra Typhoni tradituros, niſi Dij adueniant & reſpondeant ipſis; abſurdũ tamen videtur, Deos quaſi

Dubitationes nouem Porphyrij de ijs quæ faciũt aut dicunt Magi inuocando Dæmones.

infantes, eiuſmodi fictis minis & terroribus cō-moueri. Moueri autem eos iſtis minis, Cheremon ſacer ſcriba teſtatur, & hæc eſſe illa inquit, quibus Dæmones maxime coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes ſuos Deos, inanes & ridiculæ videntur; ſic enim eos compellant: Tu, inquiunt, qui è limo emerſiſti, qui ſedes in loco, qui nauigio nauigas, qui ſingulis horis formam commutas, & in ſingulis Zodiaci ſignis commutaris. Atq; his precationibus & adiurationibus aiunt Deum ſe hominis viſui ſubijcere. Octaua: Quid ſibi volunt verba illa barbara, & nihil planè ſignificantia, quibus Magi vtuntur ad deos ſuos aduocandos? nam ſi ad verborum ſignificationem Dij reſpiciunt, quacumq; voce eadem res ſignificetur, mouebuntur: non enim dij ſunt Ægyptij vel Scythæ, vel illis linguis vtuntur, aut illas tantum norunt. Nona: cùm dæmones ſint ſupra ordinem rerum ſenſibilium, quomodo poſſunt rebus ſenſibilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia ſunt excogitata, qui noſtras paſsiones DEO attribuere auſi ſunt; aut aliter homines de DEO cogitant, quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epiſtola Porphyrius. Iamblicus autem, quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum, cum incredibili ſtudio & religione coniunctam, diuum prænominare ſolent, in libro, quem De Myſterijs Ægyptiorum ſcripſit, ad ſupradictas omnes Porphyrij dubitationes reſpondere conatur: ſed eiuſmodi ſunt omnia eius reſponſa, vt mihi quidem videantur eſſe

magis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

magis incredibilia & absurda, maioribusq; implicata difficultatibus, quàm illę ipsæ, quæ propositæ sunt dubitationes.

SED quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam cœli constellationibus, & nõ nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris aut alijs signis adhibitis, aduocẽtur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easq; pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulãdo per stellas multa maleficia, multaq; incommoda & detrimenta inferri hominibus, infamẽt eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dęmones, cum non nisi per causas naturales operẽtur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & pręparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, vt nonnunquam dæmones secundum incrementa Lunę, maximè quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euangelio Matthęi cap. 4. & 13. cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimum, ideoq; maxime subijciatur potestati Lunę, quę magnam habet potentiã & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiãtur actiones interiorũ sensuum, hinc fit, vt dęmones secundum incrementa Lunę, maxime perturbent phantasiam hominis, quia vident tunc cerebrum eius ad id esse magis pręparatũ.

Notabilis dubitatio.

Porro dæmones, ſicut dixit beatùs Auguſtinus 21. De ciuitate DEI, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminibus alijsq; cęremonijs, non tanquam animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis, ea ratione, vt hæc illis exhibentur in ſignum diuini honoris, cuius illi ſunt cupidiſsimi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæſt. 115. art. 5.

CAPVT VI.

QVAE OPERA ADMIRANDA POSſint facere Dæmones vel per ſe ipſos, vel per Magos.

DVo ſunt hîc ponenda ex ſacris literis ſatis manifeſta, vnum eſt, Dæmones per ſe ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima
Iob. 1. & 2. celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan DEO interroganti vnde veniret, reſpondiſſe: *Circuiui terram & perambulaui eam,* & Dominus
Matth. 12. in Euangelio ait quendam ſpiritum nequam egreſſum ab homine quem tenebat, perambulaſſe per loca arida & inaquoſa, & iterũ aſſumptis alijs ſeptem ſpiritibus nequioribus ſe, ad eundem illum hominem reuertiſſe: & Petrus ad-
1. *Pet.* 5. monet fideles vt ſobrij ſint & vigilent, quoniam aduerſarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus eſt, dæmonem non ſolum poſſe mouere ſeipſum, ſed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex ſacris literis certum eſt: Dæmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia:

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

turalia: ſicut igitur Angeli naturali vi mouent orbes cœleſtes, ſic Dæmones poſſunt mouere alia corpora: & ſicut Angelus ille Prophetã Habacuch capillo capitis apprehenſum, ex Iudæa, Babylonem vſq; transportauit, indeq; reportauit in Iudæam, ita poſſet dæmon idem facere; quin imò id eum feciſſe certum eſt: legimus enim diabolum, Dominum noſtrum tuliſſe in pinnaculum templi, & in montẽ excelſum. Nec hoc loco diſputandum eſt, an talis virtus motiua dæmonis, ſit diſtincta ab intellectu & voluntate eius: nam diſtinctam eſſe equidẽ arbitror, licet pleriq; negent. Verùm eius quæſtionis tractatio aliena eſt huic loco. Nec definio nunc quãta ſit virtus motiua dæmonis, vel quot corpora aut quanta mouere queat & non amplius, id enim incognitum mortalibus puto; exiſtimo tamen in dęmonibus ſuperioribus maiorem eſſe hanc vim motiuam, inferioribus verò minorem: ſicut enim eorum naturę ſunt vel perfectiores vel imperfectiores, ita quoq; eorum potentiæ ſunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus eſt terminatæ ſpeciei & definitæ naturæ & perfectionis; ideo nec poteſt eſſe vbique locorum, neq; poteſt quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea ſciendum eſt, duplicem eſſe dæmonum actionem, quæ à Philoſophis vocatur tranſiens, alteram immediatam quæ immediatè proficiſcitur à dæmone, & hæc eſt motus localis quo mouet corpora; nam ſicut intelligentiæ non per aliqua media inſtrumenta, ſed immediatè mouent orbes cœleſtes; ſic dæmones immediatè poſſunt

Dan. 14.

Matth. 4.

Duplex actio dæmonum tranſiens.

mouere corpora ſecundùm locum. Altera eorum operatio tranſiens, eſt mediata, nempe quæ motionem localem ab ipſis factam cõſequitur: dæmones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando cauſas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus; qui effectus immediatè quidem exiſtunt ex cauſis naturalibus, mediatè verò à dæmonibus qui illas cauſas præſentes fecerunt, & materijs quæ ab illis aptæ ſunt pati accommodarunt. His poſitis, quænam opera mira dæmones poſsint facere, demonſtremus.

Opera quæ poſſunt Dæmones facere.

PRINCIPIO, per motum localem multa poſſunt dæmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hic ſubijciam exempla. Primo poſſunt ignem ex ſuperiore aëris parte demittere, quo multa conſumant & perdant: poſſunt etiam immittere vehementes & turbulentos ventos, qui magna diruant ædificia, ſicut feciſſe legitur aduerſus Iob: *Cecidit (inquit ſcriptura) ignis de cœlo & tactas oues puerosq́ consumpſit: & repentè ventus irruit à regione deſerti, & concuſsit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreßit liberos tuos & mortui ſunt.* Poteſt dæmon grauiſsimas tempeſtates & procellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo commouendo, vel per concitatiſsimos ventos. Poteſt terram magnis motibus concutere, vel immittendo vehementem aliquem ſpiritum in cauernas terræ, vel in illis incluſum vehementiſsime agitando. Sic fortaſſe fieri potuit, quod narrat Philoſtratus de duobus dolijs, quę vidit Apollonius apud

Iob. 1.

Indos,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebant; clausa verò eadem cohibebant atq; compescebant. Secundo potest transferre ex vno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic Diabolus CHRISTVM tulit in pinnaculū templi & in montem excelsum, & historia Ecclesiastica narrat, Simonem Magum à Dæmonibus per aëra euectum esse in cœlum. In historijs etiam Gentiliū traditum est, nonnunquam visos esse serpentes, dracones & homines per aëra volantes; quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues seu vitulos pluisse: quod hac ratione factum esse existimandum est. Tertio potest dæmon subitò res præsentes è conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles; sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omniū excessit, & nisi volumus fabulam fuisse id, quod de Gyge memorat Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat, potuisse latere oculos præsentium & spectantium, idq; fecisse, non vi & potestate eius annuli quem gestabat, vt illi tradunt, sed potius Dæmonum artificio. Quarto potest facere, vt statuæ vel aliȩ res inanimatȩ ambulent & incedant more hominum, Dȩmone illas mouente, & motum moderante: sic factum est quod ex Philostrato supra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis ȩreis, qui apud Iarcham prȩsente Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more famulorum ministrantium mensis, & pocula & fercula conuiuis suo loco & tēpore prȩbebant. Quinto:

Matth. 4.

Plato in 2. de rep. Cic. lib. 3. de offic.

Statuæ per se incedentes.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

possunt facere, vt statuę, arbores, animalia loquantur more humano; qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. vlt. de simulachro Iunonis Monetę, quod Romani Veijs Romam transferre religionis ergo cupiebant. Cùm enim quidam militum per iocum interrogaret illud simulachrũ an Romam migrare vellet; velle se respondit: qua voce audita, lusus in admirationem & religionem versus est. Simulachrum etiam Fortunæ muliebris, à matronis Romanis cum æde sua consecratũ, bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his verbis: Ritè me matronæ vidistis, ritè me consecrastis. Et Caio Volumnio & Seruio Sulpitio Coss. dicitur, bos humano sermone locutus; bello etiam Punico secundo fertur Gneo Domitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum Apollonius esset cum Gymnosophistis Æthiopum, quorum princeps erat Thespecion, eius tacito iussu, arborem vlmum humana voce Apollonium salutauisse. Nec putandum est vel leones, vel arbores, vel alias res inanimas modo hominum loqui posse, sed Dæmonem esse qui sermones illos articulatos & humanis similes in aëre formet iuxta, vel intra illa corpora: Sic Angelus qui occurrit Balaam ei mortem intentans, fecit vt eius asina loqueretur: nam etiam videmus esse quosdã qui per organa vel alia instrumẽta musica, tanto artificio modificare ac temperare possint flatũ quo illa pulsantur & resonant, vt voces & cantus hominũ ęmulari & reddere videãtur. Sexto; possunt facere vt animalia mirabili

Statuæ loquentes more humano.

Num. 22.

NB.

mirabili quadam ratione se ipsa moueant, & quædam agant, quæ sine intelligentia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minimè fieri posse videãtur: tale est quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod est de Miraculis, de serpẽte illo Æsculapij, quem Romani quasi volentem & intelligentẽ, & quædam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dantem, Epidauro Romam aduexerunt. huius etiam generis est quod narrat Philostratus lib. 5. cap. 15. de leone quodã mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in Ægypto per vrbes ducebatur, contrectantibus se non modo non nocens, sed etiam blandiens; qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat vt vos doceam hominis animam illum habere: fuit enim hic quondam Amasis Ægypti rex. quę simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabilem rugitum edidit, tum dentibus infrendens, cum plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat. Hunc, inquit Apollonius Leonem, censeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandum: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam, egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta sunt, quò facilius error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historijs Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum,

Fabula Leonis, Apollonij.

ratum, Claudiam mulierē Veſtalem, quò ſuam pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, vt multi eam homines loco mouere non poſſent, Zona ſua quo volebat, nullo labore traxiſſe: Et Tucciam item Veſtalem, aquam Tiberi hauſtam, ad Capitolium vſque cribro tuliſſe: hæc, inquam, facta ſunt opera Dæmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, ſuſpenſam tenebat. Octauo: poteſt facere, vt ſubitò globus aliquis igneus vel flamma appareat, vel circum aliquem fulgeat; ſicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuiſſe; & L. Martio in Hiſpania interemptis Scipionibus cō-cionanti, & milites ad vltionem exhortanti, arſiſſe ſimili modo. Nono: poteſt aquas fluminū dirimere & eas retro pellere, ita vt flumina retro fluere videantur: quod Plinius ſuo tempore accidiſſe ſcribit lib. 2. cap. 103. his verbis: Amnes retro fluere, & noſtra vidit ætas Neronis principis annis ſupremis, ſicut in rebus eius retulimus. Decimo: poteſt Dæmon varia corpora variè formata aſſumere, eaque mouere, ita vt homo vel Angelus, vel leo, aut aliud quoduis animal videatur; idq; facit vel ad exterrendos, vel ad decipiendos homines. Legimus enim, B. Antonio dæmones in varijs animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eū perterrefaciendum & à ſancto propoſito remouē-dum apparuiſſe. Sic accipiendum eſt quod ſcribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tuſculanorum, Caſtorem & Pollucem Romanarum

Amnes retro fluentes.

narum partium propugnatores, visos hostiles copias penitus fudisse: & Publ. Vatinio noctu vrbem petenti, obuios esse factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis insidẽtes, nunciantes illo ipso die Persam regem à Paulo fuisse captum: quod ita euenisse postea compertum est. Vndecimo: potest Dæmon repræsentare varias figuras cuiuslibet rei, vel auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nam sicut fictores sculptoresue ex materijs sibi subiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, vt veræ ac naturales videantur, sicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeo perfecte naturales vuas reddentibus, vt eas ab auibus appetitas esse dicatur. Sic Dæmon ex aëre condensato vel alia quauis materia, cuiuslibet rei figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philostrato exemplum posuimus, lamiæ cuiusdam quæ Menippo quem decipere volebat, maximas opes, pretiosa ornamenta, magnã copiam vini & epularum ostentabat; quæ Apollonius ostendit esse tantùm inania simulachra & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: possunt concitare & conturbare humores, vel spiritus qui sunt in corpore humano, disiungere etiam atque distrahere partium compages & connexiones, qua re grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt; sicut in ijs qui à Dæmonibus torquentur, cernere licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus animales, qui interiorũ sensuum functionibus peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare, vt res quasdam vel præteritas, vel præsentes,

Plinius libro 35. cap. 10.

vel

vel futuras repręſentent: poſſunt etiam eoſdem ſpiritus, in quibus inſunt ſpecies rerum ſenſibilium, extrinſecus per ſenſus exteriores impreſſæ, vſque ad ipſos ſenſus exteriores deuoluere, ita vt etiam qui vigilant, videantur ſibi aliquid videre, audire & facere quod reuera non eſt: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non eſt etiam id dæmonum artificio in homine effici poſſe. Decimoquarto: poſſunt dormientium phantaſmata mouere & conformare ad repræſentandum aliqua futura quę dęmones cognoſcunt eſſe futura, vt ita decipiant homines fidem habentes ſomnijs, & ex ipſis actiones humanas vel ſuas, vel aliorũ cognoſcere & dirigere velint: atque hinc quidẽ ortum duxit diuinatio per ſomnia, cuius diuinationis exempla ſunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurum & Aruſpicum diſciplina, per volatũ vel garritum auium diuinans, vel per inſpectionem extorum animalium cæſorum, vel per electionẽ ſortium: eiuſmodi enim rebus Dæmon ſe ingerit & immiſcet, quò mentes hominum ſuperſtitionibus imbuat, & varijs erroribus implicet. Nam quod in Romanis hiſtorijs traditur, in Victimæ opimæ quam Iulius Cæſar immolauerat, extis non eſſe inuentum cor, & in alijs vel iecur, vel principem aliam partem corporis nõ eſſe repertam, non alia ratione quàm Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas eſſe credendum eſt. Decimoquinto:

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

quinto: possunt Dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrinsecus, obijciendo sensibus varia sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videntur, sed solas eorum imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorũ commotione etiam sensus exteriores variè afficiuntur & turbantur, vt non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosexto: possunt varias passiones vel amoris vel odij, vel timoris vehementer excitare in homine; idq; facere dupliciter, vel obijciendo species rerum, quæ ad tales passiones excitandas plurimũ valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res repræsentandas, vel agitando & accendendo humores qui sunt harum passionũ materia, nimirum vel sanguinem, vel atram aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quæ Dæmones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quæcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinam prouidentiã permissum est. habent enim potentiam à DEO restrictam & quasi ligatam, quam eis interdum laxare solet DEVS, vel ad exercendos bonos, vt aduersus Iob; vel ad puniendos malos vt aduersus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Dęmones, permissu DEI, ingressi in porcos, præcipitarunt eos in mare: sic homines in omnia malorum tam culpæ quàm pœnæ genera deturbarent; si eis DEVS quantam vellent potentiæ ac malitiæ suæ exercendæ potestatem faceret.

Iob 1. & 2
3. *Reg.* 22.
supra 18.

PER

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

PER alteram porrò actionem Dæmonum, quæ non eſt motus localis eorum, ſed eum conſequitur, hoc eſt, per actiones cauſarum naturalium, quas Dæmones inuicem applicarunt & temperarunt, mira quoque Dæmones poſſunt efficere. Sunt enim ſingulares quædam virtutes occultæ & ignotæ hominibus, ſunt, inquam, in certis quibuſdam aquis, terris, ſuccis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipſo hominis corpore mirabilium ac penè incredibilium operum effectrices: quarum rerum exempla, ſupra tractando tertiam quæſtionem, nonnulla poſuimus, ſed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium & Albertum in libris de Mineralibus & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalibus inſint, vbi locorum lateant, quibus cum rebus componi & miſceri ac temperari debeant, quo tempore tempeſtiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notiſsimum eſt Dæmonibus; quas etiam vndecumque & quocumque voluerint, maxima facilitate, celeritateq; clàm homines transferre poſſunt. Huiuſmodi autem effectus, quatuor ob cauſas ſunt hominibus admodùm mirabiles. Primo quia ſunt noui & inuſitati. Secundo quia modus quo Dæmon illos molitur, eſt occultus & inuiſibilis. Tertio quia ſicut homines variè temperando & accommodando res naturales poſſunt aliquos effectus producere, quos nonnunquam per ſe cauſæ naturales produxiſſent, ſicut patet in arborum inſitionibus, in diſtillationibus aquarum, in ciborum & condimentorum confectionibus, & in medicamé-torum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

torum compositionibus; sic Dæmones, effectus aliquos singulares, per causas naturales possunt producere, quos ipsę per se nunquam produxissent. Quarto quia vt inquit S. Thomas 3. libro aduersus Gentes, cap. 103. & prima parte, quæst. 110. art. 2. ad 3. cùm Angeli vel Dæmones adhibent causas naturales ad effectus aliquos procreandos, vtuntur eis tanquam instrumẽtis, non secus quàm medicus vtitur herbis ad sanandũ; ex instrumento autem procedit effectus, non tantùm virtuti eius respondens, sed etiam ea superior & præstantior, nempe respondens virtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum; quemadmodum securis nõ solùm secat, sed etiam facit lectum vel mensam, vel hominis statuam, vt est instrumentum hominis ex arte operantis: & calor naturalis qui est in semine, vel in animali, non solùm calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam generat sanguinem carnes & ossa, in virtute animæ vel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis ipsarum virtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmonum à quibus mouentur & reguntur. Posset igitur Dæmon plurimos morbos arte medicinæ quam homines callent incurabiles, magna celeritate ac facilitate sanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas & affectiones; tùm quia scit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationẽ; sed non omnes tamen posset sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

CAPVT VII.

QVAS RES DAEMON NEC PER *Magos, nec per se ipsum poßit effi-cere.*

PER motum localem, qui est immediata eius operatio transiens, multa non potest facere Dæmon. Primo enim, vt inquit S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. Et 3. libro aduersum Gentes, cap. 108. non potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum; sunt enim Dæmones partes vniuersi, pars autem non habet vim atque potestatem in totum cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subiecit* DEVS *Angelis orbem terræ.* Nec possunt peruertere ordinem vniuersi, cum auctore Aristotele, bonum vniuersi sit ordo: Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Non possunt sistere cœlum vel motum eius in contrarias partes agere. Non possunt elemẽtum aliquod ex vno loco in alienum transferre. Non possunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat coniunctionem, connexionem atq; subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio consistit. Dixi non posse Dæmonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secundum potentiam ordinariam eis à DEO concessam, & quam eis concedi poscit æquißima diuinæ prouidentiæ ratio. Et cum Dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem, alij

alij verò minorem, non poſſunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, ne dum in inſtanti. Non poſſunt facere vt duo corpora ſint ſimul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis ſimul, vel vt vnum penetret dimẽſiones alterius. Nec poteſt Dęmon diſtans à corpore, illud mouere ſecundùm locum, quia mouens & mobile debent eſſe ſimul: alioqui poſſet mouere per vacuum, & per quantamcunq; diſtantiam. Non poteſt transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

MVLTA quoque ſunt, quæ per alteram actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiuſmodi eſt naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non poſſunt à Dæmonibus effici. Non enim poteſt Dæmon immediatè producere vllam formam ſubſtantialem vel accidentalẽ; cum enim ſit incorporeus, non poteſt immediatè alterare materiã corpoream, vnde formę naturales educuntur. Secundo, non poteſt aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualẽ DEVS ſolus habet; tum quia nec motus localis Dęmonis, nec operatio quam per cauſas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil verſari poſſunt. Tertio, non poteſt ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet cauſam vel inſtrumentum poteſt quemlibet effectum producere: ſicut medicus non poteſt per quamlibet medicinam, quemlibet morbum ſanare, nec artifex per quæuis inſtrumenta, quodcunq; voluerit opus perficere: atque hoc eſt quod Auguſtinus compluribus locis docet, nec Dæmo-

nes nec Angelos esse creatores rerum, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt Dæmones producere formas substantiales non præuijs alterationibus & præmissis dispositionibus. Sexto, nec possent eas in instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliã transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfecta sine semine producere; quare si visi sunt vnquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandũ sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dæmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nono, nec potest animal producere subitò secundum perfectam magnitudinem & virtutẽ eius: deniq; quod superat vires agentium naturaliũ, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Dæmone nequaquam potest. Decimo, non potest peruertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, vt posit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Vndecimo, non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari

possset

possethoc loco an vlla res naturalis habere possit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobiæ, cap. 6. & 8. de iecore cuiusdam piscis cuius fumo fugabantur Dæmones in perpetuum, & de melodia Dauidis qua expellebatur spiritus malus à Saule. Vide 1. Reg. cap. 16. & 4. Regum, cap. 3. Lyranum & Burgensem super primum Regum, cap. 16. & ibidem Tostatum quæst. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatum de radice Salomonis, cuius adoratu Dæmon exibat per nares eius hominis quem tenebat. Verum hac de re nostram lector disputationem & sententiam reperiet in alio libro qui hunc proxime sequitur, & in quo eam quæstionem tractamus explanantes illa verba quæ sunt in Cantico trium puerorum: *Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

CAPVT VIII.

AN OPERA MAGORVM SINT VERA miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoscantur.

ADMIRANDA Magorum opera non solum Ethnici, sed etiam nostri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorum miraculorum sunt simillima, vel æstimatione hominum, quod ea ipsi nec facere, nec quemadmodum facta sint intelligere possunt, non naturæ, sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Exod. 7. lia eorum quæ faciunt ſancti : namq; Magi Pharaonis ſimiliter vt Moſes, & virgas ſuas verterunt in ſerpentes, & aquam mutarunt in ſanguinem; & magnam ranarum vim ſubitò produxerunt. Sanant interdum Magi ægrotos, & Dæmones ex corporibus hominum eijciunt. Nec tamen hæc operũ ſimilitudo facit vt Magorum opera vera ſint miracula; alioquin miraculum non eſſet idoneum declarandę probandę'q; Deitatis atque veritatis argumentum; quare ratio fidei & doctrinæ Chriſtianæ, quæ miraculis tanquam veris diuinæ potentiæ ſigillis obſignatur, & quaſi quibuſdam fulcris quodammodo ſuſtinetur, omninò periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiuſmodi Magorum facta non ſint miracula, & quibus rebus differant, quibuſúe notis atque inſignibus à veris miraculis internoſcantur.

Quid ſit miraculũ. TRIPLICITER igitur poteſt intelligi aliquid eſſe miraculum. Primo ſimpliciter & abſolutè, nempe comparatione cuiuſlibet naturæ; hac ſignificatione, nullum planè eſt miraculum: nihil enim eſt, quod diuinæ potẽtiæ & ſapiẽtiæ comparatione, miraculũ dici queat. Nam miraculũ alicui dicitur, ꝙ eius & facultatẽ & intelligentiã excedit: DEVS autẽ nihil eſt quod admirari poſſit, quippe cum & cauſas omniũ quę fiũt, optime nouerit, & ipſe princeps cauſa ſit efficiẽdi omnia. Nam qui per ludum & iocum (vt eſt in Prouer-*Prouerb. 8.* bijs Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnum, ne dum miraculũ eſſe queat? cum vt eſt apud Eſaiam cap. 40. & in libro Sapientiæ, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum orbis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

orbis apud ipſum ſit tanquam gutta roris antelucani, & quaſi puluis, & tanquam inane & nihil. Deinde poteſt appellari miraculum reſpectu hominum, qui quæ ſunt ipſis inuſitata, & quorum cauſas ignorant, quoniam ea maximè admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modo Dæmonum & Magorum, ſed etiam ſapientum hominum inuenta quædam noua, & artificioſa opera, qualia fuerunt illa Architæ & Archimedis, quæ ſupra cõmemorauimus, miracula nominantur. Sed verè ac propriè miraculum, dicitur opus quod ideo verè ac meritò mirandum eſt, quia omnis naturæ creatæ vim atque poteſtatem excedit. Hoc autem multis modis poteſt euenire: namque exceſſus naturæ creatæ, vel eſt in eo quod fit, quale nullo modo natura poteſt facere; cuiuſmodi eſt, vt duo corpora ſimul ſint in eodem loco, & ſe permeent, vel vt corpus humanum euadat immortale, impaſsibile & glorioſum: atque hæc tenent primum locum & gradum in miraculis. Vel exceſſus eſt non in eo quod fit, ſed in eo vel ex quo vel in quo res fit: poteſt enim natura producere aurum vel arborem, ſed non ex nihilo; poteſt dare vitam, ſed non mortuo; poteſt item facultatem videndi largiri, ſed non nato cæco: & hęc ſecundum locum in miraculis tenent. Vel exceſſus nec eſt in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, ſed vel in modo, vel in ordine, vel in alia quapiam circumſtantia, alijſúe rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit; Exempli cauſa, poteſt medicus ſanare ægrotum, verùm non ſubitò, nec abſq; medicina: poteſt

Tres gradus verorum miraculorum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno producere ſerpentem, verùm non immediate: atque hic eſt infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obſcurè dicta ſint; quare quò melius intelligantur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in ſcripturis & hiſtorijs Eccleſiaſticis, à ſeruis DEI facta legimus, his quinque modis; Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorum qui faciunt, Diuerſitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cum (vt ſupra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, ſolius DEI poteſtate poſſunt effici: nam quamuis per Angelos vel ſeruos DEI fieri videantur; illi tamen non agunt virtute ſua, ſed DEI cuius ſunt adminiſtri & tanquam inſtrumēta. Magi autem opera ſua faciunt, vel virtute quarundam rerum naturalium quibus vtuntur occultè; vel opera Dæmonum, qui clàm Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum faciant etiam homines mali; rarò tamen, nec niſi ad confirmationem veritatis, & diuinæ virtutis declarationem: ferè autem magi homines ſunt flagitioſi & malefici, quos proinde diuinis humanisq; legibus conſulere & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel ſunt tantum phantaſtica & ſimulata, & ideo nec diuturna; vel ſunt pernicioſa, vel inutilia: vera autem miracula, ſunt opera ſolida & vera, vtiliſsima hominibus, & non niſi magna aliqua neceſsitate & vtilitate facta. Magi, opera ſua faciunt, vel per cauſas naturales, vel ope Dæmonum, vtuntur multis præſtigijs,

Quinque differentiæ verorum miraculorum à falſis & ſimulatis.

gijs, mendacijs, ludificationibus hominum, figuris, characteribus, verbis vel nihil, vel absurda significantibus, alijsq; superstitiosis ceremonijs; miscentq; sacra profanis: namq; nonnulla verba sacra quæ vsurpant, adiunctis superstitionibus fœdant & contaminant. Docent enim ea dici debere sub certo quodam constellationum situ, certoq; loco & tempore, toties signo crucis facto, tot candelis accensis adhibitis, vel filis, aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines tantum tetigerint: adhibent etiam quædam, quæ nihil prorsus ad effectum producendum pertinent, sed ridiculam habent vanitatem. dicunt enim oportere tali hora & toties, & tali aqua lauare faciem, radere capillos; hac, vel illa veste indui. Sed quod impietatis plenissimũ est, sanguinem ex humano corpore mittunt, eoq; libamina quædam consecrant, nomina quorundam dæmonũ vsurpant, quibusdam animalibus familiariter vtuntur, & cum eis colloquũtur, Dæmonibus sacrificant, nomen & fidem CHRISTI abiurant, prohibent homines signare se signo crucis, & alia faciunt partim superstitiosa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale sancti faciunt edendis miraculis, sed vel interiore vel etiam exteriori supplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, vel facto signo crucis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones vel magi faciant illa sua miracula, nõ est obscurum; nimirum vel lucri, vel gloriæ & honoris cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum aucupantes; vel vt veritatem peruertant & falsita-

tem hominibus persuadeant; vel ad patranda maleficia, veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, non sua causa, cum & diuitias contemnant,& honores fugiãt; sed vt DEVM honorent, Ecclesiam ædificent, hominesq; non solum corpore,sed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur sanæ mentis est, & studiosus veritatis amatorq; virtutis, non erit ei difficilè vera miracula à falsis discernere: qui autem flagitiosè viuit,& CHRISTI doctrinam odit,nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis cupiditate miracula quærit; is iusto DEI iudicio permittitur, vt quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mendacijs & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsáq; dogmata,pijs verisq; repudiatis, amplectatur. Hoc est enim quod docuit beatus Paulus in 2. epist. ad Thessal. cap. 2. præmonẽs venturum Satanam vel Antichristũm in omni virtute, in signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis; nõ quidem omnibus,sed ijs qui charitatem veritatis non receperunt,vt salui fierent. his enim mittet DEVS operationem erroris vt credant mendacio, & iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

CAPVT IX.

QVOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIAS Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandã execrandamq; existimemus, & ne hoc institutæ tracta-

tractationi desit, vel tantum indicare conuenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatem tradiderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap. 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque, ait, & ex aqua, & ex sphæris, & ex aëre, & stellis, & lucernis ac peluib⁹, securibusq; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea vmbram, inferorumq; colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Ægyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Porphyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut etiam ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate DEI, cap. 9. Alterum vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs & sacrificijs, munditia quadam animæ & corporis alijsq; sacris ceremonijs, bonos ac beneficos dæmones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ supradicti scriptores miris laudibus in cœlum efferunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quę mortuos excitat & consulit, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum sepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia sit diuinatio ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuẽtum, in Goëtiam, Magiam proprie dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio Dæmonum, scilicet beneficorum ad aliquod bo-

Variæ species Magiæ.

num

num conficiendum; cuiusmodi Apollonij Tyanei prædictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum; sic enim dicta est à planctu qui fit circa sepulchrum. Pharmatia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, quod mortem ei sit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo sit effecturum, certis incantamentis præparatum. Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quæ per res naturales singulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit: Altera est non naturalis, quæ Dęmonum inuocatione & ope vtitur ad operandum. Hæc in Theurgiam & Goëtiam & Necromantiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad has species commodè reuocantur. Illa, quam naturalé diximus, partim est physica, cuiꝰ nomine medicinā etiā complectimur, quæ circa occultas rerū naturaliū virtutes, rerū mirabiliū effectrices, versatur; partim est Mathematica; cuius excellenti peritia, quàm mira fecerint Architas & Archimedes, supra cōmemorauimus. Rursus Magia tam naturalis, quàm non naturalis, bipartito diuiditur: altera enim habet veros & naturales effectꝰ; altera simulatos tantùm, nec tales reuera quales videntur: hanc vno vocabulo Præstigiatricem appellamus, suis enim pręstigijs adeo pręstringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre quæ non sunt, & non videre quæ sunt; idq; vel interuen-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

teruentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, videtur farinam ſpuere: qui vinum bibit, per frontem aut iugulum id reijcere; videntur gladij vorari; ingens vis euomi acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatores miri ſunt artifices. Hæc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumq; partium corporis incredibili agilitate & motione, defixum in res obtutum ſpectantium fruſtratur; hæc collyrijs, ſuffumigationibus, alligationibus, potionibusq; ſenſus interiores & exteriores ita perturbat, vt ſecus quàm reuera eſt, iudicent de ſenſibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, ſpeculis vario ſitu varioqúe modo poſitis & tranſpoſitis.

MAGIAE porrò Naturali, quidam duas alias ſpecies adiungunt, alteram vocant Aſtronomicam, alteram Cabaliſticam, quæ an ſint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid ſolidi habeant & præſtent, nunc paucis diiudicandum eſt. Aſtronomicam appellant, quę certas quaſdam imagines & figuras, annulos, ſigilla, ſtatuas & alia quædam horum ſimilia fabricatur, in quibus, eius cultores & defenſores affirmant, cœleſtium corporum virtutes & influxus recipi, receptosq; miros effectus præſtare. Sed hæc vana ſunt, nec modo à chriſtiana veritate & pietate, ſed etiam à philoſophica ratione & diſciplina longè remota. Virtus enim cœleſtis per ſe vniuerſalis eſt & indetermi-

Contra Magiam Aſtronomicam.

nata

nata ad hunc vel alium quemlibet effectũ producendum; determinatur autem per causas naturales particulares: Illę autem imagines & figuræ astronomicæ, non sunt causæ naturales, nec habent vim, aut efficiendi quippiã, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur; illæ autem imagines sunt ingenio & artificio hominũ inuentę,&pro eorum arbitrio adhibitæ; non igitur per illas, virtus cœlestis modificari aut determinari potest. Postea, lignum quocunque modo figuretur,non potest in se recipere immediatè formam equi vel leonis; nec vitrum aut aurum formam plantæ: multo igitur minus huiusmodi materiæ, propterea quod ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneæ habilesq; reddentur ad certas quasdam virtutes siderum recipiendas,& ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ est naturalis conuenientia illarum Astronomicarum imaginum cum cœlo? neque enim est vel secundum figuram, vel secundum naturam, vel motum vel qualitates; quomodo igitur res naturales sine ipsis figuris non sunt idoneæ ad diuinos illos siderum influxus accipiendos, signatæ autem & adornatæ istis imaginibus,statim fiunt idoneæ? His accedit,quod insignia visu effectuq; sidera, si Mathematicis demonstrationibus credimus, ampliora sunt quàm vniuersa terra; quomodo igitur influxus illorum ad vnam imagunculam astronomicam restringitur, vt non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab hu-

iusmodi

iusmodi Magia astronomica proficiscitur; & si quis fortè cernitur aliquando, is non earũ imaginum aut siderum potentia, sed occulta dęmonum opera, quò eiusmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiscitur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SED venio ad Cabalisticam, quam Philosophi quidam Iudęorum, & de nostris nonnulli vanitatis magis quàm veritatis studiosi, & res curiosas atque inauditas quàm veras & solidas discendi auidiores, affirmant scientiã esse Mosi primùm à DEO in monte Syna traditam; deinde non quidem literarum monumentis, sed ore tenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionem & receptionem, posteris traditam, adhuc fuisse conseruatam: ideoq; dictam esse cabala, quod verbũ Hebraicè idem sonat quod Latinè recipio; nimirum eam doctrinam posteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaq; custodiebant: qua etiam ratione ferunt veteres, disciplinam Pythagoricam multis sæculis esse conseruatam. Complectitur autem hæc Magia Cabalistica vniuersam Philosophiam, diuinam & humanam, nec non & naturalem: omniumq; rerum doctrinam mysticè ac symbolicè continet; nõ eam, more aliarum humanarum disciplinarum, rationibus & argumentis disputationibusq; tractans, sed numeris, figuris, ac Symbolis: itaq; in ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, apices,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

pices,lineæ,puncta,accentus,ſpiritus, & ſi quid aliud eſt minutius, profundiſsimam quandam & abditiſsimam ingentium rerum ſignificatricem doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt, omnia ſcire & præſcire, naturæ imperare, cunctasq; res ei obedire; hac Moſen prodigia illa feciſſe in Ægypto & in deſerto; hac Ioſue, Eliam, Eliſęum, Iſaiam, Danielem, Samuelem tot tantaq; feciſſe miracula. Dicunt enim, nomina quæ DEVS per Adamum cunctis rebus ſecundum ſuas cuiuſq; rei proprietates impoſuit, fuiſſe Hebraica, quibus rerum omnium ſubſtantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confeſtim res omnes ſe illi ſubijciunt, & eius obſequio ſe totas addicunt. Huius amentiæ expers non fuit VViclef, qui vt memorat Thomas VValdenſis in opere ſuo de Sacramentalibus, dixit, in ſtatu innocentiæ Adam impoſuiſſe nomina animalibus ſecundùm naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, ſtatim ei obediuiſſent, eiuſq; omnia iuſſa feciſſent: & huius rei reliquias remanere in exorciſtis & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces hebræas. Cuius ſententiæ doctam copioſamq; refutationem lege apud ipſum VValdenſem.

Exod. 7. & ſeq.

Gen. 2.

Refellitur Cabaliſtica ars.

VERVM adeo eſt inerudita, inſulſa & ridicula hæc Cabaliſtarum opinio, vt nihil æquè mirum ſit quàm vlli hominum ſanæ mentis aliquando eam probari & perſuaderi potuiſſe, ſed ita eſt profecto, ſunt ingeniorum ſimiliter vt hominum monſtra quædam, & portenta è quibus eiuſmodi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

eiusmodi opinionum cōmenta & deliramenta proficiscuntur. Principiò, nonné incredibile est, Solem & Lunam & cætera astra, elementa item & stirpes cùm ratione careant, diuinam illam vim quæ latet in vocibus hebræis sentire, eaq; sic affici & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant? Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animātes aut homines; num ideo eiusmodi nominum appellatione eas continuò moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesq; proprietates perfectissimè declarās, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obsequi & quæcunque ille vellet, facere? Si reconditissimam illam vim & efficaciam vocum hebræarum quam iactant Cabalistæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi qui illa eâdem ante sunt initiati, quomodo eam agnoscent & sentient bruta, cęteraq; non ratione modo sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus hebrææ linguæ, quam omnium vetustissimam & primam ferunt, cum certè constet alios esse characteres hebræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerant ante captiuitatem Babylonicam? quod beatus Hieronymus in Prologo galeato affirmate scribit. Certum, inquit, est, Esdram post captam Hierosolymam, & restaurationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc vtimur, cum ad illud vsque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. Nec verum est, in lingua hebræa reperiri voces quæ omnium rerum natu-

ras, infimasq́ differentias & proprietates exprimant; nec in declarandis rebus vberior est aut significâtior hebræa lingua quàm greca vel latina: nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque proprietates tam genericas quàm specificas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiorave latent mysteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Legimus in scriptura, quomodo Moses & Aaron per virgam eis à DEO traditam plurima maximaq́ fecerint prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursum Solis & Lunæ, cùm dixisset: *Sol contra Gabaon ne mouearis, & luna contra vallem Aialon. Stetitq́ sol in medio cœli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis & pugnante pro Israël.* Narrantur etiã Samuelis, Eliæ, Elisæi & Danielis miracula, nec tamen vsquam de istis Cabalisticis mysterijs vlla mentio aut verbum fit; si tanta est Cabalisticæ Magię vis & potestas, vt cœlis imperet, solem sistere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totamq́ naturam commutet, & sibi ad nutum obedire faciat, cur isti sapientes Cabalistæ, eius artis peritissimi, talia nunquam patrarunt, vel etiam nunc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæorum qui sibi hanc sapientiam arrogant, si quid ea pollerent, ad excutiendum iugum durissimæ seruitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, vti debuissent.

Iosua 10.

CAPVT

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia nõnihil dicamũs, vt qualis quantaúe sit eius vis, vel potius fraus & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex ijsqúe cognoscere multa quæ sunt occultissima, vel etiam futura; animas autem mortuorum, præsertim eorum qui flagitiosè vixerunt, aut violenta morte de vita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaq́ manifestare, docet Porphyrius lib. 2. De Abstinentia animalium. nam cum de prauis & fallacibus dæmonibus dixisset, mox subdit hæc de animabus: Tales, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ vitijs oppletæ è corpore migrarunt; conflictantur enim etiam tunc, iræ & concupiscentiæ perturbationibus, & in naturam conuersæ dæmonum, similes illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ; in varias se vertunt formas, ac modo conspicuas se oculis præbent, modo recondunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Praua, inquit, anima quæ corpus suum violenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibiq́ moras trahit. Vnde nonnunquam visæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici sæpius abutuntur ad ministerium suum explendum, compellentes animas à positione corporis vel partis cuiusdam assumptione. Quocirca qui vaticinantium animalium in-

Porphyrius de reuocatione animarum ex inferis.

sinuari sibi animas optant, præcipua illorum membra deglutientes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt, & ita præsentem sibi faciunt animam, DEI ritu vaticinantem: talis enim anima vnà cum sui corporis integra sumptione, in corpus humanum se penitus ingerit. Hæc Porphyrius.

An fuerit verus Samuel qui per Phytonissam repřsentatus est Sauli.

MAGNAM sanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigesimooctauo Pythonissam rogatu regis Saulis, excitasse à mortuis animam Samuelis, fecisseq́ue, vt Sauli de euentu impendentis belli consulenti, quæ mox ei euentura erant prænunciaret. Et quidem beatus Augustinus libro 2. ad quæstiones Simpliciani, respondens ad tertiam quæstioné, & in libro de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione sexta disputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dæmon specie & figura Samuelis; propensior tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem & simulachrum, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis præsentatum: appellari autem in scriptura Samuelem, quòd illum habitu, specie & authoritate repręsentaret. Non enim rarò tum in communi hominum loquendi consuetudine tum in sacris literis rerum imagines & simulachra, nominibus ipsarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem vllam traditur in libro secundo de Mirabilibus sacræ scripturæ cap. 2. & in libro Quæstionum veteris & noui Testamenti quæst. 27. qui libri, nomine beati Augustini in eius Operibus numerantur. Tertullianus

tullianus in libro De Anima,nõ ſolùm hoc probat,ſed contrariam ſententiam omninò improbat: nam loquens de Samuele, hæc ſcribit: Ecce hodie eiuſdem Simonis hæreticos tanta pręſumptio artis magicæ extollit,vt etiam Prophetarum animas ab inferis mouere ſe ſpondeant: & credo, quia mendacio poſſunt; nec enim Pythonico tunc ſpiritui minus licuit animam Samuelis effingere,poſt DEVM mortuos conſulente Saule. Abſit autem vt animam cuiuſquã ſancti, nedum Prophetæ,à dæmonio credamus extractam,certi quod ipſe Satanas transfiguretur in angelum lucis,nedum in hominem lucis, etiam Deum ſe aſſeueraturus, ſignaq́ portentoſiora editurus,ad euertendos, ſi fieri poſsit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis alijsq́ proximè conſequentibus apertè docet nõ fuiſſe illum verum Samuelem.S. Thomas prima parte quæſt. 89. art. 8. & ſecunda ſecundæ quęſt.95. art.5.ad 2. & quæſt. 174. artic. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, ſecutus nimirum Auguſtinum: idemq́ fit in Decretis 25. Quæſtione 5. cap. Nec mirum. Sed vt Lyrano & Toſtato, & ni fallor etiam, B. Auguſtino,lib. De cura pro mortuis agenda,cap. 15. Sic etiam mihi probabilius eſt,immò certum eſt, fuiſſe verã animam Samuelis quæ Sauli apparuit,exercente quidem Pythoniſſa artem ſuam magicam, ſed non eius artis vi & potentia, ſed DEI imperio ab inferis excitatam, quæ diſpenſatione diuina Pythoniſſam & Saulem latente, oſtendit ſe aſpectibus iniqui regis, diuina eum ſententia percuſſura; vt impius rex, quæ poſt mortem ſupplicia ſuæ im-

2. Cor. 11.

pietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimonijs vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicuè traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici, cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et sanè B. Augustinus libro illo De cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secundæ non obscurè significant, si liber Ecclesiastici tanquam sacer & canonicus recipiatur, necessariò sentiendum esse, verum Samuelem apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod nõ eum ꝓ sacro & canonico haberẽt; sed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponunt in libros Canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli post mortem prophetãte, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ, quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis*; cùm certum sit diuersas esse sedes post mortem, bonorum & impiorum,
Lucæ 16. & in Euangelio legatur Abraam dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum, maximum & intransibile chaos intercedere: hoc, inquam, non obstat. Nam illa verba Samuelis, vt benè interpretatur S. Augustinus respondens ad tertiam quæstionem Simpliciani; non ad æqualitatem fœlicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debent:

debent: vt ſit ſenſus; Cras & non amplius eris inter viuos, ſed inter mortuos, inter quos ego ſum, quin etiam & tunc, & vſque ad CHRISTI Domini reſurrectionem, omnes tam boni quàm mali, apud inferos, licet ſedibus diſcluſi, detinebuntur.

SED redeo ad Necromantiã, quæ olim multis locis & apud multas gentes celebratiſsima fuit. Oſthanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobiliſsimus profeſſor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & ſanè maioris eſt admirationis, quod extremo illo capite ſubdit Plinius: Adoleſcẽtibus nobis, inquit, viſus Apion grammaticæ artis, prodidit Cynocephaliam herbam, quæ in Ægypto vocaretur Oſyrites, diuinã non in viuos modo, ſed etiã in mortuos habere potentiam, eaq; ſe euocaſſe vmbras ad percũctandum Homerum qua patria quibusq; parentibus genitus eſſet. Cicus Aſculanus in commentarijs quos in ſphæram edidit, nominat librum qui olim extabat, & inſcribebatur SCRIPTVRA CHAM; opus magicæ ac maleficæ impietatis plenum, continens elementa & praxim Necromãtiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione diſſerit: Publica, inquit, iam literatura eſt, quæ animas etiam iuſta ætate ſopitas, etiam proba morte diſiunctas, & prompta humatione diſpunctas, euocaturam ſe ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vſu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & reſponſa petebantur. Homerus lib. 11.

Antiquus Necromãtiæ vſus.

Odyssex Cymmericum oraculũ ad Auernum Campaniæ lacum celebrat,quo Vlysses concessit, vt Thyresiam de reliquo itinere suo consuleret,cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographię.Tesprotium in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo manes cantu permulcendo, & Euridicę coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgilius libro sexto Æneidos:

Si potuit manes accersere coniugis Orpheus,
Treijcia fretus cythara fidibusq́ canoris.

Apud Lucanum Erictone venefica Thessala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharsalicæ pugnæ denunciet. Phigaria Arcadiæ ciuitas,habuit huiusmodi Necromantas, à quibus occulta & futura sciscitari vsitatum fuit. B. Augustinus lib. 9. de ciuitate DEI, cap. 11. citat Apuleium affirmantem animas hominum dæmones esse; & ex hominibus fieri lares, si meriti boni sunt; Lemures autem aut laruas, si mali; qui nullis bonis sedibus in terra vagatione puniuntur, inane terriculamentum bonis hominibus,cęterùm noxium malis.Cum verò incertum est quæ cuiq; sortitio obuenerit, vtrum lar sit an larua,manes deos nominant, & fanis atq; cęremonijs vulgo admittuntur, vt oracula reddant, vt in Bœotia Amphiaraus, in Africa Mopsus, in Ægypto Osiris, alius alibi gentium, Æsculapius vbique. Hæc ex Apuleio: quem ibi Augustinus verè grauiterq; refellit.Et apud Tertullianum in libro De Anima sic habes; Nosomanas propria oracula, apud parentum sepulchra mansitando captare,Eraclides scribit.Cel-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

tas apud virorum fortium busta, eâdem de causa abnoctare, Nicander affirmat.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse non est dubitandum: pleraſq; enim ab ipsis Necromantis alijsúe fictas esse compertum est. Si quę autem reuera contigerunt, in his existimandum est, nõ animas defunctorum apparuisse viuis, sed ipsos Dęmones tales se ostendisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales, in quã, habitu, specie, ętate, voce & affectu, quales fuerant olim mortui, cum inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus testimonijsq; & experimentis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infirma sit ea, qua S. Thomas prima parte quęst. 117. art. 4. hoc ipsum confirmat. Non potest, inquit, anima separata, naturali virtute sua, mouere aliquod corpus: cũ enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus quod informat & viuificat: nam etiam cum est vnita corpori, si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit animę ad motum localem. Quare animę defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromãtę non habent vim & imperium in animas defunctorũ quę sunt in cœlo, nec quę sunt in Purgatorio; non enim conuenit aut decet animas sanctorum, impijs Necromantarũ artibus subiacere: neq; in animas quę sunt in inferno; nam cum illuc sint à DEO tanquam in carcerem detrusę, vt ęternas scelerum suorum pœnas luant,

Confutatur Necromantia.

Argumentatio beati Thomæ cõtra Necromantiam.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

nulla inde vi possunt efferri, nec nisi DEI mandato egredi: nō est autē credibile, DEVM id concessurum Necromantis, per quos Dæmon satagit mortales decipere, & à veri DEI cultu auertere: sic enim DEVS artem Necromanticam & per se infamem, & toties à se in sacris literis, reprobatam, extremoq; mortis supplicio cōdemnatam, non solum honoraret, sed etiam fide cultuq; apud mortales dignam redderet. Profecto, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam cap. 16. qui obnixe rogabat Abraam, vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquē mitteret ad amicos cognatosq; suos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas inferni pœnas euaderent; nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnunquam apparuisse viuis: id enim B. Gregorius in quarto libro Dialogorum nonnullis & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus eorum auxilium implorantibus, opem & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quem ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris oppugnarentur, apparuisse & subuenisse, affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent viuis, non id facere sua voluntate & arbitratu, nec naturali potestate, multoq; minus vi & potētia artis

tis

tis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam DEI consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis DEI miraculis numerantur. Adscribam hîc in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicaui: Verùm ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet visitatus ordo, singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus interesse nõ possunt. Hæc Augustinus.

Augustini obseruanda sententia.

SED audiamus Tertullianum qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarum euocatione agit, hanc nostram sententiam grauissimis disertissimisque verbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Dęmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa deos. Quid ni? cum & dij mortui sint? Itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dæmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delitescentis (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcismis nostris, interdũ Dæmon aliquem se ex hominibus affirmat, inter-

Notabilis Tertulliani sententia.

dum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

dum gladiatorem vel beſtiarium, ſicut & alibi Deum, nihil magis curans quàm hoc ipſum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuerſas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicij & reſurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon, poſtquam circumſtantes circumuenire tentauit, inſtantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero eſt, inuitus confitetur: Sic etiã in Necromantia quæ iam quieſcentes animas euellere ab inferis creditur, & conſpectui exhibere, non alia fallaciæ vis eſt, operatior planè, quia & phantaſma præſtatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciem excæcare, perfacile eſt. Nulli autem animæ omninò in-

Lucæ 16. feros patere, ſatis Dominus in argumento illo pauperis requieſcentis & diuitis ingemiſcentis, ex perſona Abrahæ ſanxit, non poſſe relegari renunciatorem diſpoſitionis infernæ, quod vel tunc licere potuiſſet & Moyſi, & Prophetis crederetur. Sed etſi quaſdam reuocauit DEI virtus in documentum iuris ſui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ ſomniorum & licentiæ poëtarum: nam in hac mortuorum reſurrectione qua DEI virtus in corpora animas repræſentat, ſolida & contrectabili & ſatiata veritate præiudicatum eſt hanc eſſe formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præſtigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dæmones, animas defunctorum ſecundum Auguſtinum &

Cur Dæmones ſimulant Chryſoſtomum, quorum teſtimonia loco ſupra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores Genti-

Gentilium animis hominum inferat ad eos de- *animas de*
cipiendos. Primùm enim sic Dæmon facilius *mortuo-*
homini quicquid vult persuadet: namque ho- *rum.*
mines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum quos diligunt, & à quibus se diligi non dubitant, libentius & promptius credunt, quàm Dæmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeo graues & perpetuas inferni pœnas, sicut homines putant. Adhæc sic facit, vt homines putent, animas etiam post mortem habere corpora, vel posse quælibet se in corpora induere, vel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoq; concepto labascit fides & spes christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones, vt viui mortuos vel tanquam terrificos & noxios sibi metuant, & varijs superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant; vel tanquam beneficos sibiq; vel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium superstitiosè diligant & colant; vel tanquam animas hominum quorundam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur.

HVGO sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Di- *Variæ spe-*
dascalicæ, cap. 5. numerosius & enucleatius eam *cies Ma-*
de qua disputauimus, Magiæ varietatem enar- *giæ secun-*
rans, ad hunc modum scribit: Magicæ repertor *dum Hu-*
gonem.

primus

primus creditur Zoroaſtres. rex Bactrianorum; quem nonnulli aſſerunt ipſum eſſe Cham filium Noë, ſed nomine mutato, hunc poſtea Ninus rex Aſſyriorum bello victum interfecit, eiuſq; codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Ariſtoteles de hoc ipſo, quod vſque ad bis & vicies centum millia verſuum eius de arte magica ab ipſo dictata, libri eius vſque ad poſteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem poſtea Democritus ampliauit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ inſignis habebatur. Magia, in Philoſophia non recipitur, ſed eſt extrinſecus falſa, profeſsione, omnis iniquitatis & malitiæ magiſtra, de vero mentiens: & veraciter lædens animos, ſeducit à religione diuina, culturam Dæmonum ſuadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne ſcelus ac nefas mentes ſequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Manticem, quod ſonat diuinationem, & Mathematicam vanam, Sortilegia, Maleficia, Præſtigia. Mantice autem quinq; continet ſpecies ſub ſe; Primam, Necromantiã, quod interp̃tatur Diuinatio in mortuis. νεκρός enim Græcè, id eſt, mortuus Latinè; & νεκρὸν cadauer dicitur; vnde eſt diuinatio quæ fit per ſacrificium ſanguinis humani quem Dæmones ſitiunt, & in eo delectantur effuſo. Secunda, eſt Geomantia, id eſt, Diuinatio in terra. Tertia, Hydromantia, id eſt Diuinatio in aqua. Quarta, eſt Aërimantia, id eſt, Diuinatio in aëre. Quinta, eſt Diuinatio in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit eſſe, in quibus diuinatio

natio conſtaret, terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id eſt, Necromantia, ad infernum videtur pertinere; ſecunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aërem; quinta ad ignem. Mathematica diuiditur in tres ſpecies, in Aruſpicinam, in Augurium, in Horoſcopicam. Haruſpices ſunt dicti quaſi horuſpices, id eſt, horarum inſpectores, qui obſeruant tempora in rebus agendis; vel haruſpices quaſi haras inſpicientes; qui in extis & fibris ſacrificiorum futura conſiderant. Augurium vel auſpicium aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auſpicium, quaſi auiſpicium, quia in motu & volatu auium attenditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur auguriũ, quaſi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoſcopia, quæ etiam Conſtellatio dicitur, eſt, quando in ſtellis facta hominũ quæruntur; ſicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obſeruant, qui olim ſpecialiter Magi nuncupabantur; de quibus in Euangelio legimus. Sortilegi ſunt, qui ſortibus diuinationes quærunt. Malefici ſunt, qui per incantationes dæmoniacas ſiue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera, cooperatione Dæmonum atq; inſtructu nefanda perficiunt. Præſtigia ſunt, quãdo per phantaſticas illuſiones circa rerum immutationem ſenſibus humanis arte dæmoniaca illuditur, Sunt ergo omnes ſimul vndecim. Sub Mantice, quinque, id eſt, Necromantia, Geomãtia, Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruſpicina, Auſpicium, Horoſcopia. Poſtea tres aliæ, id eſt, Sortilegium, Maleficium, Præſtigium, Præſtigia dicitur Mercurius

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

curius primus inueniſſe: Auguria Phryges inuenerunt: Haruſpicinam & Sortilegia Tages primus Etruſcus tradidit: Hydromantia primum à Perſis venit. Hactenus Hugo.

CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM VErum aurum fieri poſsit ab Alchimiſtis.

SI verum & perfectum aurum ab Alchimiſtis poteſt effici, haud dubie chymica facultas vna de præcipuis Magiæ partibus cenſenda eſt; nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim & potentiam artis maximè admirandum eſſet: tum propter magnitudinem vtilitatis, optatiſsimum atque gratiſsimum mortalibus accideret. Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de re ſcriptum reliquerit. Triplex eſt, inquit, Magia; vna hîc infima & noſtras, ſanè & fœda & ſordida cum cantiunculis, cadaueribus, & funibus ſuſpendioſorum: quæ ſi quis attrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex aſtris deducit vires in ſpecula, ſigilla, annulos, tabellas: Tertia diuina eſt. Nomen apud vulgus odioſum fecit colluuies impoſtorum. At Magus apud Perſas, nihil aliud quàm ſapientem ſonat: ſed propter Smerdis proditionem & perfidiam, nomen Magorũ infenſum diu fuit. Hac Magia Dominum IESVM fuiſſe promiſſum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis è regionibus profecti ſunt. E Syrorũ libris hæc deſcripſimus. Aiunt Magiæ & tranſmutatoriæ ar-

Scaliger cōtra Cardanũ exercitat. 327.

Smerdes Magus inuaſit regnũ Perſarum. Herodotus lib. 3 & Iuſtinus lib. 1. Matth. 2.

tis

tis vires, vias, & fines esse perquam similes. Opus & finem Chimistarum, esse corpus in corpus: Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires suas, supra eas quæ naturæ ordine fieri videntur, exercent. Chimistæ suum opus nominant Fortitudinem: hoc enim significat decantatum illud, Elixir, in cuius fide omnem oppignorant naturam. Sic eo loco Scaliger. Ergò digna cum primis inquisitione ac disputatione res est, vtrum nō modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalibus locis, atque ordine tantùm modoq; naturali aurum generari queat, verum etiam per artificialem viam ac rationem, quam iactant Chimistæ, perfectum vsquequaque aurum, & tale omninò, quale est naturale, posit effici.

DVPLEX circa hanc quæstionem Philosophorum est sententia: multi negant, quidam verò aiunt. Nos primo loco aliorum sententias enarrabimus ac perpendemus: extremo autem loco etiam quid sentiamus ipsi, & similius vero iudicemus, breuissimè indicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA EORVM qui negant verum aurum posse fieri ab Alchimistis.

AVICENNA in quibusdam suis commentarijs in libros Meteororum, vt refert Ægidius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimistico auro ita scripsit: sciant artifices Alchimiæ, species metallorum mutari non posse, quamuis *Auicenna.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ſimilia illis fieri poſsint; & quamuis Alchimiſtæ queant tingere ipſum æs colore quo volunt, donec ſit multum ſimile auro, & abſtergere immundicias plumbi, ita vt videatur argentum, ſemper tamen ſecundùm ſubſtantiam manebunt æs & plumbum.

Auerroës. AVERROES in Paraphraſi ſuper primum librum de Generatione animalium, explanando primum caput, in eandem ſententiam hæc ſcribit: Similiter etiam ſi datur aliquid artificiale valde ſimile naturali, tanta poterit eſſe ſimilitudo, quod exiſtimabitur eſſe idem ſpecie, & ſi ars Alchimiæ habet eſſe, hoc eſt, quod poteſt fieri in ea. Et ibidem Auer. declarat ſicut ſe habent mures ex putri materia, ad mures ex ſemine, inter eos enim eſt tanta ſimilitudo, vt quamuis re-uera inuicem differant ſpecie, tamen vulgo putentur eſſe eiuſdem ſpeciei, ita etiam aurum alchimiſticum ſe habere ad verum & naturale aurum. Idem ſenſit Auicenna, cuius verba paulò infrà memorabuntur initio capitis proxime ſequentis.

B. Thomas. S. Thomas in ſecunda ſecundæ conditionaliter loquens de auro alchimico quæſt. 77. art. 2. ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchimiſtis, non ſit verum & tale, quale fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniuſtam eſſe; ſin autem fiat verum aurum ab Alchimiſtis, id licite pro vero auro vendi poſſe, nihil enim prohibere, artem vtendo cauſis naturalibus naturales & veros effectus producere. Sed quid ipſe ſimpliciter & abſolutè ſentiret de auro alchimico, ſatis perſpicuè declara-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

tuit in 2. sent. dist. 7. quæst. 3. art. 1. ad quintum, ita scribens: Potest quidem ars virtute naturalium agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam; sunt tamen quædam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed benè aliquid simile illis efficere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri non est per calorem ignis quo vtuntur Alchimistæ, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis; & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem; & similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt.

ÆGIDIVS in tertio Quodlibeto quæst. 8. *Aegidius.* affirmat Alchimistas posse quidem facere metallum aliquod quod tantum constet ex permixtione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex tribus partibus auri & vna argenti; & quia sæpè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchimista per actionem ignis segregando & separando aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum; tantum autem abest, vt posit verum aurum facere, vt ne simile quidem vero auro ita effici queat, vt non posit aliquo modo dignosci & discerni. Porrò existimat Ægidius aurum alchimisticum non posse sine peccato vendi pro auro naturali; non solum quia incertum pro certo & falsum pro ve-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ro venditur,ſed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quoſdam profligandos; maximum autem periculum eſſet, ne aurum alchimiſticum propter diuerſam rationem conſtitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, eiq; insigne aliquod detrimentum afferret. Quod autem verum aurum confici nequeat, Ægidius ita probat, vel potius declarat. Cernimus in vno quoque genere entium, quædam illius generis eſſe perfecta, alia verò imperfecta; perfectorum autem generationem eſſe determinatam tam ſecundum principium actiuum & ſecundum materiam, quàm ſecundum locum in quo fit: Imperfectorum autem minimè: Exempli cauſa, in genere animalium, quæ ſunt perfectiora, ita ſe habent natura, vt equus non generetur niſi ab equo, & ex ſanguine menſtruo equæ, & intra matricem; at mures poſſunt generari ex ſemine & ſine ſemine, intra matricem & extra. Idem perſpicitur in plantis; idemq; ſimiliter contingit in elementis, nam purus ignis elemẽtaris, nec generari, nec conſeruari poteſt, niſi in ſuo loco naturali, id eſt, in concauo Lunæ; ergo ſimiliter etiam eueniet in metallis; quare cum aurum ſit perfectiſsimum omnium metallorũ, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra ſinum & ventrem terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici poſsit. Neq; valet illud, quod poſſet afferri contra hoc quod diximus: nimirum ſi mures qui ſunt perfectiores auro, poſſunt generari extra matricẽ, multo magis

Aegidius negat aurum chimicum licite vendi poſſe pro vero.

magis aurum effici poterit extra ſuum locum naturalem;&, ſi ſerpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exodo, cur non etiam poterit effici verum aurum induſtria & beneficio artis? Hoc inquam nõ valet, nam eâdẽ ratione probari poſſet, cum mus ſit perfectior qualibet planta, & mus generari queat ſine ſemine, quamlibet etiam plantã poſſe abſque ſemine procreari; quod falſum eſt: nihil ergo prohibet, quod eſt imperfectiùs alio ſimpliciter, eſſe perfectiùs illo ſecundùm quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum ſuæ generationis, nõ arguit ipſum ſimpliciter eſſe perfectiùs aliquo animali, ſed tantùm ſecundum quid. Hæc ex Ægidio. *Exod. 7.*

CONCILIATOR in differentia 209. ſic ait: Metallũ non poteſt fieri per artem, & in aliud tranſmutari; cùm ars ſolum faciat permutationem in accidentibus, non autem in ſubſtantia; vel fortaſſe ſi poſsibile eſt, tamẽ id eſt homini ignotum, vnde Commentator tertio, De anima ait; Dicitur de multis artificijs, quod videntur eſſe poſsibilia, ſed ſunt cauſarum ignotarum. vt v. g. Alchimia, etſi talis ars conſtituatur, fortaſſe hoc erit per accidens, & inſpiratione diuina potius quàm artis humanæ ſapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire poteſt, vt agentia & materiam, cum tempore, modo, & alijs circumſtantijs, ſciat ita proportionare, vt inde nouum conſtituatur metallum. Quod ſi apparenter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte conſtructum, vim non puto habere con- *Conciliator.*

 fortandi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

fortandi cor,ſicut habet aurum à natura produ-ctum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparenter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVIDAM rerum metallicarum peritiſsimi, de quibus etiam ſubtiliter & accurate ſcripſerunt, dixerunt, primum atque ſummum fundamentum, quo nititur ac ſuſtentatur ars Alchimię, nullum eſſe: quo licet intelligere, ipſam artem (ſi tamen ars dicenda eſt quæ in ſe nihil veri & certi habet) inanem & fallacem eſſe. Etenim Alchimiſtæ putant materiam omniũ metallorum eſſe ſulphur & argentũ viuum, quamobrem profitentur ſe ex varia ſulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, poſſe quodlibet metallum efficere: in quo ſanè vehementer falluntur. Nam ſi ſulphur & argentum viuum eſt materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurũ & argentum, apparerent aliqua veſtigia ſulphuris & argenti viui; ſimiliter etiam in venis ſulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri vel argenti; ſed ipſi qui totam pene vitam curioſiſsime luſtrandis, & conſiderandis venis, locisq́; metallorum conſumpſerunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt. quare falſa eſt opinio Alchimiſtarum, & aurum quod ab ipſis fit ex ſulphure & argento viuo, nõ eſt verum aurum: non enim, vt dictum fuit, talis eſt materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchimiſtis, licet ſimillimum videatur vero auro, falſum tamen eſſe multis modis cognoſci & iudicari

Non eſſe materiam omnium metallorũ ſulphur & argentum viuum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

dicari poteſt,nempe vel ex pondere; vel ex eo, quia non ſuſtinet vim ignis; vel ex eo quia iniectum in vrinam,amittit colorem ſuum;vel quia non eſt ductile in tenuiſsimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates,quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

CARDANVS lib. 17. de ſubtilitate hæc ſcribit: ſunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longiſsimas lineas, tenax aut prædurum efficere poſſe. Vidi ego dudum ſphæram exiguam ex vitro,quæ omni conatu illiſa ſolo lapideo, non comminuebatur, ſed reſiliebat ad trabes. Eiuſdem facultatis chimicæ eſt, vitrum albis lineis interſtinguere, cęlare in eo imagines, falſas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miſcere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla verò fallacis Alchimiæ vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap.51.Quo in loco etiam hæc ſubiungit: Aurum & argentum facere,ſeu ex alijs metallis ea conficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores tranſmutare,nemo non optare debet vt ſciat;at quid horum fieri poſsit, difficile ſcitu admodum eſt; & ſi hoc etiam ſciuerimus, longè difficilius eſt ſcire ,quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimiſtis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad vſum; ad voluptatem ſunt gemmæ & metalla nobiliora; ad vſum tincturæ, colores, materiæ uaſorum & alia ſimilia. Circa quodlibet autem horum,tria excogitari poſſunt,vel vt fiant,quod maximum eſt; vel vt purgentur; vel vt perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc ſub

Cardanus.

Inuenta & opera artis chimicæ.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

iudice lis eſt an fieri poſsit; ſecundum & tertiũ, fermè inuentum eſt ad ſummam perfectionem. ac licet ars chimica non faciat verum aurum, quattuor tamen præſtat magnas vtilitates. Prima eſt, quia poteſt vnum metallum facere ſimillimum alij, vt ferrum æri, & æs auro & argento, idq́; clarius apparet in gemmis. Secunda, cum id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia, cum ea quæ ſuperflua ſunt, vi ſua abſumendo detegit, vt cum ex calce alumen excipitur, quod non genitum eſt vi ignis, ſed exceptum; ita fit id quod vocant multiplicationẽ, cum ex terra ipſa quę aliquid cõtinet quod cõtinetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere poteſt compoſitiones atque ſeparationes, non minus vtiles & lucroſas ijs quæ ab Alchimiſtis tam anxiè quæruntur & ambitiosè promittuntur tranſmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perſpicitur eum arbitrari chimicam illam auri generationem, vel eſſe impoſſibilem, vel propemodum impoſsibilem.

Vtilitates artis chimicæ.

DECLARATVR OPINIO EORVM *qui defendunt Alchimiam.*

ALBERTVS in libro ſuo 3. de Mineralibus, cap. 9. hanc de facultate Alchimiæ quæſtionem pertractans, primùm exponit ſententiam Auicennæ quæ fuit hæc: ſciant (inquit Auicenna) artifices alchimiæ ſpecies metallorum permutari non poſſe, quamuis aliquid illis ſimile fieri poſsit; quod enim differentia ſpecifica aliquo

Opinio Auicennæ.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

aliquo tollatur ingenio, non credo poſsibile; ſed expoliatio accidentium non eſt impoſsibilis, vel ſaltem diminutio eorum : non enim permutatur ſpecies metallorum, niſi prius in primã materiam metallicam reducantur, & ſic iuuamine artis deducantur in ſpeciem metalli quod voluerit. Atque idem quoque ſentiſſe ait Haſtem Philoſophum præcipuum in phyſicis & in mathematicis, deinde Albertus ſubiungit ea quæ ſequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos, non aliter operari quàm peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes ſanitati, & poſtea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo, ſanitatem inducant: quæ ſanitas eſt effectus & naturæ & artis; ſed illius effectiuè & principaliter, huius autem organicè & inſtrumentaliter: ſic Alchimiſtæ primo benè purgantes materiam argenti viui & ſulphuris inſitam omnibus metallis, confortãt; deinde deducunt virtutes elementares & cœleſtes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere; & tunc ipſa natura operatur, & non ars niſi organicè iuuando & expoliendo vt diximus; & ſic verum aurum & argentum educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares & cœleſtes faciunt in vaſis naturalibus, hoc etiam faciunt in vaſis artificialibus, ſi artificialia formãtur ad modum vaſorum naturalium : & quod facit natura calore ſolis & ſtellarum, hoc faciet ars calore ignis; dummodo ſic contemperetur, vt non excedat virtutem ſe mouentem & infor-

Sententia Alberti Magni.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

mantem qũæ eſt in metallis: huic enim cœleſtis ineſt virtus, quæ primo commiſcuit eam, & hęc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamẽ. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id eſt, corrumpens vnum, à ſua ſpecie remouẽdo, & cum iuuamine eorum, quę in materia inſunt, alterius ſpeciem inducendo. quare omnium operationum alchimicarum melior eſt illa quæ procedit ex eiſdem, ex quibus procedit natura; ſicut ex purgatione ſulphuris, per decoctionem & ſublimationem & expurgationem argenti viui, horumq; bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli ſpecies inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente ſpecie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores ſunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. propter quod ego experiri feci aurum alchimicũ quod ad me delatum eſt, & poſtquam ſex aut ſeptem ignes ſuſtinuit, tandem amplius ignitum conſumitur & perditur & quaſi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce ſupradictis verbis Albertus, non ſolum docet verum aurum poſſe fieri per Alchimiam, ſed etiam quis modus eius ſic efficiendi ſit poſsibilis, & quis impoſsibilis, manifeſtè declarat.

Quinque rationes pro Alchimiſtis.

QVIDAM Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in tranſmutandis metallis multa diſputauit, eiuſq; diſputationis ſummam memorat Cardanus loco ſupradicto, probat arte chimica poſſe confici verum aurũ, his rationibus.

Primò,

Primò, metalla ſunt quædam pura & concocta, vt aurum & argentum: quædam cocta ſed impura, vt æs, ac ferrum: quædam cruda & impura, vt vtrumque plumbum; ſed impura repurgari, cruda concoqui poſſunt, igitur ex ære, ferro & plumbo, aurum & argentum fieri poteſt. Quod autem talia concoqui poſsint, demonſtrat ex ſententia Ariſtotelis 4. Meteororum vbi de concoctione agit. De purgatione dubium non eſt, quippe cum proprium ſit ignis ſeparãdo purgare. Deinde propinquitas, paruumqúe cauſarum diſcrimen, hoc idem ſuadet, cum ab ijſdem omnia fiant. Supponit autem omnia metalla conſtare ſulphure & argento viuo; quæcumque verò ſimilia ſunt, facilè inuicem tranſmutantur, eoq; magis, quod natura videtur ſemper perfectiſsimum intendere in omni genere, velut aurũ; quę igitur imperfecta ſunt, artis beneficio perfici poſſe videntur; tum vt ad finẽ, tum vt ad motus ipſius perfectionẽ perducãtur. Poſtea, ſi ars auctore Ariſt. in 2. Phyſ. & 4. Meteororũ eſt imitatrix naturæ, cum natura concoquendo purgandoq; ex ſulphure & argento viuo, aurum argentumq; perficiat, cur non etiam idem ſimili ratione operans ars poſsit efficere? Adhæc, ea dici debent ſecundùm naturæ ordinem copulata & inuicem tranſmutabilia, quæ non habent omninò diuerſas operationes ſed eaſdem, in eo tantùm differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, velut fœtus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papilionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro di-

ſtinctas,

ſtinctas, ſed quas illud habet, vtpote liqueſcere, duci, graue eſſe, nitere, ignibus reſiſtere; eaſdem habent hæc, ſed vitiatas & imminutas; non enim ita ſplendent, non ſunt adeo grauia, minus reſiſtunt ignibus, non tota liqueſcunt, non tàm tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perduci queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus eſſe maximum argumentum quod pro Alchimiſtis afferri poſsit. Poſtremò, idem aſtruit exemplo ranarum, quæ ſtatim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autem ranę perfectiores auro, & vt animalia perfecta, non ſolum partium ſimilarium compoſitione, ſed etiam inſtrumentorum compoſitione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatum ſemiuiuum excidiſſe inter imbres. Generantur etiam ex iuuenculo ſtrangulato apes, ex Baſilico ſcorpiones, ex elixatura Anatis ſub dio expoſitæ bufones, ex Aſinis veſpæ, ex equis Scarabęi, ex mulis locuſtę, aquę, quibuſdã in locis cõuertuntur in lapides: aër cõcuſſus inter duriora corpora, repentè tranſit in ignẽ, fumus metallorũ, pręcipuè plumbi, cogit argentũ viuũ, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tàm admirãda & pene incredibilia fieri poſſunt, atq; adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videatur, poſſe ab Alchimiſtis verũ aurum cõfici? Hęc ille diſputat pro Alchimiſtis.

Antonius Mirandulanus. ANTONIVS Mirandulanus, Philoſophus noſtræ memoriæ præſtans, & in Ariſtotelis doctrina excellenter verſatus, in illo ſuo opere quod

quod ſcripſit de Euerſione ſingularis certaminis libro 19. ſect. 7. hanc de Alchimiſtis ſententiam pronuntiat. Dicimus veram eſſe Alchimiſtarum opinionem quod aurum poſsit fieri, & ab arte & à natura, quia tranſmutare poſſunt argentum viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadem materia: ſicut non ſolùm à natura ſed etiam ab arte animalia, vt ſcorpiones, generari poſſunt. Verùm quia illud aurum fit rariſsimè & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri poſſunt, idcircò non videtur fieri poſſe; ſed rei difficultas non arguit impoſsibilitatem. Non eſt autem danda opera illi arti, non quia non ſit vera, ſed quia tantæ eſt difficultatis, vt ſit vtilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditiſsimi ad magnam inopiam redacti ſunt, propterea quod maximis ſumptibus impenſis, vel nunquam aſſecuti ſunt quod hęc ars pollicetur, vel certe rarò & parum, ita vt ſumptus longè ſit maior lucro, quare ſatius eſt alijs artibus certioribus operam dare, quę maiori ex parte operam ſuam pręſtant, quàm huic quę rariſsimè propter res naturæ abſconditas, finem ſuum aſſequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATVR BREVITER OPINIO auctoris.

NOBIS autem propoſitam quæſtionē philoſophicè conſiderantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re valde probabilia dici & firmari poſſe; vnum eſt, nullam eſſe ratio- *Sententia auctoris de auro alchimiſtico.*

rationem philoſophicã, vel neceſſariã, vel etiam admodum probabilem, qua demonſtretur rationem chimicam efficiendi verum aurum, eſſe impoſsibilem. Cur enim putetur impoſsibilis? An quia nihil eorum quæ fiunt à natua poteſt fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumq; rerum quæ opera & miniſterio artis non ſecus generantur quàm à ſola natura, falſum eſſe cognoſcitur. An quia (vt volebat Ægidius) nihil eorum quæ ſunt in genere ſuo perfectiſsima, poteſt produci niſi vno modo, id eſt, ſolùm ab agente ſuo naturali? Verùm ſi Ægidius veriſimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortaſſe valeret ad perſuadẽdum: cùm autem nullam huius rei probationem afferat, qua facilitate ab eo id dicitur, eâdem planè à nobis contemni ac reijci poteſt. An denique quia aurum naturale generatur virtute caloris cœleſtis, aurum verò chimicum efficitur à calore igneo, qui duo calores cùm multùm inter ſe differant, non poterunt eundẽ effectum præſtare? ſed hæc ratio dupliciter peccat. Primùm enim falſum eſt calorem cœleſtẽ & igneum ſpecie inuicem diſtingui: cùm enim ab eodem contrario, hoc eſt, à frigore ſimiliter corrumpantur, cùm ab eadem cauſa interdum producantur nimirùm à lumine, cùm ſe inuicem intendant atq; augeant, cùm ad productionem ignis & mixtorum ſimili ratione conducant, fieri nõ poteſt, vt ea ratione qua calores ſunt, ſpecie diſtinguantur inter ſe: differunt igitur ea re ſolum, quòd calor cœleſtis propter ordinatum

Calor cœleſtis & elementaris non differunt ſpecie.

cœli

cœli motum, est valde temperatus & accõmodatus ad generationem & conseruationem rerum sublunarium, quam ob causam appellatur salutaris & viuificus: calor autem igneus ex se non est temperatus, sed agit quantum potest agere, & res sibi subiectas tandem destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verùm si hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirùm vel à facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis quæ à calore igneo, moderatione artis procreantur; efficietur profectò vt calor igneus talis propemodum euadat, qualis est cœlestis. Deinde, experientia manifestè ostendit quædam animalia similter generari posse calore igneo atque calore cœlesti. Nam apud Ægyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admirandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanum exercitatione 23. pulchrè describit his verbis: In Ægypto ad Cayrum fumos construunt alij alio multiplici fornice imposito: in quorum tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immodica posit officere, subit atq; exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Ouorum multas centurias in fornicum superiore planitie disponũt: statis diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero sed mensura venales habent: modiolum statuunt sine fundo: quem vt implerũt, tollunt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant.

Animalia generari posse solo calore ignis, argumentum Iulij Scaligeri.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

negát. Hæc Scaliger. Cęterùm posse ex alijs metallis verè aurum effici, ꝓbari argumento & experiméto posset auripigméti, ex quo perfectũ aurum pòsse fieri, testis est Plinius, qui rem nõ priscis temporibus sed sua ætate factam testatamq; cõmemorans, ita scribit lib. 33. cap. 4. Aurum faciendi est etiam vna ratio ex auripigméto quod in Syria foditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum speculariũ modo. Inuitaueratq; spes Caium principem auidissimum auri; quamobrem iussit excoqui magnũ pondus: & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, vt detrimentum sentiret, illud propter auaritiam expertus, quanquam auripigmenti libræ 14. permutarētur: nec postea tentatum ab vllo est. Sic Plinius.

Ex auripigmento, teste Plinio, fieri verũ aurum.

ALTERVM verò, quod eadem de re probabilissimè potest afferi, illud est, chimicam rationem efficiendi verum aurum non quidem physicè, sed moraliter vt aiunt, loquendo vel impossibilem, vel propemodum impossibilem videri; non propter vllam rationem philosophicam quæ adhuc ab vllo sit allata, sicut ostensum est, sed propter ipsam experientiã quæ in rebus naturalibus, moralibꝰ atq; artificialibus, summi argumēti firmissimæq; rationis vim debet obtinere. Etenim cùm plurimi in chimicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumqúe laborauerint, & in veri auri effectionem acerrimis studijs atque incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit præter vnum aut alterum probatis proditum historijs, quem liquido constet verum aurum & omni ex parte proba-

Cur non videatur esse vera ars Alchimia.

probatum ac perfectum effecisse. Quod si effectio auri per artem chimicam est posſibilis, cur ea cùm tamdiu & tam multum optata, quæsita, & procurata fuerit, nondum tamen reperta & vsitata fuit? nam quia posſibilis est generatio animalium, medicamentorum, aliarumq; multarum rerum non solùm per naturam, sed etiam per solertiam & industriam humanam, iampridem inuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res & verè & facilè possunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chimico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est imposſibilis, vel si est posſibilis, nondum tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, exploratè perfecteq; cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non solùm apud Philosophum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experientiaq; comprobatis, vel transuersum (vt aiunt) digitum discedit, sed etiam apud quemcumque hominem sanæ mentis rectiq; iudicij plurimùm valere debet. Quod si habent isti, vt iactant, veram certamq; artem faciendi aurum, cur sibi primùm non faciũt tantum auri, vt nullius egeant, sed bonis omnibus quæ parari auro possunt, abundent? At enim videre licet istos, semper egentes & mendicos, quique per vana promissa, alienis opibus exhauriendis, suam quoquomodo egestatem subleuare, suamq; famem explere cupiant.

AD extremum, illud non tantum probabiliter dici, sed etiam pro vero certoq; confirmari potest, artem chimicam, licet ea fortasſis sit vtilis in distillationibus & alijs rebus quas superius

ex ſententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod ſpectat ad effectionem veri auri quam illa profitetur atque in primis pollicetur vanam eſſe, noxiam ac pernicioſam Reipublicæ. Primò, Quia aut nunquam, aut rariſsimè præſtat quod promittit, ex quo non ſemel factum eſt, vt multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint; vnde rectè quidã ait, Alchimiſtas non efficere aurum ſed abſumere; non implere crumenas, ſed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falſum aurũ falſam'q; monetam, atque gemmas pro veris paſſim diſtrahunt, atque diuendunt, ex quo Reſpublica hominum'q; ſocietas magnum caperet detrimentum. Poſtremò, quia verum aurum non rarò adhibetur in medicinis ad exhilarandum & roborandum cor: aurum autem chimicum cùm vel non ſit verum aurum, vel certè imperfectius ſit auro naturali, vel non vtiq; habebit eiuſmodi proprietates, aut certè non ita vitales & ſalutares humano corpori, quare non ſine diſcrimine ſalutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis viſa ſunt de chimica facultate efficiendi verum aurũ probabiliter poſſe diſputari.

Non eſſe permittendum in Republica vſum Alchimia.

CAPVT XIII.

DE ORIGINE MAGIAE ET IIS QVI in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præſertim eius quam diximus non eſſe naturalem, variè tradunt ſcriptores. Philo libro De ſpecialibuslegibus cenſet

censet ex vera & naturali Magia adulterata & corrupta natã esse fallacem & quę vulgo propriè dicitur Magia, ita scribens : Ex hac adulterata & deprauata, descendunt quas proprio maxime vocabulo malas artes dicimus circulatorum ariolorumq́ue studia, mulierum, mancipiorumq́ue nequissimorũ expiationes & lustrationes profitentium, mutationesq́ue amoris in odium, aut ex aduerso in amorem odij, per quasdam passiones amatorias & incantamenta idonea : atque his dolis circumueniunt homines & ingentium malorum atque ruinarum sunt causæ, non priuatis modò hominibus aut familijs, sed ciuitatibus, regnis & prouincijs. Quamobrem huiusmodi artes, meritò lege Mosaica, grauissimis propositis pœnis prohibentur. Hæc Philo. Vetus tamen opinio est plurimorum scriptorum probata consensu, principem huius Magiæ doctorem & quasi parentem fuisse Zoroastrem, vel Persem, vt Plinius & Diogenes Laërtius vocant; vel Bactrianum, vt Diodorus Siculus & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo scribit : Sine dubio in Oriente orta est Magia, in Perside à Zoroastre, vt inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroastrem hunc, sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit; sic & Aristoteles; Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, & vicies centum millia versuum à Zoroastre cõdita, indicibus quoque voluminum eius positis explanauit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano. De quo Zoroastre mira alijs locis scri-

Philo de origine Magia.

Zoroastres Magia parens.

Plin. lib. 7. bit Plinius: Vnum enim eum (inquit) mortalium eodem quo natus eſt die riſiſſe, cerebrumq́ ita ei palpitaſſe, vt impoſitam repelleret manũ, futuræ preſagio ſcientiæ: viginti annis in deſerto Magiæ vacantem, caſeo vixiſſe ita temperato, vt vetuſtatem non ſentiret. Iuſtinus quoque hiſtoricus libri primi initio, inuentorem artis Magicæ facit Zoroaſtrem: idemq́ ſentit B. Auguſtinus lib. 21. De ciuitate DEI, cap. 14. Solum, inquit, Zoroaſtrem quando natus eſt, ferunt, riſiſſe, nec ei boni aliquid monſtroſus ille riſus portendit: nam magicarum artium fuiſſe perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præſentis vitæ vanam felicitatem contra ſuos inimicos prodeſſe potuerunt; à Nino quippe Aſſyriorum rege, cùm eſſet ipſe rex Bactrianorum, bello ſuperatus eſt. Suidas etiam ait, Magiam inuentum eſſe Perſarum, apud quos Magi magnam fidem & auctoritatem habuerunt. Auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ enarrans hiſtoriam libri Geneſeos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham qui adhuc viuebat & regnabat in Bactria, ſeu in Thracia, vt alij volunt, & vocabatur Zoroaſter inuentor artis Magicæ, qui & hanc, & ſeptem liberales artes in quatuordecim columnis ſcripſit; ſeptẽ æneis, & ſeptem lateritijs, contra duplex orbis excidium quod timebatur, vnum per aquas, alterum per ignem. Ninus verò libros eius combuſsit. hinc etiam orta ſunt idola. Hæc ille. Verùm de antiquitate Zoroaſtris non conuenit inter ſcriptores: nam Eudoxus & Ariſtoteles, vt ex Plinio retulimus, volunt eum antiquiorem fuiſſe Platone, ſex millibus annorum:

Cham idẽ qui Zoroaſtres.

Hermip-

Hermippus autem vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonicus in libro De disciplinis facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetustiorem; è contrario autem Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorem eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam: ab ortu autem Abraæ, vsque ad primam Olympiadem fluxerunt anni mille centum septingenti & paulò amplius sexaginta: nam qui plures quam cęteri annos monarchiæ Assyriorum & Medorum vsque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta assignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæquintæ Olympiadis: Secundùm hanc igitur laxissimam computationem, à Nino & Zoroastre vsq; ad primã Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonagintaquatuor. Bellũ porrò Troianum septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Gręciam, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem incurrit. Ex quo apparet multitudinẽ illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuunt antiquitati Zoroastris, vel esse fabulosam, vel annos illos non quales nostri sunt, sed quales Ægyptij & Arcades habuerũt, hoc est, trimestres, esse censendos. Nec dissimile fuit codẽ in loco Plinij, quippe qui ait Mosem multis annorum millibus posteriorem fuisse Zoroastre;

Laërtius initio Operis.

aſtre; cum ſubtiliſsima Chronologiæ ratione compertum ſit, paulò amplius ſexcentis annis Moſe priorem fuiſſe Zoroaſtrem.

Caſsiani de origine Magiæ opinio. APVD Caſsianum Serenus abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tempore quo filij DEI, vt ſcriptura narrat, permiſti ſunt filiabus hominum. *Gen. 6.* ait enim, ſcientiam omnium rerum cœleſtium & ſublunarium quam Adam à DEO acceperat, tradidiſſe ipſum filio ſuo Seth, cuius ſemen eam ſeruauit incontaminatam, & donec diuiſum à ſacrilega propagine Cayn perdurauit, eam doctrinam ad DEI cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuiſſet impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, inſtinctu Dæmonis deriuauit; curioſasq́ ex ea maleficiorum artes atque præſtigias ac magicas ſuperſtitiones audacter inſtituit. Sed quomodo hæc curioſa & malefica doctrina diluuio non perierit, in cauſa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui ſuperſtitionibus & ſacrilegis artibus fuit infectus, easq́ artes, cùm in arcam in quam cum Noë patre ſuo iuſtiſsimo, & ſanctis fratribus ingreſſurus erat, inferre non auderet; diuerſorum metallorum laminis, quæ ſcilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & duriſsimis lapidibus qui vim ignis non ſentirent, inſculpſit: quæ diluuio peracto, eâdem qua ille celauerat curioſitate perquirens, ſacrilegiorum ac perpetuæ nequitiæ ſeminarium tranſmiſit in poſteros. Hac itaque ratione illa opinio vulgi qua creditur Ange-

Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidiſſe, in veritate completa eſt. Hactenus Abbas Serenus.

SED mihi verius ſentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & vſum didicerint. Et ſanè primum Magię vſum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiliter videri poteſt, Magiæ vſum vnà cum mundo cœpiſſe, & quidem in Paradiſo, ſalua etiam tunc & integra illibataq́; hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam ſibi induens ſerpentis, vel occultè per verum & naturalem ſerpentem Euam alloquens, blandiſsimis deceptam promiſsis, ad vetitum pomum maximo ſui ſuæq́; totius humanæ ſobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet ſi Diabolum Magiæ auctorem faciamus; cùm ipſe, vti apud Ioannem capite octauo Dominus noſter dixit: *Homicida ſit ab initio, & in veritate non ſteterit, quia non eſt veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax eſt & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius libro ſecundo Diuinarum inſtitutionum, omnium maleficarum artium inuētores & magiſtros fuiſſe Dæmones, confirmat his verbis: Eorum inuenta ſunt Aſtrologia & Aruſpicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palàm, vel occultè: quæ omnia per ſe falſa ſunt, vt Sibylla Erythræa teſtatur. Hæc & alia multa in

Prima origo Magicarum artiū à Dæmone.

Lactantius.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

eandem ſententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ ſpecies omnesq; fallacias ex Dæmone profectas eſſe oſtendit quàm Cyprianus in libro de Idolorum vanitate: Nequiſsimi, inquit, ſpiritus, ſub ſtatuis ac imaginibus conſecratis deliteſcunt. hi afflatu ſuo vatum pectora inſpirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, ſortes regunt, oracula efficiunt, falſa veris ſemper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, ſomnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra diſtorquent, valetudinem frangunt, morbos laceſſunt, vt ad cultum ſui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum ſaginati, remiſsis quę conſtrinxerant, curâſſe videantur. Hæc eſt de illis medela, cum illorũ ceſſat iniuria; nec aliud illis ſtudium eſt à DEO homines auocare, & ad ſuperſtitionem ſui, ab intellectu veræ religionis auertere: cùm ſint ipſi pœnales, quærunt ſibi ad pœnam comites, quos ad crimen ſuum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per Deum vnum à nobis, ſtatim cedunt & fatentur, & de obſeſsis corporibus exire coguntur. Videas illos noſtra voce & operatione, quaſi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniant, aut quando diſcedant, ipſis etiam qui ſe colant audientibus confiteri, & vel exiliunt ſtatim, vel euaneſcunt gradatim, prout fides patientis adiuuat, aut gratia curãtis adſpirat. Hinc vulgus in odium noſtri nominis cogunt, vt nos odiſſe incipiant homines antequam noſſe, ne cognitos aut imitari poſsint, aut damnare non poſsint. Hæc Cyprianus.

Præclara Cypriani ſententia.

SED

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

SED ne christianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiã testes Philosophos Græcorum, & quidem nobilissimos. Aristoteles in primo de Philosophia libro, vt Laërtius initio sui Operis memorat, Magos Ægyptijs antiquiores esse ꝓdidit, duoq́ iuxta illos esse principia, bonum Dæmonem, & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonem & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesq́ futuros: & vniuersa illorum mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laërtius. Verùm nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ artis dij Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quàm ab ipsis Dæmonibus discere potuissent? Neque putes id à nobis tantùm dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro De responsis sic ait: Non solùm felicem conuersationem suam, verùm etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligentur, Dij hominibus significârunt. Adhæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omninò nihil est, quod ab ipsis dijs homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex varijs Proserpinę responsis demon- *Porphyrius.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ſtrat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & ſtudium & vſum fuiſſe antiquiſsimum? Certè nos ſupra à Mundi vſq; primordijs, Magiæ originem repetiuimus, & liber Exodi ſatis clare oſtendit, iam tempore Moſis, hoc eſt, pluſquam trecentis annis ante bellum Troianum, Magiam claram & celebrem fuiſſe, Magosq; magna apud eam gentem, & ſapientiæ & diuinæ cuiuſdam virtutis auctoritate & exiſtimatione floruiſſe, vtpote qui ſe Moſi opponere auſi fuerint, ſimiliter illi mira quædam operantes. Nec DEVS per Moſem tam graues pœnas aduerſus Magos conſtituiſſet, nec tam ſeuerè eorum conſuetudinem & congreſſum Iudæis interdixiſſet, niſi iam tunc eorum ars, ſicut hominibus exitioſa erat, ſic nota & celebris fuiſſet. Porrò circa belli Troiani tempora claram fuiſſe Magiæ famam, non obſcurè indicat Homerus, præſertim in Vlyſsis erroribus, adeò vt totùm opus nõ aliunde conſtet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt; Circe vtique & inferorum, euocatione hoc ſolùm agi. Deinde apud Theſſalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commentatus Oſthanes Xerxem regem Perſarum bello quod Græcis intulit, comitatus, qui velut ſemina artis portentoſæ ſparſit; obiter infecto quocunque commeauerat mundo; & hic maximè ad rabiem, non auiditatem modo ſcientiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clariſsimum in ea arte Pythagoræ nomen fuit.

Exod. 7.

fuit. Is autem quem dixi Pythagoras, & post eum Empedocles, Democritus & Plato ad hanc discendam nauigauere, exilijs verius, vt inquit Plinius, quàm peregrinationibus susceptis, hanc reuersi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime omnium Democritus, & aliorum suisq; editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponnesiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecentesimum, eam illustrauit. Multis post hos sæculis, Apostolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnosophistas Æthiopum, Tespesion Magiæ existimatione illustres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, *Simon Magus.* propter hanc artem multum claruisse, omnis loquitur Ecclesiastica historia. Is Apostolorum *Actor. 8.* æmulus, non apud Samaritas modò, sed apud Romanorum quoque principes, ad magicas eius præstigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hęreticorum soboles prognata, & sub Christiano nomine magicas artes professa, religionem & disciplinam christianam apud ignaros, infamem & odiosam fecit. Verùm omnes ante se postq; eius artis famæ celebres, longè superauit Apollonius Tyaneus, eius perdiscendæ studio totum penè orbem peruagatus, & cum ijs congressus quicunque tunc in ea clari habebantur. Is Magiæ scientia tantam nominis claritatem gloriãq; sibi comparauit, tantaq́ue sui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius sapiẽtiam operaq; æstimantibus, & viuus & mortuus quasi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

quasi DEVS haberetur. Taceo hîc Plotinum, Porphyrium, Iamblichum, Proclum, Apuleium aliosq; Pythagoricæ ac Platonicæ sectæ plurimos, qui Magiã & coluerũt studiosissimè, & pugnacissimè defenderunt, & tanquam inter omnes sapientiæ partes clarissimam, vtilissimamque, summis laudibus prædicauerunt. Sed quęret aliquis, quomodo Magia artium omniũ vanissima & fraudulentissima, tantum in toto terrarum orbe totq; seculis valuit? Huic quæstioni respondens Plinius primo capite tricesimi libri. Auctoritatem, inquit, ei maximam fuisse nemo miretur: quandoquidem sola, artium, tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa, in vnam se redegit. Natam primùm è Medicina, nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse, velut altiorem sanctioremq; quàm medicinam: ita blandissimis desideratissimisq; promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque suggesserit, miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea è cœlo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigium adoleuit, vt hodieq; etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

Vnde tanta Magiæ auctoritas.

CETERVM illud hoc loco magno nostro gaudio ingentiq; gloria Christianæ religionis considerandum est, cùm primum Euangelicæ doctrinæ lux mundo affulsit, omnium magicarum fraudum caliginem fuisse discussam atque dissipatam. Simul enim fides CHRISTI prædicat & rece-

Religio & disciplina Christi tenebras Magiæ & Veterum maleficarum

& recepta mundo fuit, omnis magicarum artium, oraculorum, vaticinationum cęterarūq; diabolicarum fraudum vis concidit, defecit, euanuit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Coniectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiens? vbi literator? vbi conquisitor huius æui? Nonné infatuauit DEVS sapientiam huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, vti cernimus euenisse, multò antè CHRISTVS Dominus discipulos suos docuerat: nam apud Ioannem cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum:* Et apud Lucam capite 11. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus confidebat, & spolia distribuit.* Quantum (inquit Eusebius libri primi De præparatione Euangelica, cap. 2.) recepta CHRISTI fide mundus profecerit, ipsis oculis cernimus. Non enim Persæ qui eum secuti sunt, matres suas nefandis nuptijs cognoscunt: non humanis vescuntur carnibus Scythæ, nec carissimos, falsa religione impulsi liberos iugulant: non Massagetæ ac Derbices propinquos atque affines suos senectute confectos immolant, aut eorum carnes epulantur: non Tybareni senes suos præcipitare, Hyrcani rapaci auium generi, non Caspij canibus proijcere solent; quæ quidem antea religiosissimè faciebant: nunc verò

artium è Mundo discessit.

Esa. 29.
1. Cor. 1.
Ibidem.

euange-

euangelica virtute vndique hæc tetra, fœda & immania flagitia explosa sunt. Quis iam doctrinam christianam amplexus, Deos putat aut inania & surda simulachra, aut maleficos Dæmonas in eis habitantes, aut partes mundi quæ cõspiciuntur, aut mortuorum vmbras, aut etiam animalium vel abiectissima & nocentissima? quibus tamen rebus vniuersæ penè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultusq; tribuebant. Non satis existimari potest, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandi etiam saluberrimum. Quis ergo satis æstimet, quantum debeant CHRISTO, cùm aliæ gentes, tùm in primis & gens & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis est malis liberata, summisq; beneficijs affecta? Roma enim (vt ait B. Leo sermone primo De natiuitate Apostolorum Petri & Pauli) DEVM suum ignorans, cùm penè omnibus dominaretur gẽtibus, omnium gentium seruiebat erroribus: & magnam sibi videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem, in qua diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid vsquam fuerat vanis erroribus institutum, vnde quantò est per Diabolum tenacius illigata, tantò fuit per CHRISTVM mirabilius absoluta.

CAPVT

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

CAPVT XIV.

AN MAGIAE STVDIVM ET vſus ſit licitus.

DVPLICEM ſupra Magiam fecimus; vnam naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cùm ſit doctrinæ Phyſicæ, Medicæ, ac Mathematicæ pars nobiliſsima, per ſe bona & honeſta eſt, hominumq́ ſtudio & cognitione digniſsima. Fortaſsè autem eius ſtudium & tractatio publica meritò prohiberi poſſet in Republica, videlicet, ſi timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quę eſt humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitiumq́ aliorum abuterentur. Nam licet medicina quoq; abuti poſſint medici, & ob eandem cauſam etiam prohibenda videretur; attamẽ alia eſt ratio Medicinę, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vſus eſt per ſe neceſſarius mortalibus, & abuſus manifeſtior eſt, quàm vt omninò celari queat; ideoq́ punitu ac emendatu facilior. Magiæ verò, nec vſus ſocietati hominum eſt per ſe neceſſarius, & eſt abuſus occultus: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri poteſt, ne, quò eſt occultior in operando, eò magis fiducia impunitatis, lubrica ſit ad nocendum.

MAGIA verò non naturalis, præſertim quæ commercio & fœdere inito cum Dæmone nititur, dupliciter addiſci poteſt, vel ſpeculatiuè tantum, vel etiam practicè, hoc eſt, vel noſcendi tantùm cauſa, vel etiam vtendi & exercendi. Nuda cognitio Magiæ per ſe mala non eſt: omnis *De ſtudio Magiæ.*

nis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

nis enim cognitio veri bonum quoddã & perfectio est intellectus; si enim cognitio malorum bona non esset, DEVS eam non haberet; atqui DEVS omnium bonorum pariter atque malorum scientiam perfectissimam habet, si per se mala esset cognitio huius Magię, ergo nulli prorsus eam discere aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesiæ Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiasq́ superstitiones detegere & confutare possent? quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel opera Dæmonum, vel occultarum virtutum naturalium effecta? quomodo demonstrare, nullum opus Magorum verè posse dici miraculum? quomodo docere, CHRISTI miracula multum differre ac prestare Magorum miraculis, & nec Magos virtute diuina operari, nec CHRISTVM eiusq́ seruos miracula magicis artibus edidisse? Atq; hoc animo & consilio nõnullis Magiæ studere concessum est. Nos christiani (inquit Tertullianus libro De Anima) fallacem Magiam non socia conscientia, sed inimica scientia nouimus, nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucem mentis humanæ, totius erroris artificem, salutis pariter, animæq́ vastatricem. Itaq; mihi quidem videtur rectè dixisse Ioan. Picus Mirandulanus: Quò quis est Magiæ peritior, eò clarius eum cernere quantum inter Magorum & CHRISTI atque sanctorum miracula intersit. Sed studium eius potest tripliciter non esse bonum; vel si quis illud præferat studijs vtilioribus, & tantùm propter inanẽ quan-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

dam curiositatem illud capessat; vel si ad malè agendum id referre velit; vel si propter imbecillitatem mentis periculum sit, ne huius Magiæ fraudibus & superstitionibus circumueniatur. Meritò igitur id studij publicè christianis vetitum est, nec vlli nisi permissu rectorum Ecclesię conceditur.

VSVS autem huius Magiæ in totum damnatus est & vetitus, nõ solùm lege diuina & Ecclesiastica, sed etiam ciuili, nec christianorum tantùm, sed etiam Gentilium. Non est autem vsus Magię licitus: aut enim ibi est peccatum infidelitatis, si quis Dæmoni credens, tribuat ei diuinum numen: aut est peccatum idololatriæ, si oblationibus & sacrificijs cultum Dæmonibus adhibeat: aut saltem est peccatum inobediẽtiæ, quia tam Magus quàm qui opera Magi vtitur, facit contra prohibitionem diuinam & ecclesiasticam. Causa autẽ huius prohibitionis triplex est; Primò, quia is peccat in se ipsum, committens se in magnum discrimen, scilicet deceptum magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit Ecclesiæ, cum Dæmone habens commercium & familiaritatem, qui est omninò præcisus ab Ecclesia eiq; aduersarius. Postremò grauissimè DEVM offendit, dum cõfugit ad Diaboli opem & auxilium; quasi non sit omnipotens & homini abunde prouidens & consulens DEVS christianorum. Quàm grauibus autem, & minacibus verbis DEVS & vsum & studiũ huius Magiæ prohibeat, ex varijs scripturæ locis liquidò cernitur. In capite 19. Leuitici sic habes: *Non augurabimini, nec obseruabitis*

De vsu Magiæ.

Magia vetita diuinis legibus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

somnia. Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos. Et capite sequenti 20. *Anima quæ declinauerit ad Magos & ariolos, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.* Et cap. 18. Deutero: *Non inueniatur in te qui sciscitetur ariolos, & obseruet somnia & auguria: nec sit maleficus, nec incantator, neque qui Pythones consulat, aut quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus; & propter istiusmodi scelera delebit has gentes in introitu tuo.* Et 4. lib. Reg. cap. 1. Ochoziæ regi Israël qui miserat nuncium ad consulẽdum Beelzebub deum Accaron de ægritudine sua: Elias hæc renunciari iussit: *Nunquid non est* DEVS *in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus; De lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* Et lib. 2. Paralipomenon, cap. 33. inter alia scelera regis Manassis, hæc connumerantur: *Obseruabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artibus inseruiebat, habebat secum magos & incantatores; multaq́ mala operatus est coram Domino, vt irritaret eum.* Cuius seuerissimi præcepti hanc rationem reddit Philo in libro De specialibus legibus: Non sinit noster legislator procrastinari veneficorum supplicia, sed absq; mora vult exigi: quod dilatio, noxijs opportunitatẽ peccandi præbeat, cęteris metum afferat, existimantibus, quicquid illorum vitæ accedit, suæ securitati decedere. Idcirco sicut viperas, scor-

Egregia Philonis sententia.

ſcorpios, aliasq́ venenoſas beſtiolas, priuſquam mordeant aut ſaucient, aut etiam ſe commoueant, ſine mora ad primum aſpectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priuſquam noceant: eodem modo eiuſmodi homines plectendi ſunt, qui magicis ſuis artificijs & maleficis artibus incautos homines nõ ſolùm errore implicant, ſed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quàm eſſent autem hæ artes magicæ, & Apoſtolis & naſcentis Eccleſiæ chriſtianis abominabiles & exoſæ, vel vnus locus qui eſt in 19. capite libri De Actis Apoſtolorum, apertiſsimè declarat, vbi ſic legimus: *Multi ex his qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt coram omnibus*. Vt autem & multitudinem & pretium librorum intelligeremus; ſubditur, eos quinquaginta denariorum millibus fuiſſe æſtimatos. illos autem libros de rebus curioſis, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Beda, Oecumenius alijq́, de rebus magicis ſcriptos fuiſſe interpretantur. Reſtat vt de Magis Pharaonis, qui ſe oppoſuerunt Moſi, nonnulla diſputemus.

DE MAGIS PHARAONIS, Exodi 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonem aduerſus Moſen iuſsiſſe accerſiri ſapientes & maleficos, qui per incantationes Ægyptiacas & arcana quædam ſimilia fecerunt, tribus prioribus prodigijs à Moſe factis: ſapiẽtes vocat, vel Aſtrologos, vel Philoſophos, præſertim Magiæ natura- *Exodi 7.*

turalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam ſupra nominauimus, non naturalem, tenebant & exercebant. Itaque horum nomine ſignificantur præſtigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda ſcelera, velut adulteria, furta, homicidia, atq; ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirùm Dæmonum auxilio & cum multis item fraudibus, mendacijs & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, vt refert Ioſephus libro ſecundo Antiquitatum, illi Magi fuiſſe ſacerdotes: apud Ægyptios enim tales erant exiſtimatione omnis ſapientiæ ſacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Æthiopes Gymnoſophiſtæ, apud Græcos Philoſophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari ſolitos per incantationes Ægyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædam verba modo carminum: ſed quia vel verba illa erant ſecreta, Onkelus vertit, ſuſurrationes: vel modus quo operabantur, erat ſecretus & occultus, ideò vocantur arcana. Dicũtur autem Ægyptiaca, nõ quod primùm in Ægypto inuenta fuerint, ſed quia verbis & ritibus Ægyptiacis conſtabant; vel quia non idem eſt genus & modus incantationum apud omnes gentes, ſed alius alibi gẽtium. Septuaginta interpretes vocãt Sophiſtas & Pharmacos, id eſt veneficos & incantatores, Onkelus Magos, Aquila vertit κρυφιαστάς, id eſt, occultorum cognitores, & patratores.

CAPVT

CAPVT XV.

QVI FVERINT ILLI MAGI QVI restiterunt Mosi coram Pharaone.

SCRIPTVRA neminem eorum nominatim appellat: Sed B. Paulus posterioris Epistolæ ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & Mambre restitisse Moysi. Chrysostomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorũ nomina comperta habuisse ex antiqua certaq; Hebræorum traditione, vel ex SPIRITVS sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quendam apocryphum, qui inscribebatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro volũt Paulum transscripsisse illorum Magorum nomina. Quod probare videtur Origenes Tractatu 35. in Matthæum, vbi exponẽs verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto quodam libro qui inscribitur. Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illam Pauli reijcere ausi sunt, tanquam apocryphis vtentem testimonijs: cùm tamẽ, inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reijcere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex Menandro Poëta. Hactenus ex Origene. à quo non discrepat vulgo putatus Ambrosius eundem illius epistolę locum explanans, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erant magi vel venefici Ægyptiorũ, qui arte Magiæ suæ, virtuti DEI quæ per Mosen operabatur, ęmulatiõe cõmentitia resistere se posse putabãt.

Sed cum Moysi virtus in operibus cresceret, humiles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti sunt DEVM in Mose operari. Gelasius Papa Distinct. 15. sancta Romana Ecclesia, hunc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerãs, reprobat. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib. 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuisse Iudæos: sed in eo prætere a fallitur, quòd istos multis annorum millibus fuisse dicit post Zoroastrem; cum ex Iustini libro primo constet Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam, à cuius ortu vsque ad tempus istorum prodigiorum, non nisi quingentiquinque anni fluxerunt; quin ab ipso diluuio non amplius septingentis nonagintaseptem præterierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. De bono ita scribit: Iannes & Mambres, Ægyptij erant, magicis artibus adeò præpotentes, vt Musæo Iudæorum duci, viro DEO coniunctissimo, soli resistere posse à cunctis Ægyptijs iudicati sint: multas enim calamitates quas Musæus Ægypto intulit, soluere visi sunt. Hæc refert Eusebius libro 9. De præparatione Euangelica, cap. 3. Hos autẽ Magos fratres fuisse, & Ambrosius loco supradicto affirmat, & ex narratione B. Macharii Palladius commemorat. Sed quia in Macharij & Palladij mentionem incidimus; nõ alienum fuerit hoc loco quæ narrat Palladius vitam Macharij scribens de mirabili horum Magorum sepulchro ab ipso Machario visa & comperta, & deinde narrata Palladio, hîc adscribere. Dicebat Macharius Iannem &

Exod. 8.

Memorabilis historia.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Mambrem fuiſſe fratres, propter magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Ægyptios tunc temporis habẽtes auctoritatem atque poteſtatẽ: qui dum viui eſſent, intra quãdam Ægypti ſolitudinem, in hortis quibuſdam ſepulchrum ſibi conſtruxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumq́ auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plãtauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, ſperantes fore vt poſt ſuum obitum in illo paradiſo delicijs fruerentur. Hic autem locus, vt communi illius regionis fama ferebatur, à Dæmonibus tenebatur atque cuſtodiebatur. Inceſſit Machariũ cupido viſendi locum, profectusq́; cùm iam propè acceſsiſſet, obuiã illi occurerunt ad ſeptuaginta Dæmones varijs formis, alij clamantes, alij exilientes, alij magno cum fremitu in eum ſtridentes dentibus, alij figura coruorũ in eum inuolantium, quibus euaneſcentibus, ingredienti iam in paradiſum, occurrit Diabolus cum diſtricta romphæa ei minitans: quem facto crucis ſigno repellens, ingreſſus eſt locum; omniaq́ contemplatus, reperit cadum æneum, catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore conſumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta ſole; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de ſepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QVAE MAGI ILLI fecerunt, fuerint vera, an tantùm simulata.

MAGNA quæstio eſt, varijs ſcriptorum ſententijs in vtramque partem agitata, an ſerpentes illi ſeu dracones, in quos ſcriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuiſſe Ægyptiacis incantationibus atque arcanis conuerſas, fuerint veri & naturales ſerpentes, nõ minus quàm is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius fuerint ſimulachra quædam tãtùm & imagines ſerpentum qui à Dæmonibus, ſerpentum modo mouebantur. Quod autem de ſerpentibns Magorum diximus; de aqua mutata in ſanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod.7.&8.

Prima opinio, fuiſſe veros ſerpentes.

MVLTI & graues ſcriptores exiſtimarunt ſerpentes illos fuiſſe naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæſtionibus ſuis in Exodum quæſt. 18. idemq́ꝫ apertius & copioſius B. Auguſtinus libro 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. & in libro octogintatrium quæſtionum quæſt. 79. quem in hoc ferè ſecuti ſunt Theologi Scholaſtici. S. Thomas affirmatiſsimè hoc tradit in Commentarijs ſuper 24. caput Euangelij ſecundùm Matthæum, & prima parte quæſt. 14. art. 4. in eandem inclinat ſententiam B. Bonauentura 2. Sententiarum, Diſtinct. 7. quæſt. 2. Caietanus adeò clarum id eſſe inquit in ſcriptura, vt in dubium minimè verti poſsit. hoc etiam ſentiunt Lyranus, Toſtatus & Paulus Burgenſis, & confirmari poteſt

poteſt argumentis B. Thomæ deſumptis ex prima parte, loco ſupra citato.

Altera opinio non fuiſſe veros ſerpentes.

VERVM ex aduerſo multo plures & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præſtantes, prodigia illa Magorum non fuiſſe veros & naturales effectus ſed tãtùm ſimulatos, & apparentes,& artificio quodam magico ac diabolico ſpectantiũm oculis imponẽtes,& ſenſerunt, & ſcriptis ſuis prodiderunt. Nam Ioſephus lib. 2. Antiquitatum ait illos ſerpentes Magorum, ſpecie verorum ſerpentum reptaſſe, ſed fuiſſe præſtigias, veritatis ſpecie hominibus non admodum cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo libro primo De vita Moſis hoc factum Magorum enarrans. Iuſtinus martyr in libro Reſponſionum ad quæſtiones Orthodoxorum, in reſponſione ad quæſtionem 26. Quæ, inquit, à Moſe facta ſunt miracula, quia diuina virtute ſunt edita, facta ſunt mutatione rei propoſitæ, in naturã eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dæmonis ſunt facta, ſpectantiũ oculis præſtigias offundebant,vt qui ſerpẽs non eſſet, eum viderent quaſi ſerpentem,& non ſanguinem quaſi ſanguinem, & non ranas quaſi ranas. Tertullianus in libro De anima: Poſſunt, inquit,& ſolent Dæmones phantaſmata præſtare,& corpora fingere, quibus exteriores oculos circumueniant. Corpora enim videbãtur Pharaoni & Ægyptijs magicarum virgarum dracones: ſed Moſis veritas, mendacium eorum deuorauit. Gregorius Niſſenus: Qui ex virga Moſis, inquit, factus eſt ſerpens, verè animatus, Magorũ virgas reuera ligna, viſus autẽ deceptione

ſerpentes, facilè deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos ſerpentes Magorum fuiſſe meras præſtigias, nihil verorum ſerpentum præter ſpeciem & imaginem habentes. hoc etiam ſuper cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus & Hugo de S. Victore. Idem quoque ſatis indicat Ambroſius interpretans cap. 3. poſterioris epiſtolę ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtuti DEI quæ per Moſem operabatur, commentitia æmulatione reſiſtere conati ſunt. Eundem Pauli locum explanans B. Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præſtigijs Moſi, ſic nonnulli argumentorum fallacijs, chriſtianæ veritati ac ſimplicitati reſiſtere, ac illudere conantur.

Auctoris ſententià fuiſſe veros illos Magorum ſerpentes.

NEVTRA hæc opinio euidenter ex ſacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari poteſt: videtur tamen aliquanto probabilior B. Auguſtini ſententia. Scriptura enim Exodi 7. ijſdem verbis eodemq́ modo narrat virgam Aaron verſam eſſe in ſerpentes & item virgas Magorum: ergo ſi ille Aaron fuit verus ſerpens, pariter etiam ſerpentes Magorum veri fuiſſe videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuoraſſe virgas Magorum, hoc eſt, ſerpentem ex virga Aaron factum, deuoraſſe ſerpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuoraſſe illos, niſi fuiſſent veri ſerpentes. Deinde ſequenti capite octauo traditur Magos defeciſſe in tertio ſigno, nec potuiſſe producere ciniphes: ex quo ſatis intelligitur, verè & non in ſpeciem tantum eos duo priora ſigna feciſſe.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

fecisse. Moses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid quod scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstãtia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valde est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPVT XVII.

QVOMODO MAGI FECERINT ILLOS serpentes.

QVATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas; duobus vel tribus in speciem tãtùm & simulatè, duobus alijs, verè. Primò enim species & phantasmata virgarum & serpentum, aquæ & sanguinis & ranarum quę erant in phãtasia & imaginatricè facultate, Dæmones commouendo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere vt illæ species refluerent ad sensum communem vel etiam ad sensum visus; verbi gratia, primò species virgæ mox ea sublata, species serpentis: ita vt videretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114. & 111. artic. 3. & 4. idemq; in alijs fieri cernitur. Namq; in somno motu vaporum ascendentium in cerebrum, atque descendentium, refluentibus speciebus rerum sensibiliũ ad primum sensitiuum, dormientes videntur sibi & videre & audire: & vi morbi idem contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt Dæmon virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita inficeret

ret

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ret vel turbaret, vt viderentur esse quæ non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subitò conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producendos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit vt Dæmones non aduertētibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clàm auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subijcerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt Dæmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

QVI negant illos serpentes Magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes, non igitur solum erant in imaginatione vel aspectu intuētium, sed extra quoque erant serpentes: non enim dixisset scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentem factum ab Aaron, deuorasse serpentes Magorum: quomodo autē deuorasset illos, nisi fuissent veri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura,

Caietanus & Burgensis sequuntur tertium modum; qui tamen sicut nec Lyrano, nec Tostato, ita nec mihi fit probabilis. Certum enim est, nec Dæmones potuisse immediatè producere serpentes, sed tantùm adhibendo causas naturales eorum productrices. Certum etiam est, nullum agens naturale naturaliter operando posse subitò producere formam ex materia non ante disposita & præparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materię pręparationes, & quò formæ sunt nobiliores, eò plures & operosiores præparationes deposcunt: maior enim præparatio fit materiæ ad formã mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati vel plantæ. His positis, quæ secundùm veram Philosophiam negari non possunt, quæramus an Dæmones produxerint illos serpentes immediatè ex virgis: at materia virgę est admodum remota & aliena recipiendæ formæ serpentis. Si dicant non immediatè ex virga productos esse serpentes, sed varijs transmutationibus præmissis: at tot & tam variæ transmutationes subitò fieri non potuerunt, statim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt serpentes. Quid quod, cum naturaliter producitur serpens, non statim producitur magnus, sed primo paruus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni, nimirum æquales virgis Magorum, non enim visum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent æquales virgis.

CAIETANVS vt vim harum rationum ab

ipso

Caietanus refellitur. ipſo, vt arbitror, præuiſam effugeret, duo reperit effugia; alterum eſt, eo tempore quod effluxit, dum Pharao vocauit Magos, & ipſi ad eum adierunt, Dæmones vltimam diſpoſitionem pro forma ſerpentis induxiſſe in illas virgas, atque ita cum proiectæ fuerunt, ſtatim potuiſſe produci ſerpentes: alterum eſt, licet agens naturale per ſe non poſsit ex virga & ſubitò producere ſerpentem, tamen vt eſt inſtrumentum Dæmonis, illud poſſe; ſicut motus & lumen cœli multa producũt quę ſunt ipſo nobiliora, quatenus ſunt inſtrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod ſic non fuiſſent illæ virgæ, non enim poteſt manere forma virgę cum vltima & proxima diſpoſitione materiæ & formæ ſerpentis, præterea dubium eſt an illi ſerpentes ſeu vt alij vertunt, dracones potuerint aliter generari quàm ex ſemine. Secũdum effugium nihil valet: nam licet agens naturale vt eſt inſtrumentum vel hominis vel Angeli, poſsit vel citius vel melius aliquid facere, tamen non ob id poteſt ex qualibet & in qualibet materia effectum ſuum producere, nec poteſt poſteriorem formam inducere non inductis prioribus. Poſterior enim & nobilior forma, præſupponit neceſſariò priores; & ſicut inter formas, ita inter earum diſpoſitiones, eſt ordo naturaliter immutabilis, vt non poſsit eſſe poſterior in materia niſi antea fuerit prior. Præterea verus ſanguis naturaliter non poteſt produci niſi in animali, & per calorem animalis, & per certa inſtrumenta quæ in ſolo ſunt animali.

RESTAT igitur quartus modus ſupra expoſitus, qui & Lyrano & Toſtato mihiq; ſit veriſimilor: nam ſecundum eum modum defendimus fuiſſe veros ſerpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, ſecundum & quintum modum: nec tamen dicimus eos productos fuiſſe ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tantum ſcrupulus hæret, quomodo ſi non fuerunt ſerpentes producti ex virgis, dicantur virgæ conuerſæ in ſerpentes? ſed reſpondẽdum eſt, ſcripturam id dixiſſe non quod ita fuerit ſecundùm veritatẽ, ſed quia ita videbatur & æſtimabatur ſpectantium iudicio. Nam & hoc quoq; dicere oportet eos qui negant illos fuiſſe veros ſerpentes; & Caietanũ qui vult illas virgas habuiſſe vltimã diſpoſitionẽ pro forma ſerpentis: ſic enim non poterãt eſſe veræ virgæ, vt oſtendimus, ſed ſecundũ ſpeciem tãtùm; quare ſecundum eum, nec Magi proiecerunt veras virgas, nec verę virgę ſunt cõuerſæ in ſerpentes.

Auctoris ſententia, quomodo facta ſit à Magis illa virgarum in ſerpentes mutatio.

SED dicet aliquis, cur pmiſit Deus vt Magi qui cõtradicebant Moſi, prodigia facerẽt, cum ea res & diuinam virtutẽ quę p Moſen operabatur, obſcurare videretur, & Pharaonis animũ magis in perfidia & inobedientia obfirmatũ & obſtinatũ redderet? Ad hoc Chryſoſt. homil. 46. in Acta Apoſtolorũ, ita reſpondet: Permiſit DEVS Magis aliqd aduerſus Moſem, ne Magus putaretur eſſe Moſes: Permiſit illos docere omnes quantũ Magia imponat ſenſibus: vltra aũt non deceperunt, ſed ipſi ſe victos confeſſi ſunt: & non poteſt, inquit, ſine certamine clara eſſe victoria, & quò po-

Cur Deus ſit paſſus illa prodigia fieri à Magis.

ten-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

tentior est hostis, eò illustriorem reddit eius gloriam à quo se victũ esse ipse confitetur: sicut Magi victos se à Mose cõfessi clariorẽ eius gloriam effecerunt. Theod. in Quæst. suis in Exod. quęst. 18. Ne quis, inquit, suspicaretur Mosem arte magica mira illa fecisse; ꝑmisit DEVS Magos similia aliqua facere, vt quantũ inter diuinam virtutẽ & magicas operationes interesset, tum euidẽtia rerũ, tum etiam Magorũ confessione, clarissimè innotesceret. Mutat Aaron virgam in serpentẽ, mutant etiam Magi virgas suas in serpentes: sed serpens Aaron prævalens, Magorũ serpentes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed

Exodi 7.

nõ rursus possunt sanguinẽ mutare in aquam, sicut fecit Moses: ꝓducunt ranas, sed eas auferre sicut Moses non possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere nõ potuerũt. Deniq; nec vlcera ipsi cauere, nec vlcerũ dolorẽ quo vehemẽter affligebantur mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobrẽ Mosem longè superiorẽ quàm ipsi essent, & diuinã virtutem quæ operabatur, artibus suis magicis pręstantiorem confessi, dixerũt: *Digitus* DEI *est hic.*

Exodi 8.

Verùm nos quia hunc de Magia librum, vt perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuq; probabiliorũ sententiarum, firmiorumq; rationum; sic breuitate (quæ magna est legendi discendiq; illecebra) commendatum lectori & probatum esse cupimus, expositis iam quæ ad propositi à nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hîc ei finem imponamus.

BENE-

BENEDICTI PERERII, LIBER SECVNDVS,

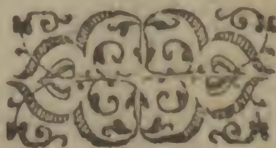
qui est

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM.

NON vnum est genus nec vna somniorum ratio; quocirca nec par est omnium causa, vt ęque omnia vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somnia derident sacræ literæ: alia, etiam damnant: quædam verò cōmendant ac venerantur. Sunt enim pleraque inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profecta. Sunt idem alia Dæmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porrò somniorū tractatio, pulcherrimam per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ complures locos illustrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandæ hominum vitæ vtilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inscitiam (sed verius dixerim, stoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè &

anxiè ac superstitiosè obseruāt somnia, per magno est adiumento. His ego rebus adductus, de somniorum natura, varietate ac veritate nōnullas quæstiones scitu maximè dignas atque vtiles hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QVAESTIONVM LIBRI SECVNDI QVI EST de Somnijs

QVÆ-

QVÆSTIO PRIMA,

AN VLLA SOMNIIS HABENDA *sit fides.*

IN diuersa, vulgi ac sapientum super hac re distrahuntur sententiæ: quamquam vno verbo ea quæstio posset expediri facta somniorum distinctione: nonnullis enim somnijs sine dubitatione fides habenda est: plerisque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somnijs, par est vecordia, & videtur extremæ vtrumque vel stoliditatis, vel contumaciæ. Sed profectò, & scitum, & verum est illud Ciceronis dictum: nihil tam absurdè dici posse, vt non ab aliquo Philosophorum dicatur. Quid enim esse potest magis ἄλογον & ἀδύνατον, quàm omnia somnia vera & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, vnus sanè ex illo priscorũ philosophorum senatu, omnibus somnijs fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem & falsitatem non ipsa natura rerum, sed sola existimatione hominum constare: hominem esse mensuram omnium & tale vnumquodque esse, quale videtur homini, siue sobrio, siue vinolento, siue sano, siue insano, siue vigilanti, siue dormienti. Affines huic errori fuêre quidam Stoici, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici philosophi: qui nulla reijciunt somnia, in omnibus esse rati vim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia inania & falsa, quòd sint admodum tenuiter expressa,

Cic. in 2. de Diuinatione.

Omnia somnia esse vera, Prothagoræ & Stoicorum opinio.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

obidq; obſcura, & ad intelligendum difficilia: & quia propter ambiguitatem, varias ad res videntur poſſe applicari, propterea nihil certum ex eorum obſeruatione nobis conſtare: pręſertim verò quòd ad eorum ſomniorum vim diſpiciendam, par hominum ſolertia & ſagacitas non facilè inueniatur. Ex aduerſo, his contraria ſentientes Xenophanes Colophonius, vel ipſa vetuſtate memorabilis philoſophus (naſcentis enim in Græcia philoſophiæ propemodum ęqualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicureæ diſciplinæ ſectatores, omnium ſomniorum fidem & auctoritatem ſuſtulerunt. Non eſſe autem vllis credendum ſomnijs, ſic illi argumentabantur. Vna vis eſt, eademq; natura omnium ſomniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio eſſe debet. Sed plerisq; ſomnijs non eſſe credendum, confeſsio eſt omnium: nihil ergo cauſę eſt, cur plerisq; reiectis, aliquib⁹ præcipuè credere debeamus. Adijce, quòd ſi quædam ſomnia vera & certa ſunt, aliquas eſſe certas ipſorũ effectrices cauſas neceſſe eſt. At quas? naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidẽ amica eſt ordinis & conſtantiæ; in ſomnijs nullus ordo ineſt, ſed plena temeritatis inconſtantia. Dei autem maieſtate alienum & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurſare grabatos, & ſtertentibus inijcere ſomnia, quæ illi expergiſcentes, vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, vel ſi curanda ſibi putent, ſtulta impleti ſuperſtitione, dies noctesq; animi pendeant, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci

Xenophanis & Epicureorum opinio omnia ſomnia eſſe vana.

fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & rationi conuenientiùs, & Dei præstantia dignius, atque vtilitati hominum consultiùs fuisset, visa dare non sordidis & indoctis hominibus, sed optimis & sapientibus viris, non dormientibus, sed vigilantibus, nempe magis ad intelligẽdum idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, apertè, & explicatè significare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

HAEC isti de somnijs balbutiũt, in totum ea vel approbantes, vel damnantes; videlicet per extrema, veritati deuia, inerrãtes. Sed vera sententia, quasi media insistens via varia facit somniorum genera: quorum plurima tanquam inania, & ab omni ratione vacua, nec vlla fide digna, planè abiudicat & reijcit. Hoc, cum luce Solis clarius sit, superuacaneum est argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quotum igitur quodq; de tot somnijs, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione vlla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temerè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim autem phantasiæ, cuius est fingere somnia, deseruientes, in quibus insident atq; inhærent, rerum in vigilia perceptarum reliquiæ, ac vestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi inquam spiritus, in somno vaporibus cibi potusq; caput subeuntibus agitati, & huc illuc iactati, varia

Vera sententia de somnijs.

Pleraque somnia esse vana.

Causa somniorum.

reddũt visa & somnia, sed propter inordinatam eorum spirituum iactationem, valdè incomposita, sæpè etiam turbulenta & distorta, denique talia, vt nullam vim significandi aliquid habere queant. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac penitus euanescere. Has imagines, qui certam vllius rei significationẽ facere putaret, obtusus & excors haberetur, at non minoris videtur inscitiæ, certas significandarum rerum notas, & signa eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa negligimus, & pro nihilo ducimus, æquè profectò ridenda, & contemnenda sunt somnia, quin eò magis, quod plerunque magis ipsa sunt inordinata, cõfusa, & monstrosa. Facetè quidam, sed verè tamen, dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea dormientes agerent, quæ somniant, fore omnino necessarium, vt alligarentur, omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & absurda, magisq; incredibilia, quàm vlli faciant insani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam confirmat diuina scriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorum, qui somnijs, hoc est, rebus futilissimis ac mendacissimis credendo, dignos se prębent, qui omnium irrisione ludantur. Itaque in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est: *Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & innumeri sermones.* In libro item Ecclesiastici

Testimonia diuinæ scripturæ de vanitate somniorũ.

capite

capite 34. ita legimus: *Somnia extollunt imprudentes, quaſi qui apprehendit vmbram, & perſequitur ventum, ſic & qui attendit ad inſomnia, multos errare fecerunt ſomnia, & exciderũt ſperantes in illis.* Denique, cùm ſcriptura vult ſignificare aliquid vanum, inſtabile, fugax, & fallax, ſomniorum comparatione, ac ſimilitudine perſæpè declarat.

CAETERVM, vt plurimis ſomnijs abeſſe veritatem, fidemq́; , non eſt negandum, ita quædam eſſe vera, & certa ſomnia, fatendũ eſt. Nam ſi nullis inſomnijs, quidquam veri & certi eſſet, inſcienter profectò, ac ſuperſtitiosè clariſsimi medicorum, ſomnia, quæ frequenter ægris cõtingunt, ad eorum morbos diiudicãdos curandosq́; tam ſubtiliter & curiosè obſeruarẽt. Stulto item labore phyſiologi ſe fatigarent, ſomniorum cauſas, vires, ac ſignificationes tãto ſtudio, & diligentia venando ac ſpeculando. Mendaces præterea eſſent tot ſuperiorum temporum hiſtoriæ, clariſsimis teſtatæ conſignatæq́; monumentis, refertæq́; exemplis verorum ſomniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in ſacris literis quot memorantur ſomnia, non vera & certa modò, ſed etiam diuinorum myſteriorum pleniſsima, Repetat memoria lector ſomnia Abraç, Abimelech, Iacob, Laban, Ioſeph, Pharaonis, Salomonis, regis Nabuchodonoſor, Danielis, Mardochæi, Iudæ Machabęi: in nouo autem Teſtamẽto, ſomnia beati Ioſeph, Magorum, vxoris Pilati, denique ſomnium D. Pauli, quod à Luca in

Multa ſomnia eſſe vera.

Matth. 1. & 27.

Act. 16. lib.de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus poëtico more, fabularum integumentis velatam, significauit, cum duas finxit portas, vnam corneam per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius lib. 6. Æneidos, eandem sententiam expressit his versibus:

Homeri commentum ad significandam verorum atque falsorum somniorum distinctionem.

Odyss. T.

Sunt geminæ somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia manes.

Mac. lib. 1. cap. 3

Cur autem poëta, veris somnijs corneã portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo commentario, quo somnium Scipionis explanauit.

QVÆSTIO II.

DE CAVSIS VERORVM SOMniorum.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, vera contemplemur. Verùm, quia quæ sint vera somnia, & quo insigni atque nota internoscantur à falsis, planè intelligi non potest, nisi verorum somniorum causas omnes rimemur, & aperiamus, propterea quid ab alijs de huiusmodi causis creditum & proditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in libro de Insomnijs, duo statuit somniorum verorum genera; alterum nominat diuinum,

Variæ de somniorum causis, au-

uinum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignesq́; vel ad lætitiam & tristitiam, vel ad fœlicitatem & miseriam, siue priuatam, siue publicam, euentus portẽdere, horum autem somniorum interpretationem, ex vatibus, rerumq́; diuinarum interpretibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarũ condidit, ad cuius pedes dormientis, sol visus est, terq́; ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari responderunt, eum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio potiturum. Naturalia somnia, ex caussis ferè intra corpus dormientis latentibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectiones ipsius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam, vel contra inopiam atque inanitatẽ, vel aliquem eorum, qui sunt in corpore humorum, aut corruptum, aut suo loco motum, aut inordinatè & immoderatè agitatum. Horum verò somniorum obseruationem & coniectationem spectare ad medicum, eamq́; ad dirigẽdas ordinandasq́; curationes permagni referre arbitratur. Plato in Conuiuio, somnia vera & prænuntia futurorum, à dæmonibus proficisci existimat: dęmones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales: quippe cùm sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus. Deum namque censet Plato nõ immiscere se rebus humanis, nec proximè cum homini-

Eorũ sententia. *Hippocrates.*

Somnium Cyri.

Plato.

Dæmonum natura & munus secundum Platonem.

bus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed commercia & colloquia inter Deum, hominesq́, siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per dæmones agitari & confici. Nimirum, dæmonum munus & officium esse inquit, preces & vota hominum referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisq́ diuinandi ratio, & prodigiorum effectio, ad homines peruenit. Itaque dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & administros: hominum verò esse quasi patronos, aduocatos, magistros, & vt fictitio Apulei verbo dicam salutigerulos. Atq; hæc non solius Platonis, sed ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagorę fuit sententia: de qua, & contra quam, in libro 8. de ciuitate Dei. cap. 20. & 21. & in lib. 9. acutè doctèq́ disputat Augustinus. Aristoteles in libello quem inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vlla dari hominibus à Deo somnia. Vera autem somnia, inquit, vel esse naturalia quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici vtiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus pòst, somno excitati ad benè agendum accommodatè vtimur, & iuuamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam Deum, qui cum sit rerum omniũ scientissimus & prouidentissimus, hominiqúe beneuolus ac beneficus, quo sit homo cautior, dat ei somnia, quæ

Aristoteles.

Stoici.

quæ ſint ipſi futurorum indicia, & eorum, quæ agenda ipſi cauendaq́; ſunt, documenta. Alterã cauſam ponunt fatum, quo cuncta ſunt velut æterna quadam ſerie, nexuq́; colligata: ſiquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes cauſas, & præcurrẽtia ſigna, tum alijs in rebus, tum etiam in ipſis ſomnijs præmitti. Tertiam cauſam faciunt naturam animi noſtri, quæ, diuina eſt: animus enim hominis, exterioribus ſenſibus per quietem conſopitis, & ab omni actione vacantibus, ipſeq́; negotijs curisq́; omnibus ſolutus ac liber, vegetior fit & habilior ad intelligendum, tunc enim clarius præterita meminit, præſentia ſentit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem ſomniorum refert, partim ad innatas animis hominum notiones, & velut inſignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: ſed eo vehementer obrutus, atque oppreſſus, non poteſt eas vigilãtibus ſenſibus cernere: in quiete verò, clariùs ei apparent, atque innoteſcunt. Partim refert ſomnia ad dæmones: ad bonos quidem bona, & veracia: ad malos autem, praua, fœda, & fallacia. Syneſius multa diſputat de ſpiritu phantaſtico, quod eſt vehiculum animæ, eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terreſtri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item ſolutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorũ pœnas perſoluit apud inferos, nec ſine eo dum eſt in corpore, quicquam poteſt intelligere. In hũc porrò ſpiritum, omnium quæ ſunt, fuerunt, eruntq́; ſimulachra imprimuntur, & in eo lucent

Porphyrius quid de veritate ſomniorum ſenſerit.

Syneſius mira ſed falſa tradit de ſpiritu phantaſtico.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

tanquam in ſpeculo, præſentium quidem rerum, clariora, præteritarum autem, quo ſunt vetuſtiores, minus perſpicua, minima vero futurarum, quæ ſcilicet nec ſunt, nec fuerunt vnquam. Sed quia futuri effectus, in poteſtate cauſarum cohibentur, quaſdam habent prægreſsiones, & præcurſiones ſignorum, quæ hoc minus manifeſta ſunt, quo illa longiùs abſunt, atque in hoc genere, ponenda cenſet ſomnia. Quapropter, ferè obſcuris imaginibus & ſimilitudinibus, res per ſomnia ſignificantur, non æqualiter tamen, ſed prout varia eſt illius phãtaſtici ſpiritus temperies & ratio, ſimiliter vt in ſpeculis, pro varietate eorum materiæ aut figuræ, variæ ac diſsimiles redduntur imagines. Monet præterea Syneſius non parum conferre ad quieta & veracia in ſomno viſa percipienda, benè præparare hunc ſpiritum phantaſticum, moderato nempe victu, honeſtis ſtudijs, & actionibus, ſedandiſqúe animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & ſono lyræ ſomnum captabat, atque hac ratione ad bona lætaq; ſomnia accipienda, ſe ipſe comparabat: ob eandemq; cauſam, eſu fabæ ſuis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quærentis contrariam. Verùm hæc de ſpiritu phantaſtico à Syneſio prodita, nugæ ſunt, & Pythagoræorum ac Platonicorum figmenta, vel ipſis poëtarum fabulis inaniora veritatis, atque incredibiliora.

Mos Pythagoræ.

SED, vt aliquid etiam ex auctoribus Eccleſiaſticis delibemus, beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. ſex cauſas colligit ſomnio-

mnio-

mniorum: *Aut enim*, inquit, *ex plenitudine, vel inanitate corporis ſomnia exiſtunt, aut ex antecedẽtibus diurnis cogitationibus & curis: aut ex illuſione dæmonis, aut ex cogitatione hominis ſimul & illuſione dæmonis, aut ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitatione hominis ſimul & reuelatione Dei*. Eaſdẽ ſex cauſas ſomniorum, cum idẽ Gregorius commemoraſſet in lib. 8. Moralium, cap. 13. mox eas aptis diuinæ ſcripturæ ſententijs & exemplis illuſtrat atque confirmat. *Duo*, inquit, *prima, quæ diximus ſomniorum genera, omnes experimento cognoſcimus: quatuor autem reliqua in ſacris literis inuenimus. Niſi enim ſomnia plerumq; ab occulto hoſte per illuſionem fierent, nequaquam ſcriptura dixiſſet, Eccleſiaſt. 34. Multos errare fecerunt ſomnia, & illuſiones vanæ, vel certè in Leuit. cap. 19. non eſſet ſcriptum, Non augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia. Quibus verbis, cuius ſint deteſtationis, oſtenditur, quæ augurijs coniunguntur. Rurſus niſi aliquando ex cogitatione ſimul & illuſione procederent, Salomon minimè dixiſſet Eccleſiaſt. quinto capite, multas curas ſequuntur ſomnia. Et niſi aliquando ſomnia ex myſterio reuelationis orirentur, Ioſeph Geneſeos 37. præferendum ſe fratribus, per ſomniũ non videret, nec Mariæ ſponſum, vt ablato puero in Aegyptum fugeret, per ſomnium angelus admoneret. Rurſum, niſi aliquando ſomnia ex cogitatione ſimul & reuelatione procederent, nequaquam Daniel viſionem Nabuchodonoſor ediſſerens, à radice cogitationis inchoaſſet, di-*

D. Gregor. ſex cauſas ſomniorum tradit.

Matth. 2.

Daniel. 2.

cent

cens: Tu rex cogitare cœpisti in stratu tuo quid esset futurum post hæc. Hæc ibi Gregorius. De causis igitur somniorum, sic ab alijs proditum est.

Quatuor causæ verorum somniorum.

EGO causas somniorum, quæ ad significandum aliquid valent, & dignę sunt obseruatione, diligenter scrutatus, eas ad quatuor præcipuas reuocari posse animaduerti.

Prima causa aliqua corporis affectio.

PRIMA causa continet aliquam corporis affectionem, quæ in ipso corpore præpollet, ac præualet, vt si flaua, vel atra bilis, pituitósusúe humor, aut sanguis redundet, aliudúe aliquid vitiatum & corruptum immoderatè iactetur in corpore. Galenus in libro de Præsagijs, quæ ducuntur ex somnijs, narrat quendam somniasse alterum crus factum esse sibi lapideum, mox autem cœpisse illum ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea qui instante crisi sudaturi sunt, sæpè somniant se sudare, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut in flumine lacuúe natare. Illud quoque nonnunquam vsu venit, vt quod dormientes agimus, aut patimur, etiã somniemus, vt qui in somno sudant, aut febri corripiuntur, itidem se affici somnient. Proditum est à Plinio in libro septimo, capite quinquagesimo, P. Cornelium Ruffinum dormientem amisisse visum, idq; cum sibi accideret, etiam ipsum somniasse.

Secunda animi vehemẽs perturbatio.

ALTERA causa somniorum spectat ad aliquem vehementem concitatumq; animi affectum & perturbationem, amorem dico, spem, metumq;, & odium. Nam qui ardenter amant, frequenter amores suos somniant: qui timent, minacibus & terrificis in somno visis sæpè turban-

bantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo, & vitæ, quam agimus, exercitatio. Piscator enim ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces: venator, nemora, saltus, montes, ferasq́; : miles tubarum sonitus, fragores armorum, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theocritum piscator, *omnis*, inquit, *canis panes somniat, & ego pisces*. Continet eadem hæc causa antecedentes vigilãtium curas & solicitudines, & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sæpissimè in somno, similia visa contingunt. Quamobrem in libro Ecclesiastæ, cap. 5. scriptum est. *Multas curas sequuntur somnia.* In hoc genere somniorum, equidẽ reponerem somnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à multis. Ardebat Annibal insatiabili odio Romani nominis, omniq́; cupiditate perdẽdi funditùs imperiũ Romanum flagrabat: quò autem faciliùs id perficeret, bellum ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus. Cùm igitur varijs super ea re cogitationibus ac deliberationibus æstuaret, visum habuit in somno, mirè proposito suo, votoq́; respondens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum ducem ei ad inuadendam Italiam, iussitq́; ne respiceret, quid retrò & à tergò fieret. Pauidus primo Annibal, non est ausus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout est humanũ ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis nõ quiuit, respiciensq́; vidit, horrendum non visu modo, sed etiam dictu ostentum, belluam vastam &

Somnium Annibalis Italiæ vastitatem portendens.

imma-

immanem, multis circumplicatam ſerpentibus, quacunque incedebat, omnia proterentem, atq; peruertentem: cœlum item nigerrimis vndequaque occæcatum nubibus, denſosq; ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo ſuo duce, quid illud monſtri & portenti eſſet, reſpondit ille, vaſtitatem eſſe Italię, pergeret ipſe porrò ire, quò parabat, nec prætereà quicquam inquireret, ſineretque in occulto eſſe fata. Atq; hoc quidem ſomnium ex antegreſsis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit: ſed eius tamen ſomnij veritatem, rei euentus ſatis ſuperq; comprobauit: plus enim mali Annibal Italiæ attulit, quàm illo fuerat viſo præmonſtratum.

Tertia dæmonum calliditas.

TERTIAM cauſam ſomniorum, ego poteſtati & calliditati dæmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inſpirat, & ſuggerit ſomnia, ſemper inſidioſè ac malitioſè, quo videlicet quacunque poſsit ratione incommodet, ac noceat homini. Eſſe autem quorundã ſomniorum dæmonem architectum, atque effectorem, eò liquet, quòd ex ſacris literis planè intelligitur, obſeruationem ſomniorum adeo exoſam eſſe Deo, vt ea magorum, augurum, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur ſupplicijs. Nimirum non aliam ob cauſam, vt interpretatur beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. niſi quia dæmon plerunque ſe ſomnijs immiſcet, implens noxia ſuperſtitione hominum animos, eosq; non tantùm vanè deludens, ſed etiam pernicioſè decipiens. Hoc genere ſomniorum ſolitum eſſe olim dæmonem

Quædam ſomnia mitti à dæmone.

genti-

gentibus impietate cæcis multifariam illudere, conſtat argumento Æſculapij, Serapidis, & Amphiarai: nam vt apud Philoſtratum, Pauſaniam, & Strabonem ſcriptum eſt, templa eorum adeuntibus, qui varijs morborum generibus affli-ctabãtur, fama erat tres illos vulgò exiſtimatos, quaſi Deos ſingulorum morborum curationes per ſomnia præſcribere conſueuiſſe. Ex hoc genere fuiſſe reor nobile illud ſomnium Alexandri Magni, ſcriptorum, qui res eius prodiderũt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. *Somnium Alexandri Magni.* Cùm enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus poſt Alexandrum Ægypti rex fuit, venenato telo ictus, ſummo cum dolore ex eo vulnere moreretur: aſsidens ei Alexãder, ſomnoq́; ſopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, ſimulq́; commonſtrantem, quò illa loci naſceretur, quæ ſcilicet præſentiſsimam vim haberet Ptolemæum, multosq́; milites eodem teli genere vulneratos, protinus ſanandi. Quæſita eſt herba, inuenta, adhibita, mox conſecuto, qui promiſſus fuerat effectu. Sunt autem duo ſomniorum dæmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonſtrationem & ſignificationem. *Duo genera ſomniorum dæmonis.* Poteſt enim dæmon naturales effectus ex certis cauſis aliquando neceſſariò prouenturos, poteſt quæcunque ipſemet poſtea facturus eſt, poteſt tam prẹſentia, quàm præterita, quæ hominibus occulta ſunt, cognoſcere, & hominibus per ſomnium indicare. Alterum ſomnij genus vim habet concitandi perturbationes animi, agitatis turbatisq́;, qui ſunt in corpore humoribus & ſpiritibus, quò

nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

Quomodo internosci possint somnia dæmonum ab alijs somnijs.

DVPLICITER porrò, & quidem satis probabiliter, coniectari potest, quæ somnia missa sint à dæmone: primò quidem, si frequenter accidant somnia significantia res futuras, aut occultas, quarum cognitio non ad vtilitatem, vel ipsius, vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ ostentationem, vel etiam ad aliquid mali faciendum conferat: eorum somniorum auctorem esse dæmonem, non temerè credetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominũ vana imbuere superstitione, quin etiam crimine impietatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & religiosis viris, tetra, obscæna, plenaq; crudelitatis, & impietatis somnia sæpenumerò contingant, ea proficisci à dæmone, non immeritò existimabitur. Dæmon enim conatur impuris somnijs polluere ac fœdare dormientium corpora, vt eius fœditatis, etiam animos expergiscentium, quodammodo participes faciat. Quod si ne hoc quidem assequi potest, illud saltem curat, vt pios homines talibus visis contristando, perturbando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum sacramentorum perceptionem, segniores, frigidioresq; reddat. Cuius diabolicæ calliditatis & malitiæ, luculentissimum in vigesima secunda Collatione cap.6. Cassianus narrat exemplum. Verum hac de re Iustinus Martyr in responsione ad quæstionem vigesimam primam Orthodoxorum, disertè doctéque sententiam suam exposuit. Nam cùm hæc sibi

ſibi ab illis poſita eſſet, quæſtio, ad eam ipſe quæſtionem ita reſpondet, vt nos hîc diximus. Reſtat quarta & vltima ſomniorum cauſa, quam diuinam ritè nominare poſſumus: cuius potiſſimum gratia omnis hæc noſtra inſtituta eſt diſputatio, huic enim, vel declarãdæ, vel illuſtrandæ, adhuc prædicta deſeruiunt. Somniorum autem, quæ à Deo miſſa ſunt, exempla, paſsim in diuinis libris ſunt obuia: nos ſuprà ex ſacris libris multa protulimus, pluraq́; poſſent afferri, ſi quis omnia vellet colligere. Cæterum vt vis & natura diuinorum ſomniorũ pleniùs planiusq́; cognoſcatur, quæſtiones aliquot more ſcholaſtico, diſtinctè quidem, ſed carptim, breuiterq́; perſtringam, multa etiam, breuitati ſeruiens, lectoris cogitationibus integra illibataqúe reſeruabo. *Quarta cauſa ſomniorum diuina.*

QVÆSTIO III.

QVIBVS SIGNIS COGNOSCI queat, ſit aliquod ſomnium à Deo miſſum, necné.

DVPLICITER, prout nunc mihi ſuccurrit, deprehendi poteſt, quodnam à Deo ſit miſſum ſomnium. Primò quidem, ex præſtantia rerum, quæ per ſomnium ſignificantur: nimirum, ſi ea per ſomniũ innoteſcant homini, quorum certa cognitio, ſolius Dei conceſſu ac munere poteſt homini contingere, huiuſmodi ſunt, quæ vocantur in ſcholis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæq́; intimis animorum incluſa receſsibus, ab omni pe- *Duplex ratio cognoſcendi diuina ſomnia.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

nitus mortalium intelligentia oblitescunt, denique præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur quod eiusmodi rerum cognitionem & demonstrationem cõtinebit, diuinum esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atq; commotione, qua Deus sic mentem illustrat, sic voluntatem afficit, sic hominem de fide & auctoritate eius somnij certiorem facit, vt Deum esse ipsius auctorem, ita perspicuè agnoscat, & liquidò iudicet, vt id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. sententia: *Sancti viri*, ait Gregorius, *inter illusiones, atque reuelationes, ipsas visionum voces & imagines, quondam intimo sapore discernunt, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, & quid ab illusore patiantur. Nam si erga hæc mens hominis cauta non esset, per deceptorem spiritum, multis se vanitatibus immergeret, qui nonnunquam solet multa vera prædicere, vt ad extremum valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare.* Hactenus Gregorius: apud quem hanc ipsam sententiam, sed plenius ac luculẽtiùs tractatam, in lib. 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mentis nostræ lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamq; statim, citra vllam argumentationem, assensu nostro complecti: sic in somnijs à Deo datis, lumen diuinum animis nostris affulgens, perficit, vt ea somnia, & vera & diuina esse intelligamus, cer-

Memorabilis sententia D. Gregorij.

toque

toq; credamus. Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast.cap. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

HAEC autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis fieri solebat. Nonnunquam enim Deus per somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de Abimelech, & Laban narratur in libro Geneseos: *Terrebis me*, inquit Iob 47. *per somnia, & per visiones, horrore concuties me.* Aliquãdo in somno hortatur & incitat hominem Deus ad magnũ quidpiam & arduum subeundum, certam spem prosperi exitus præsignificando: velut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Sæpè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat: talia fuere beati Ioseph & Magorum somnia: huc spectant illa verba, quę sunt in cap. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina.* Quin etiam solebat olim Deus spiritum propheticum non nullis in somno largiri: nam in libro Numerorum, cap. 12. ait Deus: *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, appareba illi in visione, aut per somnium loquar ad illum.* Et apud Ioëlem in cap. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus etiam in 3. Reg. Salomoni fuisse à DEO promissum insomno prudentiæ, & sapientiæ donum. Interdum quoque futura alicuius viri excellentia, dignitatis & gloriæ,

Varijs modis Deus afficit homines per somnia.
Gen. 20. & 31.
Iud. 7.
2. Mach. 11.
Matth. 2.
3. Reg. 3.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Genes. 37. gloriæ, præmonstrata est per somnium, id quod
Esth. 11. adolescenti Ioseph, & Mardochæo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam præterea in somno patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, &
Genes. 28.
Daniel. 7. Danielis de regno Christi. Denique præsignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarum euentus: cuius generis fuêre somnia Abraæ, Genes. 15. Pharaonis, Genes. 41. & Nabuchodonosor, Danielis 2. & 4.

Varijs modis diuina contingunt somnia.

VARIIS item modis diuina somnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi commotione & horrore, sicut accidit Abraæ, & Nabuchodonosor. Nonnunquã datum est alicui somniũ, sed non eius somnij intellectus, sicut in somnijs Pharaonis & Nabu-
Genes. 15. chodonosor animaduertere licet. Danieli tamẽ, cęterisq; prophetis, simul cum somnijs, intelli-
Daniel. 2. gentia eorum diuinitus suggerebatur. Quam-
Genes. 41. quam duorum somniorũ, quibus Ioseph supra
Genes. 37. fratres ipsius futura dignitas & potestas præsignabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed postea ipso euentu, successuq; rerum, veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoque in somnijs diuinis varietas cernitur: alia enim clara sunt, & aperta, euidenter res ipsas significantia, vt fuere somnia beati Io-
Matthæi 1. & 2. seph, triũ Magorum, & D. Pauli: alia vero sunt inuoluta & obscura, per varias similitudines re-
Actor. 16. ctè aliquid insinuãtia, huiusmodi fuere somnia
Genes. 41. Pharaonis de septem spicis, & bobus, & Nabu-
Daniel. 2. chodonosor de statua & arbore, nec non & pin-
Genes. 40. cernæ, atque pistoris ipsius Pharaonis. Adhæc, inter-

interdum videtur in ſomno loqui cum homine, vel Deus ipſe, vt in ſomnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in ſomnijs beati Ioſeph, vel homo aliquis, vt in ſomnio D. Pauli. Præterea ſæpè Deus vltro mittit ſomnia, nonnunquam etiam rogatus, quemadmodum interpretationem ſomnij, quod acciderat Nabuchodonoſor, Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipſo vigilans intentiſsima precatione poſtulauerat. Quin fuiſſe quondam apud Hebræos admirabilem quandam rationem & conſuetudinem in rebus maximè dubiis atque grauiſsimis, conſulendi Deum, vt quod verum eſſet, aut quod facto eſſet opus, per ſomnia indicaret, ex cap. 28. primi libri Regum, intelligitur. Poſtremò quædam ſomnia diuinitus data reſpondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum ſomnium Nabuchodonoſor, à Daniele 2. capite narratum, itemq́ primum beati Ioſeph, quod in capite primo narrat D. Matthæus, atque illud Annibalis ſupra memoratum, illud quoq; Scipionis Æmiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel diſertiſsimè narratum.

Geneſ. 28.
3. Reg. 3.
Matth. 1. & 2.
Actor. 16.
Daniel. 2.

QVÆSTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANA ſua hominibus referet.

Cvm animus hominis in ſomno, minimè docilis, minimeq́ habilis ad percipiendas res diuinas eſſe videatur, dignum ſanè videtur inquiſitione, cur Deus per ſomnia & arcana ſuæ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

prouidentiæ, & mysteria rerum cœlestium, non rarò docere homines voluerit. At enimuerò, multas eius rei, variasq́; causas afferre possumus. Primam causam tangit Hippocrates in principio libri de Insomnijs, animam hominibus in vigilia varijs distingui occupationibus, grauibus distineri negotijs, curisqúe distrahi: per sensus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multipliciq́; rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumq́; cœlestium consideratione auocari, incertis præterea fluctuare deliberationibus, varijsq́; studijs & affectibus æstuare, qui nō sinunt eum, quod verum & rectum est, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contrà verò in quiete & somno, ab eiusmodi omnib⁹ interpellationibus & impedimentis vacuus & liber animus, sibi totus præsens & præsto est, sibiq́; attendit, in se suas omnes vires, atque facultates collectas & coniunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium, quæ illi extrinsecus obiecta sint, amplissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes accipimus, ea solemus subtiliter ratiocinando discutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligēter expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis approbantur, si discrepent, abiudicantur atque reijciuntur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examen accipit, paratior promptiorq́; ad visis diuinitus datis

Quinque causæ cur dormientibus multa diuinitus reuelentur.

Habilior animus noster in somno adpercipiendas diuinas reuelationes.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

datis credendum, atque obſequendum. Conſtat autē inter omnes qui de rebus diuinis ſcripſerunt, ad eas res non tantùm intellectu, ſed etiam affectu, & quodam animi quaſi ſenſu, guſtuq́ percipiendas, ſatius eſſe agi & regi hominem extrinſecus, quàm ipſum agere ſe, & auditorem eſſe potiùs, quàm arbitrum, & exiſtimatorem, deniq́ ſimpliciter credere potiùs, quàm cauſas credendi diſquirere & expendere. Tertia cauſa ex Ariſtotelis libello, qui inſcribitur de Diuinatione, quæ fit ex ſomnijs, deſumpta eſt: ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormientis extrinſecus pulſatur & cietur, quamuis leuem & exiguum, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementerq́ in ipſum imprimi, atque altè in eo inhærere: id autem fieri propter noctis ſilentium, & ſenſuum exteriorum vacationem & quietem, atq́ omnium, quæ animi intentionem remittere ſolent, vacuitatem, tunc enim ſenſibus ſomno conſopitis, languenteq́ corpore, quæ extrà ſunt, nequaquam ſentiuntur.* Quapropter opportuniſsimè Deus eo tēpore docet hominem ſine vlla eius perturbatione, ſine aliorum hominum obſeruatione, denique ſine vllius rei interpellatione: præſertim autem, quia quò magis animus noſter à ſenſuū conſociatione, & corporis contagione abſtrahitur, tantò videtur effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In ſomno autem, qui eſt imago quædam & repræſentatio mortis, videtur animus quodam modo ſeiugari à conſortio corporis, eiuſque vinculis, ſi non omninò, certè

Ariſtoteles.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

aliquatenus relaxari. Quartã causam esse arbitror, vt ea re ostendatur, quantò sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quàm sit alius quiuis homo: quippe homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem & attendentem non potest: Deus autem, etiam altissimè dormientem, atque somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires, ac facultates summum imperium, & efficacitatem habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemq; comparandi scientiam, quàm per sensum, discursumqúe rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerrores quidem super libello Aristotelis de Diuinatione per somnia, in commentario suo, non audet inficiari prophetiam posse homini accidere, vel in somno, vel per reuelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel scientias speculatiuas posse vlli contingere. *Vna, inquit, est natura hominis: vnus igitur duntaxat erit intelligendi, & discendi modus, scilicet internuntijs sensibus, varijs item præceptis experimentis, diligentiáq; ratiocinatione. Nam si præter communem, & vsitatum discendi modum, esset hic alter per somnia, vel reuelationem, cùm is multo sit facilior, atq; præstantior, ille alter quò difficilior & laboriosior est, eò magis fuisset superuacaneus, non igitur datus esset homini. Deus namq;, & natura nec frustra quicquam faciunt, & de ijs, quæ possunt fieri, quod melius & præsta-*

Contra Auerroem.

præstabilius est, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ sanè argumentatio, non esset planè infirma, si quisquam diceret, nemo tamen nostrum id dicit, modum illum discendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse homini naturalẽ, aut esse frequentem, & vsitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, vt alia eiusdem, de scientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura, ex inscitiæ diuinarum rerum, & impietatis fonte redundantia, quàm sint inerudita, obtusa, falsaq́ꝫ, satis liquet vel solis exemplis, quæ memorantur in sacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumq́ꝫ Prophetarum, quibus multarum rerum scientia subitò data est à Deo: quin etiam Beseleel, & Oliab, quos in libro Exodi proditum est, subito diuinitus edoctos, Mosaicum *Gen. 2.* tabernaculum, simul cum omnibus eius instru- *3. Reg. 3.* mentis atque ornamẽtis, summa arte perfecisse. *Exod. 31.*

QVÆSTIO V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR obscuris & indoctis hominibus, non autem sapientibus.

VEL hac vna ratione Aristoteles & Cicero *Error Aristotelis & Ciceronis.* omnium somniorum, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerunt. *Nam, si quæ somnia,* inquiunt, *darentur hominibus à Deo, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudentiaq́ꝫ præstantibus dari, par erat.* In quo fefellit eos, quòd distinctionem diuinorum somniorum, eorum dico quæ

verà

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

verè diuina ſunt, ab ijs, quæ non ſunt, eſſe tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. Enimverò Dij Gentiliũ, quos fuiſſe dæmones nobis Chriſtianis nequaquã dubium eſt, quemadmodum futuros rerum humanarum caſus & euentus certò prouidere, ac ſcire non poterant, id enim ſolius Dei eſt, ita nec eos certis aut verbis, aut ſignis prædicere, ac pręmonſtrare poterant. Quapropter ſomnia, quibus præſignificabantur futura, non dabant viris doctis & prudentibus, videlicet ne illi eorum ſomniorum vanitatem, ac falſitatem deprehendentes, auctoritatem ipſorum Deorum apud alios contererent, eorumq́ꝫ oracula tãquam diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio, & cõtemptui exponerent: dabant igitur ea ſomnia indoctis, & veri falſiq́ꝫ diſcernendi imperitis, maximè vero ſuperſtitioſis, ob idq́ꝫ ad credendum quiduis, ſatis per ſe paratis atque propenſis. At vero ſomnia, quæ à vero Deo miſſa ſunt, ea legimus plerunqꝫ data viris ſanctitate, ac ſapientia eximijs, vt Abraæ, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data ſunt tamen etiam nonnulla viris non admodum doctis, ſed pietatis tamen, ac innocentiæ præſtantia clariſsimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremq́ꝫ ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudẽtia, vel ſapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel ſapiẽtia, hi ferè ſunt aut impij, aut ſuperbi, aut turpiſsimis inquinati flagitijs: quæ res cœleſtibus doctrinis, diuiniſq́ꝫ illuſtrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludũt.

Cur dæmones ſomnia olim dare ſoliti fuerint, non doctis & prudentibus, ſed imperitis, & cõtemptiſſimis hominibus.

Nec

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atque impijs hominibus, vt Pharaoni, & Nabuchodonosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed hæc illis, nec ipsorum pręcipuè causa, neq; cum intelligentia eorum somniorum data sunt: quo scilicet illi, eorum interpretationem, cùm apud suos sapientes inuenire non possent, à veri Dei cultoribus eam petere cogerentur, atque ea ratione verum Deum agnoscerent, ac venerarentur, eiusq; seruos in admiratione & honore haberent: id quod somnia Pharaonis & Nabuchodonosor à Iosepho & Daniele interpretata, manifestè declarant.

Cur quædam somnia etiam impijs hominibus à Deo sint data.

QVÆSTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA NONNVNquam sint obscura & perplexa.

SED cur diuina somnia non semper sint clara, & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum rerum imaginibus, ac similitudinibus inumbrata, & offuscata, nec alijs tātùm occulta, sed etiam ijs, quibus dantur, minimè conspicua, causas rimemur & aperiamus. Dij Gentilium, hoc est dęmones, quia certam futurorum euentuum sciētiam habere non poterant, ad significanda futura, dabant illi quidem non rarò somnia, sed obscura tamen, & ambigua, quæq; ad diuersos, etiam cōtrarios euentus facilè detorqueri & applicari possent: vt ad quodcunq; cecidisset, somnium quadrare videretur. Quod si somnia euentis minimè responderent, id non falsitati somniorum, sed interpretum inscitiæ, qui somnia

Astutia dæmonum in dandis somnijs futura significantibus.

propter

propter obſcuritatem & ambiguitatem non ritè eſſent interpretati, adſcriberetur. At verò ſomnia, quorum auctorem fuiſſe Deum ex ſacris literis cognouimus, ſæpenumerò diſtinctè & explicatè tradita ſunt, qualia legimus fuiſſe Abimelech, Labã, Iudæ Machabæi, Salomonis, beati Ioſeph, & trium Magorum. Non eſt tamen negandum quædam ſomnia eſſe data tectè & obſcurè, ſed hominibus gentilibus: ad eum nempe finem, vt intelligentiam eorum ſomniorum, cùm non ab alijs, quàm à viris ſanctis accipere poſſent, & ipſos Dei ſeruos honorarent, & ſumma Deum reuerentia, ac veneratione proſequerentur. Si quæ verò ſomnia etiam ſeruis Dei obſcura data ſunt, propterea id factum eſt, vt eorum ſenſum atque intellectum, ſummo illi ſtudio, aſsiduis precibus, multiſq; lachrymis à Deo flagitantes, tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorem haberent. Denotatur præterea obſcuritate ſomniorum, earum rerum, quæ ſignificantur ſomnijs, obſcuritas. Adde quòd per imagines, & ſimilitudines, breuiſsimè plura & ſublimiora myſteria ſignificãtur, quàm ſi apertis & proprijs fuiſſent expreſſa vocabulis. Nam quàm multa, quàm varia, quàm profunda myſteria, vna illa ſtatua Nabuchodonoſor in quiete viſa, adumbrauit, quæ ſi fuiſſent proprijs verbis efferenda, vix longiſsima oratione declarari potuiſſent. Deniq; vult Deus nonnunquam, ſomnia eſſe ad aliquod tempus occulta & incognita, quò ad nimirum, ipſo euentu, rerumq; ſucceſſu, eorum veritas agnoſcatur & comprobetur: quod in duobus

Quatuor cauſæ cur interdum diuina ſomnia ſint valde obſcura.

duobus illis Iosephi somnijs, promotionem eius ad summam potentiam & dignitatem præsignantibus, liquidò cernitur.

QVÆSTIO VII.

AN LICITVM SIT CHRISTIANO *hominis, obseruare somnia.*

DVAE tanguntur his verbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis, curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in promptu responsio. Etenim quædam somnia licitum est obseruare, quædam verò minimè. Principiò, somnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosq; tam animi, quàm corporis significant, vtiliter à medicis tam animi, quàm corporis obseruantur & expenduntur. Tum, somnia, quæ nos crebrò infestant, territant, cõturbant, & vexant, animaduertere quibus ex causis accidant, vt vel noti effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus: vel vt rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellendi, licitum est, & à sanctis viris sæpè vsurpatum. Legimus enim apud Cassianum in Collatione 22. veteres illos monachorum magistros & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorundam somniorũ causis, diligenter esse versatos. Postea obseruare somnia, quatenus in illis pernotescit homini veritas aliqua pertinens ad scientias speculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt superstitiosum, nec vt vanum damnari debet. Deniq; somnia quæ nos sæpè commoēut, & incitant ad flagitia,

Quatuor genera somniorum, sine vitio possunt obseruari & curari.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

gitia, considerare num à dæmone nobis subijciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouocamur & instigamur, veluti ad cælibatum, largitionem eleemosynarum, & ingressum in religionem, ea ponderare num à Deo nobis missa sint, nõ est superstitiosi animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

At verò, cuiuscunque somnij, quoquo modo nobis contingat, etiam si raró, si temerè, si fortuitò eueniat, putare habendam esse rationẽ, curamq; suspiciendam, stolidi hominis est, ne dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximã partem somniorum nihil veri, & certi habere, sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam. Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existimabant esse in garritu, volatu, cibatuq; auium, & in extis animantium, atque ex illis prænosse, ac diuinare velle futura, non modò non est licitum, sed est in scriptura grauissimè reprehensum, damnatum, & interdictum, non minus sanè quàm magorum, & incantatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuteron. ex 33. posterioris libri Paralipomenon, alijsq; sacrorum voluminum locis perspicuè intelligitur. Et verò, scire velle futura, quæ Deus in sua solius potestate posuit, arrogans & impia est curiositas. Putare autem certa futurorum signa contineri in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum est: parum dixi, planè impium, & stultum est: hoc enim arguit eiusmodi somniorum obseruatores, stultis, impijs, & absurdis opinionibus esse

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putãt res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuslibet somnijs significari posse, quod planè stultũ est: vel futura omnia certò prouideri, & sciri à dæmone, quod est perquàm impium: vel denique à Deo promiscuè, atque indiscretè per quælibet somnia, & quibuslibet hominibus, præmonstrari futura, quod esse absurdum, nemo nõ videt. Ad extremum, tanti facere somnia, & vsque adeò pendere ex illis, vt ad eorum quasi normã dirigat quis omnem vitæ suæ rationem, & respectu habito ad somnia, actiones, & negotia, vel suscipiat, vel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalẽ illam Stoicorum, toties in Ecclesia damnatam, & à melioribus philosophis explosam reiectamque necessitatem. Quòd si meritò vituperantur, & à sapientibus redarguuntur astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas & religatas omninò pendere arbitrantur: eò magis profectò, reprehendendi sunt superstitiosi somniorum obseruatores, quò magis astra dignitate naturæ, æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somnijs antecellunt.

Maior vanitas est obseruantium somnia, quam astra.

QVÆSTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE INTERpretari somnia.

AD posteriorem quæstionem, qua quæritur, cuius hominis sit benè interpretari som-

nia, hunc in modum reſpondemus. Somnio-rum quæ vim habent ad aliquid ſignificandum, & obſeruatione, atque interpretatione digna ſunt, ea non cuiuſuis hominis eſt interpretari. Tria enim huiuſmodi ſomniorum genera di-ſtingui poſſunt, nam multa ſunt naturalia, quæ-dam humana, nonnulla etiam diuina. Natura-lium ſomniorum interpretatio, nõ eſt dubium, quin ſolertium & doctorum phyſicorũ, ac me-dicorum ſit propria: eorum maximè, qui no-runt ſimilitudines in ſomnijs oſtenſas compa-rare inter ſe, & quarum rerum ſimilitudines eſ-ſe, & ex quibus cauſis proficiſci ſoleant, diſcer-nere: ſimiliter, vt qui figuras aliquas & imagi-nes dilaceratas ſumens in manus, earumq́; par-tes diſsipatas, benè componens inuicem, apteq́; conformans, cuius rei fuerint ſimilitudines, ho-miniſné, an equi, an aliarũ rerum, acutè diſpi-cit, vereq́; iudicat. Humanorum autẽ ſomnio-rum, ita erit quiſque ſagaciſsimus coniector, & idoneus, ac veridicus interpres, vt fuerit rerum humanarum peritiſsimus, & callidiſsimus, in-geniorum item, ſtudiorum, morum, & propen-ſionum, quę in varijs hominibus magnam quo-que varietatem habent, exquiſitam, multiſqúe confirmatam experimẽtis notitiam ſit adeptus, quaſi venas omnes rerum ciuilium & humana-rum tenens. Cuius autem ſit exponere diuina ſomnia, in promptu eſt intelligere: patet enim, neminem interpretari ea poſſe, niſi diuinitus af-flatum & eruditũ. *Nemo enim nouit,* inquit Pau-lus primæ ad Corinth. ſecundo, *quæ Dei ſunt,*

niſi

nisi ſpiritus Dei. Præſertim vero cùm diuinorum ſomniorum ſignificationes, ex ſolius Dei conſilio & voluntate ſint inſtitutæ, ob idq́ ſolius Dei reuelatione, notæ hominibus eſſe poſsint. Quocirca regem Nabuchodonoſor ſomnij ſui, quo maximè territus fuerat, ſollicitum & anxium, quod eius ſomnij rationem ex nullo ſuorum ſapientũ cognoſcere potuiſſet, ſic affat⁹ eſt Daniel, *Myſterium, quod rex interrogat, magi, arioli, aruſpices, & ſapientes nequeunt indicare regi: ſed eſt Deus in cœlis reuelans myſteria.* *Daniel. 2.*

IAMBLICVS exiſtimat diuina ſomnia ferè non contingere hominibus, niſi aut primo, aut extremo ſomni tempore: videlicet, quia tunc animus hominis, aut nondum eſt cibi potusq́ vaporibus occupatus, & oppreſſus: aut iam euaneſcente ſomno, vaporumq́ diſcuſſa caligine, ex illis ſordibus emerſus animus, purior & acrior eſt ad diuinas illuſtrationes accipiẽdas. Quapropter vates, ac ſomniorum interpretes, in more habebant, ex deferentibus ad ipſos ſomnia ſciſcitari, quo ea tempore ipſis contigiſſent: nam ſi profundo ſomno accidiſſent, ea planè abijciebant, rati non eſſe conſentaneum, animo tunc obruto & demerſo, dari cælitus ſomnia: ſin autem ſomnia illis accidiſſent, exeunte ſomno, & animo ad ſuas functiones propè iã expergiſcente, tunc ea ſomnia diuinitus miſſa, Deoq́ auctore digna iudicantes, ponderanda ſibi & interpretanda ſuſcipiebant. Legendus etiam eſt Philoſtratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex ſuperſtitioſis *Iamblici opinio, de tempore quo diuina ſomnia cõtingant hominibus refutatur.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Ægyptiorum ſacerdotum obſeruationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille ſtudioſiſsimus, exprompta ſunt. Deus nempe, iſtiuſmodi temporum legibus non eſt alligatus, nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicunq; enim vult, quãdocunq;, & quibuſcunque vult, ſua inſpirat ſomnia: poteſt enim quoque vult, ſua inſpirat ſomnia: poteſt enim quouis tempore, imò etiam ſine tempore, ſedare ſubitò agitationem humorum, tranquillare ſpirituum animalium iactationem, purgare phantaſiam, mentem illuſtrare, animumq; ad percipiẽda diuina ſomnia idoneè comparare.

QVÆSTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS RAtionis, & voluntatis eſſe queat.

Sæpè in ſomnio liber eſt rationis vſus.

SÆPENVMERO in ſomnijs, præſertim quæ doctis, prudentibus, & ſanctis viris contingunt, animus hominis, quod pertinet ad vſum rationis, & agitationem mentis, ſolutus, expeditus, ac liber eſt. Etenim nonnunquam ratio dormientis planè cognoſcit res ſimplices, easq; vel componit inuicem, vel diſiungit, ratiocinatur, iudicat, miratur, noua quædã inuenit: quin etiam ad ſe ipſe animus conuertitur, & ad ſuas actiones conſiderandas, & diiudicandas aciem ſuam, vimq; reflectit, cunctatur, hæret, dubitat, ſecum ipſe diſceptat, an tunc homo dormiat, nec ne. Hæc autem liberum eſſe tunc rationis vſum, manifeſtè demonſtrant. Non propterea tamen exiſtimandum eſt, quia in ſomno interdum ſoluta eſt vis rationis, eſſe itidem perfectũ liberi

Nunquam in ſomno eſt perfectus liberi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

liberi arbitrij vſum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitrij vſum, opus eſt perfecta hominis libertate, hoc eſt, ſolutione omnium ſenſuum, & potentiarum, ita vt ſit ipſe homo, qui tunc agat, nec aliundè agatur, ſitq́; dominus ſui, atque ſuarum omnium actionum, & in poteſtate eius ſit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in ſomno nequaquam euenit. *arbitrij vſus.*

QVÆSTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN QVO *donum ſapientiæ à Deo promiſſum ei, & tributum eſt.*

CÆTERVM nonnihil habet difficulatis, quod legitur in 3. lib. Regum, cap. 3. Deum in ſomno viſum eſſe Salomoni, iuſsiſſeq́;, vt peteretur ab ipſo quodcunq; omnium maximè optaret: ipſum autem petijſſe ſapientiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat, poſthabitis omnibus alijs bonis, quæ tamẽ, principibus huius mundi, ſuper omnia, cõcupiſcenda, & expetenda videntur,: eam porrò petitionem vſque adeo placuiſſe Deo, vt ſummam ei ſe daturum ſapientiam, & præterea quæ non poſtulaſſet bona, cumulatiſsimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipſius ſcripturæ, ſatis intelligi videtur, Salomonem in illo ſomnio ſolutè ac liberè, non tantùm ratione, ſed etiam voluntate eſſe vſum: neque enim illa eius petitio facta in ſomno, tantopere Deo placere, tantumq́ue ſapientiæ munus promereri potuiſſet, niſi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Solutio triplex.

esset ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset, illam Salomonis in somno petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quandam petitionem, ex qua scilicet illa in somno extitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donum sapientiæ, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuipiam videbitur nonnihil dura, & cõtorta responsio. Quocirca subijciam alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum, qualis nempè diuo Paulo, & Prophetis sæpè contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractus, & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiam factum est, vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomõ quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo, ea quoque mereretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc responsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfect⁹ liberi arbitrij vsus esse queat: tantum dico, huic responso minimè suffragari diuinam scripturam, quippe, suprà dicto loco narratura visionem illam Salomonis, pręfatur, Deum apparuisse Salomoni per somnium, & narrata iam visione, subiungit. *Igitur*

euigi-

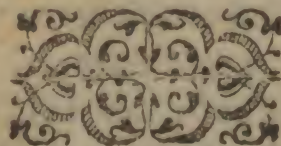
euigilauit Salomon, & intellexit, quòd esset somnium. quo perspicuè significatur, illam visionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somnium, scilicet à Deo ad erudiendum docendumque Salomonem datum. Atque duas hasce solutiones propositæ quæstionis tradit D. Thomas in 1. 2. quæst. 113. art. 3. ad 2.

Erit igitur, nisi fallor, similius & propius vero tertium responsum, quod etiam Tostado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè probatum est. Dicimus, cùm Salomon tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somnium, quemadmodum scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullum item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquies, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat cõiectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expetenda & postulanda. Deinde, vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirũ, qua spiritualia bona corporalibus, cœlestia terrenis, denique ad communem aliorum vtilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur.

Cur somnium illud datum fuerit Salomoni.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Ad extremũ, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta ſit Dei benignitas & munificentia erga ſeruos ſuos, quorum optata & poſtulata non ſolùm impleat, ſed etiam longè ſuperet, & abundanter excedat. Ecce Salomon ſolam à Deo ſapientiam poſtulauerat, præ hac cęteris bonis, quæ hominibus pretioſiſsima, & cariſsima ſunt, contemptis: cui tamen Deus, & ſapientiam ſupra ipſius votum, & reliqua bona, præter votum ipſius, largiſsimè donauit. Verùm hæc noſtra de ſomnijs diſputatio, hunc habeat terminum: vereor enim ne ſi longius producta ſit, moleſta & odioſa lectori eſſe incipiat. Quemadmodum enim ſomnus, quoad quietus & placidus eſt, mẽbra dulciſsimè refouet ac recreat, vireſq; reficit, ac redintegrat, ſi tamen in eo nimis longa nimiſq; ſeria, & grauia contingant ſomnia, corpus pariter atque animum languefacit, & debilitat: ſic omninò cauendum nobis fuit, ne noſtra hęc de ſomnijs diſputatio, præter modum longa, gratiam perderet legentium, & quam ex ipſa fortaſſe voluptatem cœperant, in faſtidium odiumq; conuerteret.

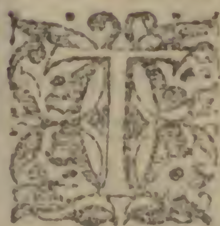
BENE-

BENEDICTI PERERII, LIBER TERTIVS,

qui eſt

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA.

ANTA eſt Aſtrologorum (qui vulgo Iudiciarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, vt etiam ſibi diuinam ſcripturam ſuffragari, ſuæq́; Aſtromantiæ fidem & auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit DEVS creans luminaria cœli; *Et ſint in ſigna & tempora, &c.* ad ſuam referunt *Geneſ.* 1. diuinationem aſtrologicam, per quam ipſi profitentur ex obſeruatione ſiderum futura rerum euenta poſſe prædici. Quocirca B. Baſilius & Ambroſius alijq́; permulti Patres in explanatione eorum verborum, benè longam & accuratam in refellendis iſtiuſmodi Aſtrologorũ prædictionibus orationem poſuerũt. Quorum nos Patrum exemplis prouocati, & grauiſsimis DEI ſententijs contra Aſtrologos multifariam in diuina ſcriptura proditis permoti, quin etiam iuſtiſsimo aduerſus Aſtrologos odio, propter frau-

dulenta & perniciosa eorum figmenta, incensi, librum hunc ad confutandas eorum prædictiones à nobis scriptum, gratum multis atque vtilem fore existimauimus. Scripsit aduersus Astrologos copiosè quidem & eruditè Ioan. Picus Mirandulanus; sed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti atque vberi versemur argumento; eo tamẽ breues erimus, quod non omnia quę disputari possent, sed aptiora duntaxat causæ firmioraq́ꝫ tractabimus. Quinque autem erunt huius libri & disputationis aduersus Astrologos capita: Primò enim docebimus, sacræ & Ecclesiasticæ doctrinæ diuinationem Astrologicam esse contrariam: Tum ostendemus, Astrologos esse rerum cœlestium imperitos: Deinde, diuinatricem istam artem rectæ rationi ac philosophiæ aduersari demonstrabimus: Adhæc, probabimus, astra non solum non esse causas efficiẽtes rerum futurarum, verùm nec esse certa signa quæ res futuras prænotent ac præmonstrent: Ad extremum, cur nonnulla Astrologorum prædicta sint vera, causas exponemus.

INDEX DISPVTATIONVM QVAE SINGVLIS IN PRAEDICTIS CAPITIBVS EXPLICANTVR.

CAPVT PRIMVM.

1. *SEntentijs diuinæ scripturæ; antiquis item Ecclesiæ institutis & exemplis; rationibus etiam theologicis refelluntur Astrologi.*
2. *De Vanitate oraculorum Apollinis.*

3. Cær

CAPVT II.

CAPVT III.

19. Ex-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

CAPVT IV.

CAPVT V.

35. *Quot*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

DIVINATIONEM ASTROLOGICAM diuinæ Scripturæ, disciplinæ Ecclesiasticæ, ac doctrinæ Theologicæ esse contrariam.

CAPVT PRIMVM.

§. I. *Sententijs diuinæ Scripturæ; antiquis item Ecclesiæ institutis & exemplis; rationibus etiam theologicis refelluntur Astrologi.*

CLAMAT multis in locis diuina Scriptura certam futurarum rerum præscientiam & prædictionem, non esse hominum sed ne dæmonum quidem, verùm

vnius

vnius Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est, *Annunciate quæ ventura sunt in futurũ, & sciemus quia dij estis vos:* & ca. 44. *Ego sum Dominus irrita faciens signa diuinorum, & hariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens:* cap. autem 47. deridens Deus Babylonios & Chaldæos syderalibus suis obseruationibus præfidẽtes, *Sta*, inquit, *cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorũ, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si poßis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorũ tuorũ: stent & saluent te Augures cœli, qui contemplabãtur sydera, & supputabãt menses, vt ex eis annuntiarent ventura tibi.* Et paulò ante dixerat: *Sapiẽtia tua & scientia tua, hæc decepit te.* Hieremias quoq; c. 10. monet Iudæos vt Astrologicas obseruationes pro nihilo ducant, nihil enim sibi à stellis vel sperandum vel timendum esse. sic autem ait: *Iuxta vias gentium nolite discere; & à signis cœli nolite metuere quæ timent gentes: quia leges populorum vanæ sunt.* Salomon autem Ecclesiast. cap. 10. scientiam futurarũ rerum denegat homini, *Ignorat homo*, ait ipse, *quid ante se fuerit: & quid post se futurum sit quis poterit indicare?* idem cap. 8. eiusdem lib. *Homo*, inquit, *ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuncio.* Liquet igitur diuinationem astrologicam in sacris literis contemni, derideri, ac reprobari.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Cum doctrina sacrarum literarum, etiam iudicium Ecclesię, vt par erat, mire congruit. Semper enim Ecclesia inde vsque à primordijs suis, Iudiciarios Astrologos odit, fugit, damnauit. Extant aduersus ipsos plurima & seuerissima decreta Ecclesiæ, quæ legere licet in secunda parte Decretorum cap. 26. per primas quinque quæstiones, & in Concilio Bracarensi I. cap. 9. & 10. & in Toletano I. in assertione Fidei contra Priscillianistas. Fertur Alexander Papa huius nominis III. quendam presbyterū qui semel duntaxat consuluerat Astrologum de quodam furto in Ecclesia sua facto, in vnum annum priuasse altaris ministerio. Crebras item reperimus in scriptis sanctorum Patrum aduersus Astrologos, quos illi nunc Chaldæos vel Genethliacos, aliâs Mathematicos aut Planetarios appellant, disputationes, ex quibus apparet quàm fuerit maioribus nostris genus hoc hominum exosum & abominatum. Multa contra illos disputat Basilius hom. 6. in Genesim, Chrysostomus & Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. sed præter cæteros Augustinus lib. 2. super Genesim ad literam cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap. 21. & aliquot proximè sequentibus capitibus, subtiliter tamen & copiosè primis aliquot capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodem pertinet quæ contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. cap. 9. de Præparatione Euangelica argumentatur Eusebius.

Decreta Ecclesiæ cōtra Astrologos Iudiciarios.

Alexander Papa.

Basilius. Chrysost. Gregor. homil. 10. super Euang. Augustin. Euseb. Cæs.

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apostata, qui in libris quos aduersus Christianos effutiuit, probare voluit, ex his quæ scripta sunt

Iuliani Apostatæ calumnia.

in

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

in cap. 15. Genes. Abraamum & Astrologiam & aruspicinam coluisse. Astrologiam quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraam foras, & ait illi, Suspice cœlum & numera stellas si potes: Sic erit semen tuum.* Aruspicinæ verò scientiã eius, illis etiam verbis denotari ait, *Sume mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit: aues autem non diuisit. Descenderuntq; volucres super cadauera, & abigebat eas Abraã.* Deinde, subijcitur prædictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiè confutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidem huic vanissimæ astrologiæ asserere & astruere conantur ex illa stella quæ nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuq; ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chrysostomus & Gregorius in homilijs super illud Euangelium scriptis, redarguunt & conuincunt.

Iuliani Apostatæ calumnia à Cyrillo repulsa.

Matth. 2. Chrys. hom. 6. in Matth. Greg. hom. 10. in Euãg.

Cæterùm, errorem Astrologorum etiam rationibus ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo*, vt ait Paulus 1. Corinth. 2. *nouit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis*; sed homo nescit quid ipsemet post multos annos aut etiam dies acturus sit: nam vt inquit Scriptura, Prouerb. cap. 27. *Ne glorieris in crasti-*

Argumentis ex sacra Theologia ductis, astrologica diuinatio refellitur.

crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies: &, *Non est via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem disponit.* Est namque non modò quorumlibet hominum, sed etiam Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumque vult. Si igitur ipsemet homo nescit quid futuro tempore facturus sit, quanto minus id scire potest Astrologus? Deinde, ne ipse quidem diabolus certò potest nosse res futuras: si enim futura omnia dæmon sciret, nunquam profectò impulisset Iudæos ad crucifigendum & occidendum Christum Dominum, quippe præuidisset per crucem & mortem Christi, imperium quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum. nec sanè dæmon tentaret & infestaret seruos Dei à quibus in tentatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum crescente Sanctorum gloria, magis ipse, quæ eius est superbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. *De vanitate oraculorum Apollinis.*

HOC etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dæmones, cuiusmodi erãt responsa & oracula Apollinis delphici quõdam apud Græcos nobilissima & clarissima; quæ ad diuinationem astrologicã pertinuisse, locuples auctor & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius lib. 6. de Præparatione Euãgelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcunque dij ceu fatis definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu ita esse futura significare; id quod maxime Apollo multis respõsis aperuit. In hisce autẽ oraculis & diuinationibus sæpè mentitum *Porphyrius.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius; exquisitam enim futurorum cognitionem ait non hominibus modo, sed multis etiam deorum incomprehensibilem esse. vnde interrogati mentiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent enim præmonere, se tunc vera respondere non posse, homines tamen ex amentia perseuerant vrgere & cogere eos vt respondeant. Apollo igitur delphicus, cum eiusmodi esset cœli & continentis affectio vt verum præuidere non posset, retine, dicebat per Vatem, vim istam, & potentia verba hæc ne proferas; falsa enim dicam, si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat. Deinde, cõcludens Porphyrius ait, Manifestum iam fecimus vnde falsitas ad deorum oracula subrepat. Hæc ex libro Porphyrij de Oraculis, in libro sexto de Præparatione Euangelica, cap. 4. Eusebius commemorat. Fuit etiam olim quidam Oenomaus, vir apud Græcos tam philosophia quam eloquentia nobilis, qui responsis delphici Apollinis sæpè delusus atque deceptus, diligenter & curiosè collegit quamplurima eius oracula, eaque vt vana, futilia & falsa cõfutauit, vt refert Eusebius lib. 5. de Præparatione Euangelica, cap. 10.

Oenomaus vehemens & disertus oraculorũ Apollinis confutator.

§. 3. *Cur dæmones prædicendo futura sæpè fallant.*

QVATVOR porrò ob causas vsuvenit in prænuntiando futura falli dæmonem. Primò, quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admodum

dum mutabile & ad omnia flexibile & planè liberum, nonnunquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuinitus incitati & adiuti Dei gratia, contra facimus quàm antea facere cogitabamus, & quàm nostro ingenio nostroq́; arbitratu facturi eramus. Fit etiam interdum, vt quod dæmon agere constituerat & prædixerat, prohibente impedienteq́ue Deo, non posśit exequi. Denique, multa Deus solet aliquando præter communem ordinem naturæ, præterq́; generalem suam & ordinariam prouidentiam agere. Atque his rebus crebro dæmon in errorem inducitur. Quis ergo credet, Astrologos prædicendis futuris rebus veraces esse, cum in eo vel dæmones falli sæpè contingat? Sed quid ego de dæmonibus loquor? Theologi docent, ne ipsos quidem spiritus cœlestes ac beatas mentes quæ liquidò cernunt & clarisśimè vident Deum, tenentq́; perfectisśimã cognitionem cœlorum cunctarumque rerum naturalium, certò scire futura quæ, nimirũ pendent ex libero arbitrio; nisi earum rerum Deus singularem ipsis notitiam impertiat. Cuius autem amentiæ est, Astrologis tribuere quod nec Angelis nec beatis mentibus concessum est?

§. 4. *Non posse veritatem Christianæ religionis cohærere cum veritate astrologiæ Iudiciariæ.*

SED illa in primis fortis est argumentatio. Si Christiana religio & disciplina vera est, vt est profectò verisśima, non potest esse vera, nec Christianis probari potest illa opinio Astrolo- *Egregia ratio aduersus Astromantiam.*

gorum, vt quam illa vanitatis, falſitatis & impietatis perſæpè damnauit: ſin autem falſa eſt doctrina Chriſtiana, cum ipſa totum ferè orbem complexa ſit, omnesq́ propemodum gẽtes ſuo imperio ſubiecerit, & plus mille quingentos annos vigeat & regnet in mundo, ſi omnia quæ apud homines fiunt ex cœlo proueniunt ac pendent, neceſſe eſt tantam hominum ad fidẽ Chriſti accipiendam tuendamq́ propenſionem tantumq́ ſtudium, ex inſigni aliqua & præpotenti conſtellatione prouenire: quare cœlum inclinaret & induceret homines ad malum. Si enim fides Chriſti eſſet falſa, magis profectò eſſet falſa & deteſtabilis quàm alia quęlibet ſecta: ea namque docet de Deo & rebus diuinis, quæ ſi falſa ſunt, nefariam ſanè ſuperſtitionem & execrandam impietatem contineant neceſſe eſt. At verò, cum vita quæ ad normam fidei Chriſtianæ agitur, ſit optima & inculpata, nec laude tãtùm ſed ſumma etiam admiratione digniſsima, hinc neceſſariò efficeretur, ab eadem cõſtellatione proficiſci bonum & malum: malum quidem, propter falſitatem doctrinæ Chriſtianæ; bonum autem, propter vitæ quæ ad eius doctrinæ regulam informatur & dirigitur, probitatem atque præſtantiam.

Præclara argumentatio.

Ad hæc, maxima probatio & confirmatio fidei noſtræ & clariſsimum diuinæ prouidentiæ argumentum illud eſt, quæcumque circa Chriſtum Dominum & eius Eccleſiam euenerunt, ea multis ante ſæculis fuiſſe per Prophetas, ad vnũ omnia propriè, diſtinctè, explicateq́ prædicta: ſi autem eiuſmodi prædictio per Aſtrologiam

fieri

fieri poſſet, rueret funditus & ad nihilum reci-
deret firmiſsimum noſtræ religionis fundamē-
tum. Ne multa, iſtiuſmodi Aſtrologorum do-
ctrina veram Philoſophiam moralem, nedum
ſacram Scripturam & Theologiam, quantum
in ipſa eſt, planè peruertit. qui enim certum ha-
bet omnia pendere è cœlo, ob idq; cuncta ho-
minum opera facta, caſus & euenta ex cœli ob-
ſeruatione præſentiri & prędici poſſe, huic quo-
que neceſſariò perſuaſum eſſe debet, materia-
lem & mortalem eſſe animum noſtrū, nullumq;
eſſe liberum arbitrium, nec talem eſſe prouidē-
tiam Dei qualem Fides noſtra prædicat; myſte-
ria item Chriſtianæ religionis pendere è cœlo,
cunctaqúe miracula tam in veteri quàm in no-
uo Teſtamento edita, licet dicantur, vt re vera
ſunt, ſupernaturalia, ad cœleſtes nihilominus
cauſas & virtutes reuocari. Huic quoque opi-
nationi conſequens eſt, neglectio & prætermiſ-
ſio bonorum operum, licentia omnium cupidi-
tatum, quorumlibet flagitiorum excuſatio, de-
nique inutilitas atque crudelitas humanarum
pariter atque diuinarum legum. Caietanus in
Summula vbi agit de aſtrorum obſeruatione,
ſimillima docens eorum quæ diximus, verè ma-
gis & doctè quàm eleganter & ornate ita ſcribit,
Aſtrorū obſeruatio circa natiuitates hominum
& occurrentia humana, tripliciter peccato ſub-
ijci poteſt. Primo, ſi ea quæ fidei Chriſtianę my-
ſteria ſunt, tanquam ſubſint cœleſtibus cauſis,
habeantur: ſecundo, ſi futura cōtingentia quę-
rantur vel habeātur vt certa ex cœleſtibus cau-
ſis: tertio, ſi electiones ſuas quis ſubijciat cœle-

Caietani breuis, ſed vera et memorabilis aduerſus prædictiones aſtrologorum ſententia.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ſtibus cauſis tanquam legi illarum, ita vt vitam & actiones ſuas regulet ſecundum cœlos. Et quodlibet horum trium eſt ex ſuo genere peccatum mortale: quia primum eſt contra ſpiritualitatem Chriſtianæ religionis, quæ ſuper cœlos eſt, immutare potens etiam ipſos cœlorum curſus iuxta id quod ſcriptum eſt in Pſal. 148. Confeſsio eius ſuper cœlum & terram: & hoc experientia teſtata eſt. Secundum verò, eſt contrà veritatem doctrinæ Chriſtianæ & liberi arbitrij, quo domini ſumus noſtrorum operum. Tertium eſt contra dignitatem gratiæ, legis diuinæ, ac humanæ mentis qua ſuper omnia corporalia ſumus cõſtituti. Et ſicut erraremus ſubijciendo nos paſsionibus iræ, odij, ſpei, timoris; ita quod haberemus impetus paſsionum pro lege: ita vilificamus nos, ſi inclinationes cœlorum pro lege habeamus: corpora enim ſunt, & per modum paſsionum inclinant nos. Hæc Caietanus.

In Actis autem Apoſtolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Epheſi concionibus & ſermonibus B. Pauli conuerſi erant ad Chriſtum, & curioſa prius fuerant ſectati, attuliſſe libros ſuos, & coram omnibus combuſsiſſe: fuiſſe autem eos libros de rebus ad iudiciariam Aſtrologiam pertinẽtibus, grauis auctor in Commentarijs ſuper Pſalmos dixit Auguſtinus; qui etiam Mathematicum quendam, hoc eſt, iſtam Aſtrologiam profeſſum, poſtea pœnitẽtem profeſsionis ſuæ, cũpientemq; reconciliari Eccleſię, niſi publica & ſolenni pœnitentia præmiſſa, non recepit. verùm ſententiam Auguſtini, quod ea

maxi-

maximè attingit id quod nunc agitur, totidem verbis hic aſcribam. Poſt enarrationem igitur 61. Pſalmi, cum Mathematicus ille veniam publice petens coram ſiſteretur, hæc dixit Auguſtinus: Iſte ex Chriſtiano & fideli pœnitens redit, & territus poteſtate Domini conuertitur ad miſericordiam Domini: ſeductus enim ab inimico cum eſſet fidelis diu Mathematicus fuit, ſeductus ſeducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus eſt contra Deum qui dedit hominibus poteſtatem faciendi quod bonum eſt, & non faciendi quod malum eſt. Iſte dicebat quod adulterium non faciebat voluntas propria, ſed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, ſed Mars: & iuſtũ non faciebat Deus, ſed Iupiter: & alia multa ſacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Chriſtianis nummos abſtuliſſe? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominum vſquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Modo ſicut de illo credendum eſt, horruit mẽdacium & multorum hominum interitum: ſe aliquando à diabolo ſenſit illectum, conuertitur ad Deum pœnitens. Noſtis in Actibus Apoſtolorum eſſe ſcriptum, cap. 19. quia multi perditi, id eſt, talium artium homines & doctrinarum nefariarum ſectatores, omnes codices ſuos ad Apoſtolos attulerũt, & incenſi ſunt libri tam multi, vt pertineret ad ſcriptorem æſtimationẽ eorum facere, & ſummam pretij conſcribere. Hoc vtique propter gloriam Dei, ne tales etiam perditi deſperarentur ab illo qui nouit quærere

Notabilis oratio quã habuit Auguſtinus in reconciliatione cuiuſdã Mathematici cum Eccleſia.

Pſal. 4.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

quod perierat. Perierat ergo iste, nunc quæsitus, inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, vt illis in ignem missis, ipse in refrigerium transiret. Ante Pascha enim cœpit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat, quæ suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est ne tentaret, & aliquando tamen admissus est ne periculosius tentaretur. Hactenus Augustinus.

§. 5. *Quàm seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduerterit.*

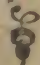
CERTE in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologia nō secus quàm ars magica, reprobata, vetita & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro de Mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturæ interpretem ob eam maximè causam fuisse à Patrib⁹ ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatum obseruationibus cęterisq; diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Non est pro derelicto habēdum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in Commentarijs super Genesim de ista astrologia prodidisse, libro 6. de Præparatione Euangelica, capite 9. tradit Eusebius. sic enim scripsisse illum ait: Non solum Gentiles stellarum coniunctione atque aspectu quæ in terris sunt, necessariò accidere credunt, quam vim Fatum appellant, verumetiam multi ex fidelibus conturbantur, impossibile aliter fieri credentes quàm stellarum cursus effecerit. vnde sequitur nullam in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut

B. Epiphanius.

Origenis egregia contra Astrologos disputatio.

ri aut vituperari iure posse; ita prædictum à Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna supplicia, alij ad æternam beatitudinem prædestinantur, falso fore prædicaretur. Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduentus, & omnis Prophetarum labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesijs prædicatio, inania erunt: nisi forte Christum quoque quis audeat dicere, cœlestium corporum vi coactum fecisse quæ fecit, passumq́; fuisse quæ passus est, nec eius deitatis potentia sed stellarum virtute cuncta euenisse. his impijs verbis etiam illud conficitur, vt fideles Fato ducti in Christum credant: denique, vt vel nullum sit boni & mali discrimen, vel etiam malorum auctor sit Deus: nullusq́; hominum propter bene vel male facta præmio aut pœna dignus censeri debeat, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Eat igitur nunc Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplexetur, exosculetur, præfracteq́ue defendat, atque obnixe conetur eam cum philosophia, quin etiã (si Deo placet) cum Theologia consociare atque coniugare; scilicet falsitatem cum veritate, tenebras cum luce, dæmonem cum Deo. qui nec veritus est scripto prodere, diluuium Noëticum, & ortum Christi Domini, aliaq; summa prodigia & miracula, etiam syderalis scientiæ peritia ex astrorum obseruatione prænosci ac prædici potuisse. *Animaduersio in Petrum de Aliaco.*

§. 6. De multis perſpicuè falſis & impijs Aſtrologorum ſententijs.

SED quo manifeſtius appareat quàm ſit impia & execranda iſtorum doctrina, ponam hic paucas quaſdam eorum ſententias & decreta, è quibus iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam iſtorum, ex Marte in nona cœli regione feliciter conſtituto, tantum præſtari nobis contendunt, vt ab obſeſsis corporibus ſola pręſentia dæmones expellamus. Alij iactant ſe hac arte, de eius qui naſcitur conſcientiæ arcanis & ſecretis ſine errore iudicaturos. Vulgatum quoque apud illos eſt, duos eſſe planetas auctores felicitatis humanæ, Venerem quidem præſentis, Iouem autem poſt hanc vitã futuræ. Maternus porrò eiuſmodi figmentorũ & mendaciorũ ſtudioſiſsimus & curioſiſsimus, cum multa memoret quę à Saturno cõſtituto in Leone accidũt hominibus, ſubdit, eiuſmodi homines longęuos fore, & poſt mortem animas eorum in cœlum dijs applicatas euolaturas. Saturnus enim, inquit, in Leone poſitus, animas eorum qui ſic ſe habuerint in terra, iñumeris anguſtijs liberatas, ad cœlum & originis ſuæ primordia reducet. Denique Albumazar ſcribit, qui Luna Ioui cõiuncta in capite Draconis, Deo ſupplicauerit, eum quicquid petierit à Deo, certiſsimè impetraturum: id quod Petrus Apponenſis expertum ſe eſſe confirmat. nam cum vigente illa cõiunctione, ſcientiam rerum à Deo poſtulaſſet, ait ſe poſt eam diem, magnam ſibi factam eſſe ſcientię acceſsionem, ſenſiſſe. Hæc autem & alia

Maternus.

Albumazar.

Petrus Apponenſis.

corum

eorum ſimilia, quàm ſint nefaria, deteſtanda, & Chriſtianæ religioni exitialia; quantumq́ valeant ad eleuandam, vel potius delendam fidem eorum quæ diuina Scriptura docet immediatè, ſupernaturaliter, ac miraculoſe fieri à Deo, nemo eſt tam hebes ingenio & tardus intelligentia, vt non clariſsime intelligat. Si quis autem hęc plenius atque ſubtilius ſcire auet, legat quæ in hanc ſententiam cum alibi, tum lib. 2. cap. 5. & in lib. 5. cap. 11. & inde vſque ad finem eius libri, Picus Mirandulanus diligenter & copioſe tractat.

ASTROLOGIAM IVDICIARIAM A Philoſophia redargui & conuinci, primò quidem ea ratione, quod iſtiuſmodi Aſtrologi cœleſtium rerum ſint imperitiſsimi.

CAPVT II.

DIVINATIONEM Aſtrologicam futilem eſſe nulloq́ nixam fundamento, Philoſophus quidem ad hunc modum argumentabitur, Aſtrologi nec certò ſciunt omnes aſtrorum vires, defluxus, & effectus; nec ſi eas res ſcirent, ſatis id foret ad certam rerum futurarum præſenſionem; ergo prædictiones aſtrologicas inanes & fallaces eſſe neceſſe eſt. Duo in hac argumentatione ſunt poſita, explicatius à nobis tractanda & confirmanda; alterum eſt, imperitos eſſe Aſtrologos rerũ cœleſtium; alterũ verò eſt, vt eſſent illi peritiſsimi earum rerũ, non ꝓpterea tamé poſſe eos futura omnia præноſſe. de priori autem dicamus prius. *Multiplex & præualida contra Aſtrologos ex Philoſophia argumentatio.*

§. 7. *Aſtro-*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

§. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.*

Esse igitur Iudiciarios Astrologos syderali doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subijciam. Principiò, valde arduum & operosum est, etiam quæ de cœlo videntur minus difficilia magisq; nobis obuia, perfectè cognoscere: veluti quæ sit cœli natura, magnitudo, numerus orbium & inter eos ordo & differentia dignitatis, varietas motuum, denique astrorum numerus, eorumque inter se in magnitudine, luce, potestate & effectu comparatio. atque huius difficultatis facit clarissimum indicium tanta opinionum varietas, quantam esse his de rebus inter maximos Philosophos cernimus. *Aristoteles.* Aristoteles certè Philosophorum omnium facilè princeps, ingenue fatetur se multarum rerum cœlestium non exquisitam scientiam, sed opinabilem & coniecturalem tantùm notitiam tenere: Et quia manifestis certisq; rationibus destituatur, cogi se non raro probabilibus duntaxat argumentis & coniecturis vti. Videre hæc licet apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Cœlo textu 17. 34. 60. & 61. hoc si est, quis credet, Astrologis, quos solis luce clarius est nulla re comparandos esse maximis illis philosophis, quod est in cœlo abstrusissimum, & iudicio summorum Philosophorum mortalibus incomprehensibile, veritatem dico rerum omnium futurarum, esse liquidò cognitam exploratéq; perceptam? Deinde, rogemus istos Astrologos vt faciliores quasdam quæstiones de cœlo nobis enodent: percuncte-

cunctemur ex ipsis, an cœlum sit natura quædam simplex, an composita ex materia & forma; vtrum talis sit materia cœli qualis est rerum omnium sublunarium, an omninò diuersa; sitné cœlum animatum an inanimum; num sua vi & à se moueatur, an extrinsecus ab Angelo; vnde potissimum in cœlis æstimari & iudicari debeat dignitatis eorum præstantia; quid causæ sit cur non omnes orbes vno motu circumagantur, sed alij vno tantùm, alij pluribus, alij verò paucioribus: aperiant nobis quam habeāt propriam vim & potentiam singulæ stellæ in elementa, metalla, stirpes, atque animantes. hæc, inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis Astrologis, profectò reperiemus ipsos doctrinæ harum rerum planè rudes & prorsus expertes. Quî fit igitur credibile, planiora hæc & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentię remotissima & occultissima, esse comperta & explorata? Postea, doceāt nos isti defluxus & effectus qui nunc ex varijs astris dimanant ad diuersas & dissitas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros syderum effectus prænutiantibus. quis enim nescit procliuius & propensius esse præsentia nosse quàm futura, præsertim mutabilia & quæ variè possunt contingere, ob idq; incerta? Exponant item nobis occultas proprietates & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus; hæc enim cum proxima sint atque nobis coniuncta & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & quæ quotidianis experimentis peruestigari &

explorari

explorari possunt; planiorem intelligentiam & faciliorem habent explicatum: cognitio verò rerum cœlestium maximi laboris & difficultatis est, cum tam longè distet à nobis cœlum, nec alio quàm vnico oculorum sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli cõtingit propter tantam interualli longinquitatem, vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medij aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum & instrumentorum astronomicorum. Atque hoc etiam apud sacras literas in cap. 9. lib. Sapientiæ testatum legimus: *Corpus*, inquit, *quod corrumpitur aggrauat animã, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficilè æstimamus quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore. quæ autem in cœlis sunt quis inuestigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altißimis?* Extremum autem huius sentẽtiæ, omninò redarguit Astrologos, qui humana omnia euenta quorum multa ex secretissimo Dei consilio & voluntate pendent, diuinare se posse profitentur.

§. 8. *Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum quam iactant Astrologi.*

PRAETEREA, iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorum obseruationes rerum euẽtis comprobatas, è quibus ars ipsorum collecta & confecta sit: nam cum in omni præteriti temporis spatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent, ijsdem signis antegressis;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ſis; ars eſt effecta eadem ſæpè animaduertendo atque notando: quare Chaldæos ferunt quadringenta ſeptuaginta millia annorum, monumentis huiuſmodi obſeruationum aſtrologicarum comprehenſa habuiſſe. Verùm, hoc quàm ſit commentitium & improbabile, vel ex eo liquet quod Aſtrologi non potuerunt eiuſmodi obſeruationes & experientias, non dico millies vt ipſi iactitant, ſed ne ter quidem biſue colligere & comparare potuerunt. nam cœli facies, & omnium ſignorum cœleſtium poſitura quæ ſemel fuit, eadem omnino vel nunquam, vel non niſi poſt immenſa annorum ſpatia redire poteſt: quippe octauus orbis in quo ſunt inerrãtes ſtellæ, non ante ſex & triginta annorum millia circuitum ſuum abſoluit. quin doctiſsimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cœli eſſe inter ſe incommenſurabiles, ob idq́; eandem cœli faciem, eundemq́ue ſtellarum poſitum ſæpius euenire non poſſe.

Hanc rationem Phauorinus philoſophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, certè luculentius & elegantius tractat his verbis, Si Chaldæorum iſto modo cœpta fieri obſeruatio eſt, vt animaduerteretur quo habitu, qua forma, quaq́ue poſitura ſtellarum aliquis naſceretur: tum deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumſtantia rerum negotiorumq́ue, & ad poſtremum finis etiam vitæ ſpectaretur; eaq́ue omnia, vt vſu venerant, literis mandarentur: ac poſtea longis temporibus, cum ipſæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cęteris

Phauorinus contra Aſtrologos.

quoque

quoque euentura existimarentur qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, modo obseruari cœptum est, ex eaque obseruatione composita quædam disciplina est, nullo id pacto potest procedere. dicant enim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiuerit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi; vt neque vllus obseruationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. sic Phauorinus. Adhæc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri separatim, tamẽ quam vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum vnà coëunt & permiscentur, vel in cœlo vel in aëre vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus; ab ipsis nequaquã sciri potest. Audiat lector Origenem, *Origenes.* cuius ex Commentarijs super Genesim, hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præparatione Euãgelica citat sententiam: Quæ autem, inquit, commistione, compositione, ac temperie diuersorum aspectuũ fieri asserunt, profecto concedent nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diminuatur de læsione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipies? & vtrum auferat malignus quod à benigno conceditur, quoniam locum eius aspexerit; aut mutet, aut imminuat, aut mistura quædam

dam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia si quis altius inspiciat, facile credat non posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harum rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quàm veritatem consequi Genethliacos. Quamobrem Esaias etiam quasi hæc omnibus impossibilia sint, ad filiam Chaldæorũ qui maxime ista profitentur ait, *Adsint & saluam te faciant Astrologi, cœli Augures annuncient tibi quid euenturum sit*. His enim verbis docemur, vel diligentissimos in hac re Chaldęos, non posse prædicere quæ velit vnicuiq; genti Deus attribuere. Hactenus Origenes. *Esaia 47.*

His accedit, multas esse stellas quæ vel non clarè cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse cognitas, permultas verò necdum exploratas fatentur Astrologi. qua ratione igitur ex paucis astris quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura, cum per aliorum syderum quæ nesciunt influxus, notorum sibi syderum effectus, aut impediri aut variari possint? nisi fortè astrorum quæ latent ipsos nullas esse vires nullosq; defluxus, impudenter & absurdè mentiantur. Certè constat inter Astrologos numerari in octauo cœlo mille præterq; viginti duas stellas, quarum cum quælibet maior sit terra, necesse est ingentem esse earum vim & potentiam. huiusmodi stellarum, vel nullam vel perexiguam notitiã habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè cõstet ex planetarum obseruationibus, in quibus tota propemodum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

versatur & consumitur. Vidit hoc, qua erat perspicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Natural. quæstionum, cap. 32. eleganter exposuit, Quid est aliud, inquit, quod errorem incutiat peritis natalium, quàm quod paucis nos syderibus assignant; cum omnia quæ supra nos sunt, partem sibi nostri vendicent? Submissiora forsitan in nos propius vim suam dirigunt, & ea quæ frequentius mota, aliter nos, aliter cætera animalia prospiciunt. cęterum, & illa quæ aut immota sunt, aut propter velocitatem vniuerso mundo parem, immotis similia, non extra ius dominiumq; nostri sunt. Hæc Seneca.

9. *De noua stella, quæ superioribus annis visa est.*

SVPERIORIBVS annis vidimus stellã nouam ante illud tempus nũquam in cœlo visam, & iudicio Astrologorum in eodem loco vbi stellæ fixæ lucent positam: hæc cum ad aliquod tempus conspicua fuisset, repente tota ex aspectu nostro discessit & prorsus euanuit. hanc stellam necesse est vel in cœlo esse generatam & postea corruptam, idemque in alijs sæpius euenire, longis tamen temporum interuallis verisimile est: vel esse supra septem planetas alia sydera errantia quæ proprios quidem meatus, sed nobis tamen ignotos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe stellas inerrantes & infixas putamus, eas quoque proprios circuitus & motus agere. de quo addubitasse olim Hipparchum nobilissimum in astrologia virum, locuples auctor & testis est Plinius in cap. 26. lib. 2. Hipparchus,

Hipparchus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

parchus, inquit, nunquam ſatis laudatus nouam ſtellam, & aliam in æuo ſuo genitam deprehendit: eiuſque motu qua die fulſit, ad dubitationem eſt adductus, anne hoc ſæpius fieret, mouerenturq́ue & eæ quas putamus affixas. Quid quod permagni ad artem ſuam referre cenſent Aſtrologi, conuenientiam & diſcrepantiam quæ eſt inter duos Zodiacos, alterum octaui alterum noni cœli, exploratam habere? quæ tamen ipſis nota eſſe non poteſt: quippe cum nonum cœlum omni ſtella luceq; careat, nec aliud de ipſo quàm motus, iſque ex motu octaui cœli deprehendi poſsit. Latet etiam Aſtrologos quemadmodum iſti duo Zodiaci ſe habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam vt annorum eius temporis ratio aliqua iniri & numerus colligi poſsit, dierum tamen & horarum non poteſt: quorum tamen ſubtilis & certa computatio, iſti doctrinæ Aſtrologicæ opus eſt.

Duplex Zodiacus apud Aſtrologos.

10. *Quàm difficile ſit, aſpectum ſyderum qui in cuiuſque hominum ortu viget annotare.*

IAM verò vix poteſt ſine errore vllo notari & cognoſci poſitus aſtrorum qui eſt in eo momento quo quiſque naſcitur. Etenim difficillimũ eſt vel punctum temporis in quo quiſpiam oritur, vel in eo ipſo puncto aſpectum ſyderum omnium qui tunc viget, obſeruare: ſæpè namque cœli & ſtellarum aſpectum, nubila & craſſorum vaporum interpoſitus, vel adimunt nobis,

vel interturbant & infuſcant; & quod caput eſt, rapidiſsima cœli vertigo facit vt conſtellatio prius tranſuolet, quàm à nobis propriè annotetur: quippe per ſingula ferè momenta, alia & alia cœli facies, & identidem diuerſa aſtrorũ poſitura exiſtit. Profitentur iſti Aſtrologi ſe cuiuſuis hominis euenta omnia prænunciare poſſe, dummodo ſibi ortus eius certum tempus pernoteſcat: at eiuſmodi tempus ſubtiliter & propriè, ita nimirum vt opus eſſet Aſtrologo, ferè neſcitur. Nam vt dicatur, exempli cauſa, Petrum eſſe natum vigeſimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, hora noctis decima, vel ineunte vel media vel iam exeunte; at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fuſus & in lucem editus eſt, nec obſtetrix, nec parentes ſeu cognati, ſubtiliſsimè annotatum & perſpectum habent: qua tamen temporis illius ſubtiliſsima obſeruatione & cognitione, ad diuinandum eget Aſtrologus.

B. Baſilij argumentatio contra Aſtrologos.

Non poſſum facere, vt ad ſcribere hoc loco pretermittã verba Baſilij quibus ipſa hæc ratio quam nos ſtrictim attigimus, latius ab eo explicatur & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. ſuper Geneſim ſcriptum reliquit, Genethliacæ artis inuentores, cum in temporis amplo ſpatio complures figuras ſuam ipſorum ſcientiam fugere percepiſſent, in anguſtum admodum temporis contraxere mẽſuras, vt minutiſsimo quoque & ſubitaneo articulo, quale eſt quod Apoſtolus dicit: *In momento temporis, in ictu oculi*, plurimum differẽtiæ ſit inter natiuitatem & natiuitatem. Vt is quidem qui hoc in momento genitus

1. Corinth. 15.

genitus eſt, futurus ſit Rex ciuitatum, populorumq́ princeps, locupletiſsimus, præpotens: Is autem qui natus eſt temporis ſequentis momēto, pauper quidam ſit futurus, aut mēdicus circulator, vel præſtigiator, ex oſtijs oſtia permutans quotidiani conſequendi cauſa victus. quamobrē eo orbe qui ſignifer appellatur duodecim in partes diuiſo, cum in triginta dierum ſpatio partem Sol eius globi tranſeat duodecimam quem inerrantem appellant, triginta in portiones ſingulas illas duodecim partes ſecuerunt. tum ſingulis portionibus illis in ſexaginta minuta diuiſis, minuta hæc ſingula rurſum in alia ſexaginta modo ſimili diuiſere. Poſito igitur nixu eorum qui in lucem eduntur, videamus, obſecro, ſi hanc exactiſsimam temporis diuiſionem Auctores hi ſibi valeant conſeruare. Nam ſimul atque editus puſio eſt, mas an femella ſit, obſtetrix explorat: tum vagitum expectat infantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus recens eſt. Quot hoc tempore vis ſexageſima præterijſſe minuta? Dicit obſtetrix deinde Chaldæo partum qui editus eſt: quot minutiſsima momenta vis interea dum obſtetrix loquitur prætercurriſſe? præſertim ſi fortè fortuna fuerit non in conclaui mulierum Chaldæus ille præſens, ſed in ædium atrio, aut veſtibulo, tempus horamq́ reponens. Et cum eum qui definiturus eſt diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat inſtrumenta, ſiue diurna ſint ſiue nocturna: quot minutorum hoc quoque tempore, quæſo, præteruolat præteritq́ examen? Compertam enim

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

eam esse stellam qua tempus horaq; sit explorãda, non solum quanta in parte sit duodecima, sed etiam quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoque minuto sexagesimæ eorum, in quæ subdiuisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemq; temporis inuentionem, quanquam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessariò dicunt, vt qualem ad cœlo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinemué haberent, qualisq; ipsarum esset inter sese figura, cum in lucem ederetur fœtus, compertum sit tandem ac exploratum. Quæ cum ita sint, si fieri non potest vt tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationeq́ue vel breuissimi temporis fit vt tota via penitus aberretur; deridendi profectò non mediocriter esse videntur, tam ij qui studio huius indulserunt artis quam in ratione rerũ nusquam esse constat, quàm illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti : perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euentura. Hactenus sunt quæ Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM rerum cœlestium cognitionem tenerent, non posse tamen eos futura diuinare, probatur octo rationibus.

CAPVT III.

SED concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogant, perfectam videli-

delicet aſtrorum & cœli ſcientiam: hanc ipſam nunc contendo non poſſe certam futurarum rerum prænotionem & diuinationem efficere; idq́; multis & validis rationibus confirmo.

11. *Octo rationes, quibus probatur ex cognitione aſtrorum etiam perfecta, non poſſe diuinari omnia quæ futura ſunt.*

PRIMA RATIO. Vera eſt & trita eſt in ſcholis illa Philoſophorum ſententia, Sicut res ſe habet ad eſſe, ita quoque ſe habet ad cognitionem; hoc eſt, propter quas cauſas quæque res fit & eſt, per eas cognoſci debet, ſi quidem perfectam eius rei ſcientiam adipiſci volumus. ad generationem autem futurorum effectuum particularium, non modo concurrit cœlum ſed etiam cauſa particularis: eſt enim cœlũ cauſa vniuerſalis, quo fit vt eius vis & efficientia ſit etiam vniuerſalis & indeterminata ad producendum quoſlibet effectus particulares: determinatur autem vis cœli per cauſas particulares. quamobrem veriſsimum eſt illud quod dixit Ariſtoteles, Sol & homo generant hominẽ. quin effectus particulares, licet quod attinet ad eorum effectionem & conſeruationem, maximè pendeant ex cauſis vniuerſalibus; tamen quod pertinet ad propriam cuiuſque eorum naturam & ad naturales proprietates, tam ſpecificas quàm indiuiduales, magis particularem cauſam quàm vniuerſalem æmulantur atque imitantur. *Prima ratio.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

12. *Præter cauſas cæleſtes, neceſſariam eſſe notitiam cauſarum particularium ad prænoſcendos earum effectus.*

Sicut adgenerationẽ rerum futurarum nõ tantum concurrit cælum ſed etiam cauſæ particulares, ita ad certam earundem rerum prænotionem, non ſolius cæli notitiam ſatis eſſe poſſe.

S. Auguſt.

CVM igitur præter cauſas cœleſtes, ad producendos effectus futuros opus ſit etiam cauſa particulari efficiente, & materia idoneè præparata, quorum ſi deſit alterutrum, prorſus nullus futurus eſt effectus, ex his neceſſariò concluditur, ad prænotionem futurorũ effectuum, cœleſtium cauſarum notitiam non eſſe ſatis. Atque hoc etiam quotidianis & manifeſtis experimentis conſtat. cernimus enim agricolas eodem tempore & ſub eodem ſyderum aſpectu varia ſeminum genera in terram iacere, ex quibus tamen diuerſa naſcuntur: quæ ſanè diuerſitas nõ ad cauſas cœleſtes, ſed ad diuerſas tantùm ſpecies & vires ſeminum referri poteſt, Ad hanc eandem ſententiam, in libro ſecundo de Geneſi ad literam, cap. 17. ita ſcribit Auguſtinus: Cum multa corpora diuerſorum generum, vel animantium, vel herbarum & arbuſtorum, vno ſimul puncto temporis ſeminentur, vnoque puncto temporis innumerabiliter multa naſcantur, non tantum diuerſis ſed etiam ijſdem terrarum locis, tantæ ſunt varietates in progreſsibus, in actibus, & paſsionibus eorum, vt verè iſti (ſicut dicitur) perdant ſidera, ſi iſta conſiderent. Quid autem inſulſius & hebetius, quàm cum iſtis rebus conuincuntur, dicere ad ſolos homines ſibi ſubijciendos fatalem ſtellarum pertinere rationem? ſic Auguſtinus: cuius extremum dictum paulo vberius tractat apud Gellium libro 14.

capite

Capite 1. Phauorinus: Si vitæ, inquit, mortiſq́ue hominum rerumque humanarum omniũ tempus, & ratio, & cauſa in cœlo & apud ſtellas foret; quid de muſcis aut vermiculis aut echinis, multiſque alijs minutiſsimis terræ mariſq́; animantibus dicerent? an iſta quoque ijſdem, quibus homines legibus naſcerentur, ijſdemque itidem extinguerentur? vt aut ranunculis quoque & culicibus naſcendi Fata ſint de cœleſtium ſyderum motibus attributa; aut ſi id non putarent, nulla ratio videretur cur ea ſyderum vis in hominibus valeret, ſi deficeret in ceteris.

13. *De ſimili ortu & diſsimilibus euentis Geminorum.*

SECVNDA RATIO. Si vera eſſet iſtiuſmodi Aſtrologorum doctrina, neceſſe eſſet Geminos qui vno tempore concepti & nati ſunt, ſimillimos omninò fore: quod falſum eſſe, ſatis perſpicuum eſt. nam vt ceteram eorum diſsimilitudinem taceam, euenit nonnunquam vt alter ſit mas, alter verò femina. Cicero quidem in altero libro de Diuinatione; Proclum & Euriſthenem reges Lacedæmoniorum fratreſq́ue geminos commemorat, quorum tamen & exitus vitæ diſsimlis, & gloria rerum geſtarum diſpar fuit. Verùm, in ſacris literis luculentiſsimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Eſau eodẽ concubitu, vt inquit Paulus Rom. 9. ſati eodemque tempore nati, diſsimillimis tamen ingenijs, ſtudijs, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmum eſt illud præſidium in *Secunda ratio.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

quod refugiunt Aſtrologi, cum hoc argumento vrgentur; videlicet breuiſsimam illam moram quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ea nobis perexigua videatur, in cœlo tamen, ob eius vaſtitatem & rapidiſsimam conuerſionem, eſſe admodum inſignem magnamq́ facere variationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat exemplo rotæ, quam incitatiſsimè contortam, cum bis eodem loco ſignare atramento vel percutere ſumma celeritate conatus eſſet, ceſſante ipſius rotæ circumactione, reperta ſunt duo illa loca ab ipſo percuſſa vel ſignata, haud paruo inter ſe interuallo diſiuncta. Hoc, inquam, præſidium & refugium infirmum eſt, parumqúe tutum Aſtrologis. Etenim, licet in ortu Geminorum aliqua fuerit mora, in eorum tamē conceptu prorſus nulla fuit. Deinde, ſi tam breui variatur ratio conſtellationis ſub qua quiſque naſcitur, erit profecto proprium tempus ortus cuiuſlibet, Aſtrologis incomprehenſibile. Denique, valebit hoc loco aduerſus Aſtrologos argumentatio illa beati Gregorij: Si propterea Iacob & Eſau non cenſentur nati ſub eadem conſtellatione, quod non ſimul nati ſunt, ſed vnus poſt alterum; ob eandem profecto cauſam iudicandum erit, nullum hominum ſub eadem conſtellatione totum naſci. non enim totus ſimul ex vtero ꝓcedit, ſed particulatim & membratim: primò enim effert caput, tum collum, deinde pectus, poſtremò pedes. Iacob enim proximè natus eſt poſt Eſau manu plantam pedis eius tenens, perinde quaſi, ſicut inquit Auguſtinus libro ſecundo de Geneſi ad literam, capite

Similitudo Nigidij Figuli.

B. Gregorius homil. 10. ſuper Euangel.

Auguſtinus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

pite 17. vnus infans instar duorum vel duplo longior nasceretur.

Verùm, hanc rationem admodum disertè Phauorinus aduersus Chaldæos disputans, exequutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt respondeant, si tam paruum atque rapidum est momentum temporis in quo homo nascens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circulo cœli, plures simul ad eandē competentiam nasci non queant: & si idcirco Gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto, inquit, respondeant, cursum illum temporis transuolantis qui vix cogitatione animi comprehendi potest, quonam pacto aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in tam præcipiti dierū noctiumq; vertigine, minima momēta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumētum de Geminis diligenter & subtiliter pertractat August. lib. 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capitibus; atq; in 2. lib. de Doctrina christiana, cap. 22. & verò, maximū facessit negotiū Astrologis: si enim tam breui temporis momēto mutantur omnia, vt nō diuersa modo, sed etiā aduersa plerunq; eueniant, quis de natọ puero possit quicquā certi prędicere, cum illud temporis punctū quo vel conceptus vel natus est, ita vti est, nemini possit esse cognitum? Itaque, vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorum hominum generatione & ortu efficerent, in compertum esset nobis: quippe cum aspectus cœli & positus astrorum qui ęst tempore quo

Phauorinus apud Aulū Gell. lib. 14. cap. 1.

Augustinus.

re quo quiſque naſcitur, certo deprehendi nequeat: incitatiſsimus enim cœli & aſtrorum motus, tarditatem noſtræ conſiderationis & obſeruationis præteruolat & anteuertit.

Tertia ratio. TETTIA RATIO. Miſſos nunc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Aſtrologis. conſideremus in præſentia quamplurimos prorſus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque ſyderum aſpectu & poſitura, ex diuerſis tamen parentibus progeneratos: de iſtis non poteſt Aſtrologus ex obſeruatione ſyderum, nō eadem euenta prænunciare; cum ſimul concepti & nati fuerint, & ſub eadem conſtellatione. At longè ſecus eſſe, quotidiana demonſtrat experientia. quam multi enim toto orbe ſimul & generantur in vtero, & in lucem eduntur, quorum deinde maxima eſt ingeniorum, ſtudiorum, morum, religionis, caſuum, denique vitæ ac mortis euentorum diſsimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannenſi pugna quamplurimi cæſi ſunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem exiſtimet, eodem illos omnes ſtellarum aſpectu, poſituq́ue fuiſſe natos? Idem dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Chriſtiana claſſe profligati, & internecione deleti ſunt: quorum omnium eandem fuiſſe rationem ortus, eandemq́ue in generatione eorum viguiſſe cœli conſtellationem, ſtultum eſt dicere. An quo tempore natus eſt Homerus, Hippocrates, Ariſtoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque

alios

alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc extitit? Phauorinus sic argumentationẽ hanc contexebat, Quàm multi homines vtriusque sexus, omnium ætatum, diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distantibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemque ictu temporis intereunt? Quod scilicet nunquam eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent. Quod si quædam in hominum morte atque vita etiam diuersis temporibus editorum, per stellarũ pares quosdam postea conuentus, paria nõnulla & consimilia posse dicuntur obtingere; cur non aliquãdo posśint omnia quoque paria vsu venire, vt existant per huiuscemodi stellarum concursiones & similitudines, Socrates simul & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, vita omni & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorsus fieri poteſt. Non igitur hac causa Chaldæi probè vti queunt aduersus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phauorinus apud Aulũ Gellium lib. 14. cap. 1.

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

Qvarta Ratio. Bardesanes Syrus in doctrina rerum cœlestium excellenter versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato & aduersus Chaldæos conscripsit, futilisśimas

Quarta ratio.

esse

esse Astrologorum obseruationes, & raro non ementientes eorum prædictiones, ad hunc ferè modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 8.) demonstrabat: Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullum templum conspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio cœli constituta ad cædem hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt alienam quispiam solicitaret vxorem potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem & Bactros, multa millia hominũ sunt qui Brachmanes appellãtur: hi tam traditione Patrum quàm legibus nec simulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, vinum aut ceruisiam nunquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli Deo attendentes. At verò, ceteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cæde, temulentia, simulachrorum cultu inuoluuntur; inueniũturq; ibi nonnulli, immo verò gens quædam Indorum est in eodem climate habitans, qui homines venantes atque sacrificantes deuorant: nec vlli planetarum quos felices ac bonos appellant, à cæde ac sceleribus istis eos prohibent: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat, filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere; nec in Perside solum, ve-
rum-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

rum etiam quicunque Persarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, aliæ gentes hoc scelus abominatæ, Magusseos appellant. Suntq; vsque ad hodiernum diem in media Ægypto, Phrygia, Galatiaq; plurimi Magussei successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis & domo Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Amazones viros non habent, sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt. Vnde omnes naturali lege eodem tempore pariunt, masculisq; interfectis solas feminas alunt, bellicosæqúe omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem est opinari, omnes istiusmodi fœminas prorsus ijsdem natalitijs astris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploqúe Iudæorum, qui vbicumque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatione & infantes suos octauo die circumcidūt, & omnem diem sabbathi feriatum festumqúe religiosissimè agunt. Non sunt autem Iudæi omnes sub eadem constellatione procreati, nec eos à patrijs legibus & institutis vlla vis & potentia cœlestium corporū abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis? qui innumerabiles toto orbe sparsi, idem vitæ genus atque doctrinæ custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit, vel promissis vllis, vel minis aut supplicijs vel latum vnguem amoueri possunt. an dicturi sunt, Christianos omnes eodem

astro

aſtro eſſe natos? Sed illud maximum eſt argumentum, qui ante ſuſceptam Chriſti diſciplinam patrias leges & inſtituta ſtudioſiſsime acerrimeqúe tenebant, eos poſtea factos Chriſtianos, illis deſertis abiectisq́ꝫ, longè diuerſam vitam agere, diuerſos mores induere, & diuerſiſſimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Chriſtiani ducunt vxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos ſuos cremant, nec Perſæ cum ſororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miſcentur, nec Ægyptij Apin, aut canem, aut hircum, aut felem colunt; ſed vbicumque ſunt, eiſdem legibus, moribus & inſtitutis viuunt. Quid plura? ſingulis horis apud omnes gentes homines naſcuntur: vbique autem leges atque mores propter liberam hominis poteſtatem præualere videmus. Nec natalitia ſydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad eſum carnium; nec Perſas à ſceleratis nuptijs remouent; nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere; nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, vt volunt & quando volunt, libertate ſua vtuntur, legibus, moribusq́ꝫ obedientes. Hactenus ſunt quæ ex diſputatione Bardeſanis aduerſus Aſtrologos commemoranda hoc loco cenſuimus.

Quinta ratio. QVINTA RATIO. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi noſtri, ars iſta nullo modo ſtare poteſt: Si autem ea ſtet, illa funditus corruere neceſſe eſt. quo intelligere licet qualis iſtiuſmodi ars exiſtimanda ſit, quæ niſi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

nisi pessundata & obtrita, sublataq; nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vllo modo consistere queat. Quod autem, si animus noster immortalis & in agendo liber sit, diuinatio astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi profitentur se futuras hominum actiones euentaqúe, ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænuntiare posse. hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis. nam vel cognoscerent futura in se ipsis, quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actu sunt; quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est, nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio & absoluta voluntate euentura sunt, ea nulli mortalium vel ex cœlo, vel alia quacunque ratione, nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse possunt. *Quis enim*, inquit Scriptura, *cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit?* *Rom.* 11. & *Isaia* 40. & vt scriptum est in 9. capite libri Sapientiæ: *Quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore: quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altißimis?* Ex cœlo autem, futura quæ pendent ex voluntate hominis non possunt cognosci; tum quia cœlum est cau-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ſa vniuerſalis, quare futuri effectus particulares non niſi vniuerſaliter & indeterminatè in cœlo contineri & cognoſci poſſunt: tum etiam quia cœlum eſt cauſa corporalis & materialis, quare animus noſter qui per ſe incorporeus & expers materiæ eſt liberq́ue in agendo, cœli efficientiæ ac operationi directè & neceſſariò minime ſubiacebit. Voluntas porro humana quę eſt proxima cauſa humanarum actionum, reſpectu futurorum quę ex ipſa proficiſci debent, per ſe indifferens & indeterminata eſt: multa enim acturi ſumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur cauſa indeterminata & indifferēs poteſt definitam certamq́; futuri effectus cognitionem parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendent ex interioribus, ex deliberatione dico & electione: non poteſt igitur futura hominis actio exterior prænoſci, niſi cognita ſit futuræ voluntatis electio vnde illa proficiſci debet: at futura hominis electio non poteſt alteri homini eſſe cognita; ſi enim propoſitum animi & deliberationem quam quis in præſens habet mente conceptam, nemo alius ſcire poteſt, quanto minus ſcire poterit conſilium, propoſitum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos poſt annos futura eſt?

15. *Vtrum ſit facilius, diuinare quid facturus ſit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE, aut conſideratur homo vt viuit & opera-

operatur secundum rationem, aut secundum sensum & appetitum: si secundum rationem, sic homo non pendet è cœlo, est enim mens & ratio expers materiæ & incorporea: nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum. ratio item libera est, suarumque actionum domina, & suo arbitratu ac voluntate potest ad hoc vel illud agendum se ipsa applicare. nam quamuis vel à cœlo, vel ex naturali constitutione & temperatione sui corporis, vel à diabolo, vel aliunde instigetur ad malè agendum; potest ea tamen reniti, & vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus ei obiecta, comprimere & irrita facere; quinetiam contra quàm incitatur agere. Hoc manifestum fit vel vnius Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione & comparatione, & bardus & mulierosus erat; sed eiusmodi vitiosas naturæ propensiones, adeo animi robore & diligentiæ magnitudine emendauit, vt omnium sui temporis prudentissimus & continentissimus sit habitus. Homo autem viuens secundum sensum & appetitum carnalem, tam variabilem & incertam vitam agit, vt qualis futurus sit, nullo modo prædici queat. Quamobrem Salomon (quod est in 30. capite libri Prouerbiorum) dixit: Alia quædam sibi esse cognitu difficilia; illud autem esse prorsus ignotum, qualis sit via adolescentis in adolescentia sua. Est enim ea ætas adeo lubrica ad quodlibet vitium, adeo mollis & flexibilis in omnes partes, adeo vagans & errans per omnia & nulla in re

Hominem, vt operatur secundum rationem non è cœlo, nec alia ex causa vlla præter Deum, per se ac necessario pendere.

Quàm sit instabilis vita & actiones hominis viuẽtis non secundum rationem, sed secundum sensum.

diu perseuerans; vt nulla certa ratione modoq́ regi & duci, sed quocumque impellit cupiditas, illuc inconsultè & temerè rapi videatur. quo fit, vt facilius sit diuinare quid acturus sit qui viuit secundum rationem & virtutem, quàm quid sit acturus qui rationis & virtutum regula & lege posthabita, suas duntaxat cupiditates sectatur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus sit Rex qui secundum rectam rationem iustasq́ue leges imperat, quàm quid facturus sit Tyrannus qui omnia pro suo commodo & libidine administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, firmum, fixumq́ue & certum habent?

Pulchrum dilemma aduersus Astrologos.

Adhæc, aut istud Fatum cœleste & potentia syderum potest ab homine impediri ita vt effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest: Si potest impediri & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediri, ergo nullum est liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem atque mortalem, vtpote syderum potestati necessariò subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquam prodessent hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuuaret nosse tanto ante futura, si ea nullo modo declinari & caueri possent? quin, vt ego censeo, plus mali quàm boni afferrent nobis, quos necesse esset non solum præsentibus malis torqueri, sed etiam tam longinqua & ineuitabili eorum expectatione

Si Astrologorum prædictiones veræ & certæ essent profectò inutiles & odiosæ essent hominibus.

ctatione acerbiſsimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licet non minorem quàm Aſtrologi ſyderibus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimo tertio epiſtolarum, octogeſima nona epiſtola ita ſcripſit: Venio nunc ad illum qui cęleſtium notitia gloriatur.

Frigida Saturni quo ſeſe ſtella receptet,
Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

Hoc ſcire, quid proderit? vt ſolicitus ſim, cum Saturnus & Mars ex contrario ſtabunt, aut cum Mercurius veſpertinum faciet occaſum vidente Saturno. Potius hoc dicam, vbicumque ſunt iſta, propitia eſſe nec poſſe mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & ineuitabilis curſus. Per ſtatas vices remeant. effectus rerum omnium aut mouent ſydera, aut notant: ſed ſiue quicquid euenit faciunt, quid immutabilis rei notitia proficiet? ſiue ſignificant, quid refert prouidere, quod effugere non poſsis? ſcias iſta, neſcias, fient. Hæc Seneca. Sed vide quàm argutè ac philoſophicè hanc ipſam ſententiam breuiſsimis verbis concluſit Phauorinus: Aut aduerſa, inquit, euentura dicunt, aut proſpera. Si dicunt proſpera & fallunt, miſer fies fruſtra expectando. Si aduerſa dicunt & mentiuntur, miſer fies fruſtra timendo. Si vera reſpondent, eaque ſunt non proſpera, iam inde ex animo miſer fies antequam è Fato fias. Si felicia promittunt, eaque euentura ſunt, tum planè duo erunt incommoda; & expectatio te ſpe ſuſpen-

Phauorinus apud Aulū Gellium, lib. 14. cap. 1.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ſum fatigabit, & futurum gaudij fructum ſpes tibi iam deflorauerit. Nullo igitur pacto vtendum eſt iſtiuſmodi hominibus res futuras præſagientibus. Sic Phauorinus.

16. *Quàm ſit vana ac futilis prædictio Aſtrologorum de aliquo, quod ſit futurus ſummus Pontifex.*

VERVM, illud maximè arguit prædictionum aſtrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Aſtrologi prædicere & promittere, aliquem futurum verbi gratia ſummum Pontificem; atqui prouectio alicuius ad ſummum Pontificatum, non ex ipſius vel alterius vnius hominis voluntate aut poteſtate pendet, ſed ex voluntate atque ſuffragijs plurimorum Cardinalium, quorum munus eſt creare ſummum Pontificem. Quapropter vt certò prænunciari poſsit, Petrum, verbi cauſa, fore Papam, non ſatis eſt noſſe compoſitionem aſtrorum quæ in cœlo fuit naſcente Petro, ſed ſimul etiam opus eſſet, Aſtrologo perſpectos & cognitos eſſe omnes ſyderum poſitus & conſtellationes, ſub quibus nati ſunt quorumcumque voluntatum & ſuffragiorum concurſus ad creandum illum Papam futurus eſt neceſſarius. Quare, ſi verum eſt quod narrat in Auguſto Suetonius, Nigidium Figulum in eiuſmodi aſtrologia nobiliſsimum apud Romanos, accepta hora partus Auguſti, obſeruatiſqúe natalitijs eius aſtris, exclamaſſe, Dominum orbis eſſe natum; profecto exiſti-

Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro Auguſti dominatu.

man-

mandum eſt id eum nec ſcienter, nec certa aliqua ratione, ſed temerè ac fortuito dixiſſe, & caſu factum eſſe vt ita contigerit ſicut ille prædixerat. Promotio namque Auguſti per multos honorum gradus ad ſummum vſque principatum & Monarchiam, ex multorum hominum ſtudio, gratia, & opera pendebat; vt ad tantum Auguſti dominatum & imperium certò prænoſcendum atque prænunciandum, ſolius Auguſti generationis & ortus conſideratio ſatis eſſe nequaquam potuerit. neque enim natalitia Auguſti ſydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuere Auguſti ſuffragatores adiutoreſque ad conſequendum principatum; ſcilicet multi eorum compluribus annis, vel ante vel poſt Auguſtum nati fuerant.

17. *Nullam poſſe eſſe ſcientiam vel artem iſtius Aſtrologiæ.*

SEXTA RATIO. Omnis ſcientia, & ars verſatur in ijs rebus quæ aut ſemper, aut certè frequenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ autem extra hæc ſunt & rariſsimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam poſſunt ſcientiam vel artem efficere. Cum igitur prædictiones Aſtrologorum ferè ſint falſæ, nec niſi perquam raro veridicæ ſint, ſatis liquet eas non ex arte aliqua & certis obſeruationibus proficiſci, ſed inſcienter & inconſultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt cauerent

Sexta ratio.

Ars & ſcientia in his verſantur, quæ ſemper aut plurimum eueniunt, qualis non eſt Aſtromantia.

Phauorinus apud

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Aulũ Gellium lib. 14. *cap.* 1. rent homines ne quà ipsis Chaldæi ad faciendam fidem irreperent, quòd viderentur quædam interdum vera effutire aut spargere. Non enim comprehensa, aiebat, neque definita, neque percepta dicunt, sed lubrica atque ambagiosa coniectatione nitentes, inter falsa atque vera pedetentim quasi per tenebras ingredientes eunt: & aut multa tentando incidunt repentè imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui eos consulunt, multa credulitate ducente perueniunt callidè ad ea quæ vera sunt: & idcirco videntur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia quæ aut temerè aut astutè vera dicunt, præ cęteris, *M. Tullius.* inquit, quæ mentiuntur, pars ea non sit millesima. Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem sententiam libro secundo de Diuinatione scriptum sit apud Ciceronem. Quid plura, inquit? quotidie refelluntur Chaldæi. quàm multa ego Pompeio, quàm multa Crasso, quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturum: vt mihi permirum videatur, quemquam extare qui etiam nunc credat ijs quorum prædicta quotidie videat re & euentis refelli. *Seneca.* Seneca in eo libello cuius inscriptio est: Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortem Claudij procurantem; & vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes quibus conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hanc affert, ne to-

ties

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ies videlicet miseri Chaldæi mentiantur: Pate-
re, inquit, Mathematicos aliquando verum di-
cere, qui illum postquam princeps factus est, o-
mnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Prę-
dicebant enim illi Mathematici Claudium sin-
gulis annis & mensibus moriturum: quod eti-
am nostri temporis Astrologis contingit, à qui-
bus mortes summorum Pontificum in singulos
annos atque adeo menses pręnuntiari audimus,
& ridemus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexe- *B. Ambros.*
meron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos es-
set sermo de pluuia, quæ fore vtilis diceretur,
ait quidā, Ecce Neomenia dabit eam. & quam-
uis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi
assertiones veras esse nolebam. Denique, dele-
ctatus sum quod nullus imber effusus est, donec
precibus Ecclesiæ datus, manifestaret non de
initijs Lunæ sperandum esse, sed de prouiden-
tia & misericordia Creatoris; quo exemplo &
vanitas istius astrologiæ confutata est, & effica-
cia Christianæ pietatis visq; religiosarum pre-
cum re ipsa comprobata.

18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionum Astrologicarum.*

ALBVMAZAR princeps huiusce superstitionis *Albumazar.*
astrologicæ, ex obseruatione & præceptis huius
artis, prædixit Christianam legem duraturam
non plus annos mille quadringentos sexaginta.
sed bene habet, quod post id temporis, exacti
iam anni centum vigintiocto falsam esse illius

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Abraam Iudæus. prædictionem apertè demonstrant. Abraam Iudæus prænunciauit ex obseruationibus astrologicis, expectatum à Iudęis Messiam venturum anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo sexagesimoquarto; quod nimirum tum futura esset eadē astrorū compositio, quæ fuerat olim cum Moses ex Ægypto populum Hebræum eduxit: cuius prædictionis vanitatem dies ipsa redarguit. *Petrus de Aliaco.* Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollendum schisma quod multos annos afflixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis, nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam, sed habitu cœli & conformatione astrorum præsignificari maximas fore dissensiones ingēti cum religionis Christianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquillitate Ecclesiæ reddita. qui euentus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum mouere debuerat Petrum Aliacensem, vt is nullam deinceps isti astrologiæ fidem haberet: præsertim verò, cum ipsemet vel suis deceptus obseruationibus, vel alienis occupatus & circumuentus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

Albumazar. ALBVMAZAR istorum Astrologorum co-

ryphæ-

yphæus, neſcio quas Saturni reuolutiones di-
audat: affirmat enim, quoties Saturnus denas
ui orbis conuerſiones perfecerit, hoc eſt, exple-
is annis trecentis, ſemper magnas quaſdam res
& admodũ inſignes euenire. Poſt Alexandrum
enim, inquit, annis trecentis apparuit Areſaſor
ilius Bel qui Perſas contriuit: & proximè poſt
ranſactis alijs trecentis annis apparuit Ieſũs ma-
giſter & dux Chriſtianorũ. O turpem ἀνιστορησίαν, *Aliquot errata circa Chronologiam Albumazaris.*
O incredibilem temporum inſcitiam. nam nec
tunc fuit iſte filius Bel qui Perſas fregerit & af-
flixerit; & Chriſtus Dominus noſter non ſex-
centis annis poſt Alexandrum vt iſte mentitur,
ſed trecentis duntaxat & viginti annis poſt Ale-
xandri mortem natus eſt. Quamquam quis mi-
retur in hoc lapſum Albumazarem, cum tam
inſigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico,
quem facit vnum de Ptolemæis Ægypti regi-
bus qui poſt Alexandrum Magnum Ægyptijs
imperarunt? cum in confeſſo ſit, nec Ptolemæ-
um Mathematicum fuiſſe regem, & cum Ha-
driano Imperatore floruiſſe, nouiſsimo Ptole-
mæorum Ægypti regum plus centum & ſexa-
ginta annis poſteriorem. Iactant item Aſtrolo-
gi, nullam fuiſſe apud homines vllo tempore
mutationem legum, nullius Prophetæ nobilis
aduentum, nullam nouę religionis introductio-
nem, nullam magnorum regnorum conuerſio-
nem, denique nullum inſignem & memorabi-
lem caſum aut euentum, quin magna aliqua
coniunctio ſyderum, præcipue verò Saturni &
Iouis præceſſerit. Hæc, inquiunt, conſtellatio,
naſcen-

nascentem orbem initiauit: illa præparauit diluuium: alia Abraam vel Mosem genuit: illa Iesu aduentum prænuntiauit: alia Mahumeti legem antecesſit. quæ quàm sint futilia, commentitia & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Quā multa peccauerit contra verā Chronographiam Petrus Aliacensis in suis rationibus Astrologicis.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stultisſimè credens ac vanisſimè gaudens, in libro suo de Concordia historiæ & astrologiæ, ad id quod ex sensu Astrologorum proximè docuimus probandum, hoc quasi fundamētum supponit: Ab initio mundi vsque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos: à diluuio autem ad Christi Domini aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos. hoc posito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & insigne quocunq; tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in cœlo apparuisse. At enimuero, cum perspicuè falsa sit cōputatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonné consequens est quæ ducuntur & pendent ex illa computatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos præterisse cōstat ex sacris literis; pauciores nempe quàm illi numerant, annis propè sexcentis: quo fit, vt constellationem, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcesſisse necesse sit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Christi Domini aduentum, ne numerum quidem

bis

bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, non nisi sexcentis octogintaquatuor annis post diluuium potuerit existere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirum annis ante natum Abraam: quem tamen liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum esse post diluuium. quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abraæ ortum contigisse. Adhæc, notarunt illi sextam coniunctionem magnam ducentos vigintiquinque annos fuisse ante Christum; nimirum falso: nituntur enim supradicta computatione annorum à diluuio ad Christi aduentum, quā nos mendosam esse ostendimus. quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis fermè annis post Christi Domini ortum contigisse. Postremò, quàm fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianę Chronographiæ rudis & prorsus expers, vel hoc vno indicio manifestum esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestem Hæreticorum, maxime verò eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecentesimum exorta, ante sexcentesimum extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mendacissimis

Chro-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorum plena est & historia omnium temporum, & referta vita communis? Equidem reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuito, veras inuenire; tam facilè reperiri posse innumera eorum prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis euentisqúe confutata. Scitè dixit Cato, mirari se quod non rideret Aruspex, Aruspicem cum vidisset: quota enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiam, quid afferri potest cur non casu id euenerit? Quod de Aruspicibus Cato dixit, id profecto per quam belle quadrat in Astrologos: vt nimirum videri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel vnum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus; & non ex multis potius falsis vni fidem derogemus, quàm ex vno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa confirmare. Verùm dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse veridicos, & ea prædicere quæ rei confirmet euentus. prædicunt sanè; sed inconsultè, inscienter, temerè. quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuissent memoria teneri & prædicari; quæ autem falsa, neminem recordari, aut

Lepidum Catonis dictum & refert Cic. lib. 2. de Diuinatione, in Astrologos belle competens.

Notet hoc Lector.

i, aut taceri ab omnibus. nam qui veritatem il-
orum oraculorum defendebant, pauca quæ-
am vera crebro sermone vsurpabant, pleraq;
ılsa silentio premebant. qui autem omnia cō-
mnebant, nec vera nec falsa curabant. Sed
ausas cur prædicta Chaldæorum sæpè vera esse
ideantur, extrema hac disputatione aperie-
ius.

O. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

SEPTIMA RATIO. Si hæc diuinatrix a- *Septima ratio.*
rologia vera esset & certa, sine dubitatione vl-
ı pars esset philosophiæ omnium nobilissima
c hominibus optatissima atque honoratissima:
ım propter materiæ quam tractat, cœlum di-
o & sydera, dignitatem atque præstantiam:
ım propter futurarum rerum, potissimè au-
em vitæ hominum & mortis casuum & euen-
orum prænotionem, quas res noscendi auidis-
mi sunt & curiosissimi mortales. at cum ea
octrina omni tempore à præstantissimis qui-
usque Philosophis, quinetiam Astrologis, cō-
empta, derisa & damnata fuerit; maximum
rofecto argumentum est, eam futilem & ina-
em, & ab omni ratione, fide ac probabilitate
acuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in li-
ro de dictis Socratis, quod etiam refert Euse-
ius lib. 14. de Præparatione Euangelica, capite
. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem
uturarum rerum quæ in potestate Dei sunt, non
esse

esse hominibus procurandam: neque enim posse homines eas res cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ ille occultauit, ea mortales velint nimis studiosè curioseq; rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarum magos, sapientes Chaldæorum, Ægyptiorumq; sacerdotes adierunt; à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumq; deorum pertinentia cognouerunt; diuinatricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerunt, certè nūquam ea vsos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Xenophon. Socrates. Pythagoras. Democritus. Plato.

Aristoteles. Aristoteles, qui vir & quantus? quàm solers, quàm subtilis & copiosus in doctrina rerū cœlestium? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quęstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius astrologiæ opera & præsidio est vsus. Quin, multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant; veluti est illud, Futurorum contingentium nō esse certam & definitam veritatem: Quæ per accidens quæque rarò vel ad vtrumlibet contingunt, non posse scientia comprehendi: Versari in rebus humanis casum & fortu-

Sententia Aristotelis, quæ Astromantiam è medio tollunt.

ortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilium effectuum causas proximas & proprias esse particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non satis esse cœlestes & vniuersales causas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam ferè indicauit Aristoteles præter solem & lunam, vim & efficientiam aliorum syderum. illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, cœlestia signa etiam corporeorum & sensibilium effectuum, per alias causas auerti & impediri posse.

Cicero libro 2. de Diuinatione, laudat Eudoxum ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiam & Cassandrum, ac Scylacem Halicarnasseum, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totam hanc rationem Astrologiæ repudiarunt. Auicenna qui post Hippocratem & Galenum principatum medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philosophiæ negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta cœlestia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant; neque nitantur demonstrationibus sed probationibus oratorijs & poëticis. Ptolomæus, quem isti huius artis principem & ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudicijs, cap. 2. Non est, inquit, putandum, omnia à

Eudoxus. *Panætius.* *Auicenna.*

Ptolemæus.

ſupernis cauſis directo deriuari neceſsitate quadam inuiolabili, vt nulla alia vis quin ita operentur, obſiſtere valeat. Idem tractatu ſuo quem vulgo appellant Centiloquium, hoc eſt, Centum ſententiarum, prima eius ſententia ſic habet, Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta verò ſententia huiusmodi eſt, Poteſt is qui ſciens eſt, multos ſtellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac ſeipſum ante illorum euentum ritè præparauerit. vnde manauit illa multorum ſermonibus trita ſententia, Sapiens dominabitur aſtris. Porphyrius in libro de Oraculis confeſſus eſt, exquiſitam rerum futurarum ſcientiam ex inſpectione ſyderum, non mortalibus modò, ſed multis etiam deorum eſſe incomprehenſibilem. Idem in vita Plotini ſcribit, eum, cum in iſta aſtrologia ſatis multum temporis, ſtudij, & operæ poſuiſſet, deprehēdiſſe tandem, Aſtrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non eſſe credendum; eamquúe diuinationem tum ſermonibus tum ſcriptis confutauiſſe. quod manifeſtum eſt cuiuis legenti eius libros de Fato & de Prouidentia, maxime verò eum qui inſcriptus eſt, An ſtellæ aliquid agant.

Porphyr.

Plotinus.

21. *Cui generi hominum prædictiones Aſtrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambroſius comparat telis aranearum.*

SI hæc porrò Aſtrologia vera eſſet & certa, plurimum ſanè adiumenti afferret, prouiſione futuro-

uturorum, ad bene regendam & administran-
lam rempublicam, ob eamqúe causam magno
n honore & gloria fuissent Astrologi apud Re-
ges & rerum publicarum Principes: at contra
prorsus euenit; nam seuerissimis multorum
Principum decretis & edictis explosam & dam-
natam & grauissimis supplicijs addictam eam
artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chal-
dæi Roma eiecti sunt principe Tiberio, Vitellio,
Diocletiano, Constantino, Theodosio, Valenti-
niano, præsertim autem Iustiniano; quibus hu-
ius artis studium & exercitatio, nō solùm vt in-
anis & veritatis expers iudicata est, sed etiam vt
ciuitatibus & societati hominum noxia & pe-
stilens, semper visa est detestabilis? Sed quid at-
tinet in re manifesta, quæ turbam testium non
desiderat, longiorem orationem ponere? Au-
deo dicere, post hominum memoriam vix fuis-
se quenquam vllo tempore vel magnitudine in-
genij, vel præstantia doctrinæ, vel prudentiæ ci-
uilis excellentia, vel eximia morum integrita-
te, vel denique insigni aliquo nobilem ac me-
morabilem virum, qui natalitia Chaldæorum
prædicta non quasi meras nugas & quisquilias
floccifecerit, penitusq́ue contempserit. Vulgus
modo stolidum, ad intelligendum hebes, infir-
mum ad iudicandum, facilè credulum, & noua
miraq́; audiendi & noscendi curiosum, istis nu-
gatoribus & aures & fidem libenter adhibet.
Gaudent etiam hisce commētis leuissima quæ-
dam ingenia lucri magis quàm veritatis cupida,
in republica literarum turbulenta ac seditiosa,

Professores diuinandi futura ex astris, publicis multorū Principū decretis effe ciuitatibus eiectos.

Cui generi hominum prædictiones Astrologorum arrideant & probentur.

& ſapiētiæ optimatibus ſemper infenſa, rerumque vtilium & alijs notarum faſtidioſa, nouarum autem & ignotarum, atque adeo etiam incomprehenſibilium auidiſsima: denique quibus non tam cordi & curæ eſt vera noſſe, quàm videri vulgo ea ipſos ſcire quæ ſummi philoſophiæ antiſtites neſcire ſe confitentur.

B. Ambroſius prædictiones Aſtrologorũ comparat telæ araneæ.

Hanc rationem egregio S. Ambroſij dicto concludam. Ita ſcribit Ambroſius libro 4. in Hexameron, cap. 4. Sapientia Chaldæorum telæ araneæ comparatur, in quam ſi culex aut muſca inciderit, exuere ſe non poteſt: ſi verò validiorum animantium vllum genus incurriſſe viſum eſt, pertranſiuit, & caſſes rupit, infirmos atque inanes laqueos diſsipauit. Talia ſunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæreant, validiores ſenſu, offenſionem habere non poſsint. Itaque vos qui validiores eſtis, cùm videritis Mathematicos, dicite: Telam araneæ texunt quæ nec vſum aliquem poteſt habere, nec vincula, ſi tu non quaſi culex aut muſca lapſu tuæ infirmitatis incurras, ſed quaſi paſſer aut columba caſſes inualidos præpetis volatus celeritate diſſoluas.

22. *Diſputatur contra tria fundamenta Aſtrologiæ Iudiciariæ.*

Octaua ratio.

OCTAVA RATIO. Fundamenta & firmamenta huius artis, aut nulla ſunt aut certè infirmiſsima & fragiliſsima: hæc igitur ars nulla ratione firma & ſtabili vtitur ad diuinandum; quamobrem nullam quoque apud homines auctorita-

ctoritatem, fidem, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum; partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter saltem virtualiter, hoc est, si non actu saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verùm hoc, & ratio confutat & experientia. Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim, non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere aut per se humectare vel exsiccare potest. Stemus decretis Astrologorum aientium, vt Lunam, itidem cætera sydera luce à sole mutuata fulgere. Si igitur omnium astrorum vna est eademque lucis origo & ratio; quî potest esse tam multiplex, dissimilis atque discrepans ratio & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim, cum est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristotele & experientia teste, calidiores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias in cœlo & syderibus vires atque facultates, & à luce & inter se multùm diuersas, mirandorumque operum causas, quas influentias appellant, commenti sunt. Nouitium sanè inuentum; nulli veterum vel Philosophorum vel Astrologorũ vnquam probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam

Aristoteles.

Non esse ponendas in cœlo influentias.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

verò à recentioribus Astrologis influentiæ inuentæ & palàm probatæ, ab alijs quoque doceri & defendi cœptæ sunt, quis ex Lycęo paulo grauior & probatior Philosophus non eas repudiauit atque damnauit? Festiuè quidam Asylum ignorantiæ eas appellauit: ad influentias enim quasi ad vnicum perfugium se se recipiunt, & hanc se in latebram conijciunt, quicunque mirabilium effectuum proprias & naturales causas, vulgaribus ingenijs nec in Philosophia exercitatis occultas, solerter inuestigare ac reperire non possunt. Et verò, si admittuntur influentię, vix dici potest quantoperè debilitetur robur Philosophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas eleuetur, minuatur existimatio, denique studium eius apud homines cultusq; languescat. Quid enim attinet in occultis rerum causis perquirendis & eruendis præclara ingenia Philosophorum tanto studio & conatu laborare, cùm in procliui sit, cuiuslibet effectus ex cœlestibus influentijs rationem petere & afferre? quis enim effectus est, cuius naturalis & vera causa paulo obscurior & abstrusior est, quem non per istiusmodi influentias nullo negocio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad se rapit? confestim respondebitur, quia propria eius influentia cœlestis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piscis vim habet sistendi incitatissimum nauigium? in promptu est responsio, nimirum à cœlesti quadam influentia, quæ tanta pisciculum illum vi ac potestate roborauit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in

natura

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

natura rerum adeo reconditum & ab intelligentia noſtra remotum, denique nihil de his quorum peruestigatio ſummorum Philoſophorum ingenia fatigauit & torſit, quod non quiuis è circulo Aſtrologorum & indoctorum hominum vno verbo, ſcilicet per iſtas influentias expedire queat.

Verùm labor equidem longius: reuertar igitur ad propoſitum. Si Saturnus quia lucidus eſt, per lucem calefacit, quomodo idem per influentiam frigefacit? nónne abſurdum eſt in eodem aſtro duas eſſe facultates, vnam calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuerſas modo ſed etiam aduerſas & contrarias? cernimus ita eſſe natura comparatum, vt omnibus in rebus in quibus duæ inſunt differentiæ vel proprietates (vt more philoſophico loquar) vna generalis & quæ vni rei communis eſt cum alijs multis, altera ſpecialis & propria eius rei (cuiuſmodi ſunt in homine ſentiẽtem eſſe & rationalem) vt ſemper differentia & proprietas ſpecialis, nobilior & perfectior ſit generali, vt quæ illam cõtrahit & determinat, nouæ perfectionis gradum & rationem ipſi adiungens: ſicut patet in prædicto exemplo hominis, in quo rationale nobilius eſt quàm ſentiens. At contra omninò ſe habet res in hac mirabili Aſtrologorum doctrina. Etenim docent ipſi, in Saturno, exempli cauſa, duas eſſe proprietates ſeu facultates agendi, vnam generalem & communem ei cum omnibus aſtris quæ eſt vis illuminandi & per illuminationem calefaciendi: alteram ſpecialem &

Argumentatio contra influentias.

propriam Saturni, qua ratione differt ab alijs astris, quæ est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem est, lucem cœlestem multo nobiliorem esse quacumque alia qualitate cœlesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales, quarum altera, vt diximus, sit generalis, altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciendi per lucem & refrigerandi per influentiam; nec fert natura rerum, & id fieri non posse ratio ipsa decernit. Nam vt in corpore multiformi & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant contrariæ qualitates & facultates, quemadmodum contingit corpori humano in cerebro & in corde; id tamen conuenire non potest in astrum Saturni quod est secundum omnes partes vnius formæ ac naturæ: neque enim vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam, sed vt totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (non enim consentaneum est alieno loco de Influentijs aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur; veras, naturales & proprias causas, atque rationes ex duobus principijs cœlestibus quę omnibus sunt conspicua & experimentis quotidianis explorata, motum dico & lucem, plene cumulateq́ꝫ

ac

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ac probabilissimè peti & duci posse. Figuras porro & effigies stellarum quas designant Astrologi in Zodiaco, similitudinem reddentes quorundam animalium vel hominum, magnã vim habere in ortu cuiusque censent Astrologi; cùm tamen per se ac natura sua non sint tales, sed sola eorum imaginatione cõstent, ab ipsis eo modo confictæ & figuratæ: possent enim fingi etiam ad similitudinem aliorum animalium, domuum, turrium, mensarum, aliarumué rerum. quare valde friuolum & ridiculum est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

23. *Vtrum astra natalitia cuiusquam possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.*

SECVNDVM fundamentum Astrologorum est; natalitia cuiusq; astra esse obseruanda: ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmissimum? cur enim Astrologi non potius obseruẽt tempus, & cœli atque syderum statum quo quisque in vtero cõceptus, formatus & animatus est? cum in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum: quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis cœlestis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero, potestati & actioni cœlorum subiectus. Cur item non cõsiderant Astrologi alias constellationes & defluxus cœlestes,

Alterum Astromantiæ fundamentum.

Quàm inane sit, natalitia cuiusque hominis astra obseruare ad diuinãdum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

qui contingunt homini sępius post ortum? Cum plerumque vsu veniat vt illæ virtutes cœlestes insigniores sint effectu, & valẽtiores ad immutãdum hominem, quàm quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum astrorum nascenti homini impressum, necesse est variari cõmutata sæpius humani corporis temperatione, vel ob alias potentes constellationes, vel ob educationem, vel ob variam viuendi cõsuetudinem & rationem, vel ob leges patrias ad quarum normam cogitur quisque vitam, mores, studia, & actiones conformare. Quid quod fortasse nihil illius materiæ primigeniæ quam quisque in ortu habuit, reliquum sit in extrema ætate? hoc enim visum est & multis & magnis Philosophis: nec S. Thomas in 1. par. quæst. vlt. art. 1. abnuere videtur. Quo concesso, vis illius primi defluxus & effectus cœlestis in ortu hominis ei indita & impressa, necessariò tandem euanescet tota. nisi fingat quispiam eiusmodi virtutem cœlestem migrare ex subiecto in subiectum, tanquam ex domo in domum mutando domicilia: aut cum præsentit interitum suum, aliam pro se sui similem & quasi vicariam virtutem substituere.

An aliquid primigeniæ materiæ hominis maneat per totam vitam.

S. Thomas.

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu hominis, quàm in eius ortu, ad diuinãdum.*

PLVS autem esse ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quàm in ortu, magister istorum Ptolemæus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit: Cum prin-

Ptolemæus.

principium temporale hominis aliquod ſtatuatur; natura quidem & per ſe illud erit principium, cum ſemen vtero genitali admittitur; potentia verò & ſecundum accidens cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admiſsi ſeminis vel caſu vel obſeruatione deprehendit, illam ſequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoſcendis, conſiderando quæ ſint eo tempore ſtellarum configurationes. cum enim ſemel à principio ſemen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate diſponitur, licet per conſequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamq́; materiam naturaliter ſibi aſciſcit, magis etiam primæ ſuæ qualitatis diſpoſitioni aſsimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obſcurè docet, primum & naturale atque efficaciſsimum hominis principium, eſſe ſeminis admiſsionem hominisq́; conceptum; atque huic principio potiſsimè inſiſtendum & inhærendum eſſe ad prænoſcendas hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus quàm qui ad animam pertinent. Sed quia benè nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis vel admiſsi ſeminis, vel conceptus, vix cognoſci poſſe ab Aſtrologis; ne illorum iudicia & diuinationes quas ipſi ducũt ex ortu hominis infirmare videretur, mox ſubiecit, Qui autem horam ignorant principij ſeminalis, eos neceſſe eſt ſequi principium natiuitatis. Haly nobilis Aſtrologus in eo libro quem ſcripſit de Electionibus, ingenue fatetur, efficaciam decernendi Fatum homi- *Haly.*

hominis esse in hora conceptionis: sed quia hæc nescitur ab Astrologis, propterea eos ad horam natiuitatis confugisse. Quin cum Astrologi premuntur argumento Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus & exitus est; respondere solent diuersitatem euentuum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solùm ad homines.*

SED vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam vrbium, non hominum modò, facta profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari: obseruata enim astrorum compositione quæ fuit cum vrbes conderentur, posse earum casus euentusq́; omnes prospici ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus vt in Romulo tradit Plutarchus: quam historiam libro 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat, Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris noster, in primis Chaldæis rationibus eruditus, vrbis etiam nostræ natalem diem repetebat ab ijs Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus; Romamq́;, cum esset in iugo Luna natam esse dicebat, nec eius fata canere dubitabat. O vim maximam erroris. etiamné Vrbis natalis dies ad vim stellarum & lunæ pertinebat? fac in puero referre, ex qua affectione

Tarutius Mathematicus, omnia quæ Vrbi Romæ contigerũt ad vim astrorum, sub qua ea Vrbs à Romulo condita est referebat.

cœli

cœli primum ſpiritum duxerit: num hoc in latere aut in cæmento ex quibus Vrbs effecta eſt, potuit valere? Ita Cicero.

26. *Cur obſeruatio aſtrologica non valeat æquè in ſtirpibus & animalibus, quàm in hominibus.*

VERVM, quærerem equidem ex iſtis Aſtromanticis, num velint eorum diuinationem etiam in animantibus & ſtirpibus valere vt in homine? Si negent, prodent ſcilicet ſuam inſcitiam; & ſuæ artis infirmitatem, inanitatem atque fallaciam. Cur enim non æqualiter valeat in ſtirpibus atque in homine? immò cur non plus valeat? ſtirpes namque multo magis quàm homo, à cœleſtium corporum poteſtate & efficientia naturali neceſsitate pendent. Et cum minus multa & varia atque incerta ſtirpibus quàm homini ſoleant accidere, facilior profectò eſſe deberet eorum diuinatio, quæ ſtirpibus quàm quæ homini ſunt euentura. Sin verò annuunt, ſimiliter in ſtirpibus vt in hominibus valere aſtrologicam diuinationem; amicè rogarē ipſos vt diligentiſsimè obſeruarent ſtatum cœli & aſtrorum, eo videlicet tempore, quo vel prunus, vel cerafus, vel pyrus ſereretur; aut cum ſementis tritici fieret, & ex illa cœli obſeruatione promerent etiam prognoſtica de illis arboribus, ſcilicet vt diuinarent quantam illæ arbores prunorum, ceraſorum, & pyrorum copiam eſſent laturæ: quantus item ex illa tritici ſemente ſpicarum,

carum, & in ſingulis ſpicis quantus granorum numerus eſſet prouenturus. hæc ſi negent à ſe poſſe prænoſci, fateantur etiam neceſſe eſt, non poſſe ab ipſis futuros hominum caſus euẽtusq́ prouideri.

27. *De antiquitate iſtius Aſtrologiæ apud Aegyptios & Chaldæos.*

Tertium fundamentum Aſtromantiæ.

TERTIVM fundamẽtum eorundem Aſtrologorum eſt, artem hanc ſuam certiſsimis innumerabilium ſæculorum experimentis, & conſtantiſsimis obſeruationibus eſſe comprobatam. aiunt enim, hanc diſciplinam profectam eſſe ab Ægyptijs & Babylonijs ſeu Chaldæis, mortalium omnium antiquiſsimis. tradit enim Ariſtoteles in libro 2. de Cœlo, textu 60. & extremo libro 1. Meteororum, Ægyptios omnium hominum vetuſtiſsimos haberi: & in principio operis Metaphyſicorum affirmat, Ægyptios omnium hominum vetuſtiſsimos mathematica ſtudia tractare & colere cœpiſſe. Iactabant etiam olim Aſtrologi, Chaldæos quadringenta & ſeptuaginta annorum millia in periclitandis experiendisq́ pueris quicunque naſcerentur, poſuiſſe. Verùm adeo in aperto & in promptu ſunt omnibus iſtorum mendacia, vt à nobis ea vel confutari vel etiam indicari non ſit opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, nec dum ſex millia annorum effluxerunt. Ab origine verò gentis Chaldææ, hoc eſt, poſt euerſionem turris Babel, facta nempe linguarum diuiſione, non ſunt adhuc quatuor millia anno-

Ariſtotel.

rum

rum completa. Picus Mirandulanus in cap. 2. libro 12. aduersus Astrologos, testes ad redarguendam Astrologorum mentitam vetustatem adhibet Hipparchum & Ptolemæum, principes sanè astronomiæ; qui vbi pro dogmate aliquo constituendo veterum obseruationes afferunt, nullas profectò afferũt vetustiores ijs quæ sub Nabuchodonosoro Chaldæorum rege apud Ægyptios & Babylonios fuêre: ab initio autem imperij regis Nabuchodonosori ad præsentem annum qui ab ortu Domini nostri agitur millesimus quingentesimus octogesimus octauus, non plus bis mille ducentos & triginta duos annos præterijsse constat. Porrò commentitiam Ægyptiacarum obseruationum antiquitatem, perbelle ridet & redarguit Augustinus in cap. 40. libro 18. de Ciuitate Dei: ita enim scribit: Frustra vanissima præsumptione garriunt quidam dicentes, ex quo rationem syderum comprehendit Ægyptus, amplius quàm centum annorum millia numerari. In quibus enim libris istum numerum collegerũt, qui non multum ante annorum duo millia literas magistra Iside didicerunt? non enim paruus auctor est in historia Varro qui hoc prodidit. sic Augustinus. Sed huic disputationi in qua octo rationibus probare voluimus diuinationem astrologicam esse contrariam verę philosophię, finem hoc loco statuemus.

Picus Mirandulanus.

Augustinus.

M. Varro.

NON

NON MODO ASTRA NON ESSE causas, sed nec esse signa rerum futurarum.

CAPVT IV.

BEATVS Augustinus lib. 5. de Ciuitate Dei, cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundam non mediocriter doctorum hominum, quibus visum est nō esse quidem astra causas humanorum euentuum, sed esse tamen eorum vera & & certa signa.

28. *Vtrum astra, si non sunt causæ, saltem sint certa signa omnium futurorum.*

ORIGENES quidem certè in tomis suis super Genesim, (sic enim memorat Eusebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cum explanaret verba illa quæ sunt in primo capite libri Geneseos. *Et erunt in signa*, è quibus videlicet verbis huius nostræ disputationis argumentum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo posita in cœlo, vt per varios aspectus & coniunctiones præsignificarent quæ consequentibus temporibus tum vniuersè, tum sigillatim euentura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cœlum esse dixit velut quendam librum in quo Deus depinxit atque descripsit quæcumque in toto mundani æui decursu, suo quæque tempore futura sunt. Ad hoc probandum, citat Origenes librum quendam cui titulus erat, Narratio Ioseph, olim apud multos in auctoritatem & fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha inducitur

Liber, qui inscribebatur Narratio Ioseph,

citur filios ſuos alloquens hunc in modum, Legi, inquit, in tabulis cœli quæcunque contingēt vobis & filijs veſtris. Plotinus autem condiſcipulus Origenis idem ſenſit, idq́ docet in libro qui inſcriptus eſt, Vtrum ſtellæ aliquid agant: in libro autem de Fato cap. 6. hunc prȩterea ſtellarum vſum eſſe tradit, vt qui illas ſuſpiciant & quaſi literas conſiderent, qui nimirum huiusmodi literaturam nouerunt, futura legant; ex ipſis figuris comparatione quadam analogica, eorum ſignificationem & intellectum ſolerter indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ipſe de ſe interficiendo vehementer cogitaret, Plotinum hoc cælitus prouidiſſe, & à tanto facinore eum prohibuiſſe. *ab Origene citatus. Plotinus. Porphyrius.*

Hanc ſententiam Iulius Sirenus libro 9. de Fato, cap. 35. minimè damnandam cenſet: & quo probabilem eſſe oſtendat, aliquot ex diuina Scriptura productis ſententijs, eam ornat atque confirmat. Hoc enim, inquit, non obſcurè indicat Eſaias cum ait in capite 34. *Complicabuntur ſicut liber cœli:* qua oratione ſignificatur, cœlos poſt diem iudicij conuoluendos eſſe atque complicandos; quaſi nunc cœli inſtar cuiuſdam libri ſint explicati & aperti nobis, haud dubie ad legendum. Eodem pertinet illud quod eſt in Pſalmo 21. *Annunciabunt cœli iuſtitiam eius*, & in Pſalmo 18. *Cœli enarrant gloriam Dei*, & quod eſt in primo capite libri Geneſeos de ſtellis, *Vt ſint in ſigna*, & in Pſalmo 88. *Confitebuntur cœli mirabilia tua Domine.* Nec verò, inquit Ori- *Iulius Sirenus.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Origenes. genes, hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profectò quàm prædicta futurarũ rerum à sanctis Prophetis edita, vel præ- *Plotinus.* scientia omnium rerum quæ est in Deo. Plotinus scientiam astrorum ea ratione vt astra signa sunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat vel singulari quodam Dei munere, vel propter eximiam astrologiæ peritiam; ad eam enim comparandam, opus esse acerrima indagatione, summaq; solertia.

Iulius Sirenus. Iulius autem Sirenus ne Augustinum quidem ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. libro contra Manichæos, cap. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: Neq; enim in illis corporibus cœlestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodum in his corporibus latent, sed sicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maximè in oculis; sic in illa perspicuitate ac simplicitate cœlestium corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Augustinus.

29. *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*

Excutitur locus Augustini. VERVM, si quis locum hunc non prorsus inconsideratè legat, planè comperiet Augustinum per cœlestia corpora non intelligere orbes cœlestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionem cœlesti gloria & immortalitate donata; & ponere eum discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuentes, & eosdem

dem poſt reſurrectionem in glorificatis corporibus immortalem & beatam vitam agentes: quòd illi arcana cordium multiplici ſimulatione callidè tegant & occultent, ideoq; ſæpè alios fallant: in his verò manifeſta erunt omnium corda omnibus, omniſqúe prorſus aberit ſimulatio, fictio atque deceptio. Atque hunc eſſe verborum Auguſtini germanum intellectum, ex proximè conſequentibus eius verbis palàm eſt: hæc enim ſubtexuit, Itaque illi merebuntur habitationem illam, & commutationem in angelicam formam, qui etiam in hac vita cum poſſint ſub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cauent flagrantiſsimo amore veritatis; & hoc ſolum tegunt quod ij qui audiunt ferre non poſſunt, ſed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, vt nihil etiam contegatur, Nihil eſt enim occultum quod non manifeſtabitur. ſic Auguſtinus. Quare cum Auguſtinus ſatis explicatè & apertè loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de cœlis vel aſtris; demiror ſanè Iulium Sirenum tam incogitanter & oſcitanter legiſſe hunc locum, vt propter eum maximè, Auguſtino affinxerit huiuſmodi ſententiam, cuius nec vllum eo loci veſtigium apparet, & extat apud eundem in libro 5. de Ciuitate DEI copioſa & grauis confutatio.

30. *De natura & varietate ſignorum.*

CETERVM, aſtra eſſe ſigna rerum futurarum, cenſeo equidem non ſolum eſſe alienum à *Aſtra non eſſe certa*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

signa rerũ futurarũ. vera philoſophia, ſed etiam ſacris literis contrarium. Ac licet complures earum rationum quas ſuperiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc probandum; nouis tamen aliquot argumẽtis quæ propriè eiuſmodi ſententiam refellant, hoc loco vtendum eſt. Principio, quod eſt naturale ſignum alicuius rei, id vel eius rei cauſam vel effectum eſſe, vel vtrumque ab eadem ſuperiori & communi cauſa proficiſci neceſſe eſt. nam quod, præter hæc, quartum membrum fingi poſſet, videlicet, vt illud ſignum neceſſariò ſit coniunctum cum cauſa rei ab illo ſignificatæ, id non eſt diuerſum à tertio membro: talis enim connexio & coniunctio non aliter eſſe poteſt, quàm vt cauſa illa prius ex ſe pariat id quod eſt ſignum: deinde id quod eſt ſignatum; aut vt idem quod cauſam excitat vel admouet ad agendum, ſimul etiam adhibeat & applicet id quod eſt ſignum ad præſignificandum: vtrumque autem horum ad communem cauſam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & ſydera ſunt ſigna omnium rerum ſublunarium, vel ſunt earum rerum cauſa, ſed hoc negat iſta opinio: vel ſunt effectus, quod nec illi dicent, nec vllus hominum ſanæ mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo reliquum eſt, tam cœleſtia quàm ſublunaria ab eadem ſuperiori & communi cauſa proueniunt: quemadmodum Iris ſignum eſt ſerenitatis, non quia ſit eius cauſa vel effectus, ſed quia eadem eſt communis vtriuſque cauſa. At cauſam communem cœleſtium corporum & ſubluna-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

lunarium, necesse est esse vel corpoream vel incorpoream: corpoream quidem nullam, opinor, ponent isti, nullum enim corpus superius cœlis est; relinquitur igitur vt omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum vel Angelos qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habituqúe, & in syderum positu & conformatione, quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam notis atque signis inibi descriptis euēta rerum humanarum prænotent atque præmonstrent. At enimuero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima scelera & execranda flagitia.

Ad hoc, Philosophia docet, necnon & Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse actionem quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis prouenit, aliam quam motum localem; nec Angelos posse quicquam proximè agere, præterquam mouere motu locali. Angelos verò qui circumuoluunt orbes cœlestes, nō aliter circa res sublunares operari censent Philosophi & Theologi, quàm per motum & lumen cœli; nam influentias à lumine omninò diuersas paulò superius sustulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clare distinctè certoq; prę-monstrari, nemo dicet qui verisimilia & credibilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, vt ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab il-

 la pro-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

la prouenire debent: alioquin fieri non poteſt vt ſe inuicem certò indicent: à Deo autem & Angelis quæ in corporibus cœleſtibus fiunt, ea neceſſariò & inuariabiliter ſe habent: quæ autem in his quæ ſunt infra lunam, valde mutabiliter, & vt ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque ſubtexuntur argumenta. Etenim, quomodo aſtra quæ ſunt certo numero comprehenſa, & ſemper vniuſmodi & neceſſariò ac immutabiliter ita ſe habent, ſigna eſſe poſſunt omnium rerum futurarum, quæ propemodum infinitæ ſunt multitudine ac varietate, & inter ſe plurimum differentes atque diſcrepantes? quomodo eadem ſyderum poſitura & conformatio, ſub qua vel Gemini, vel alij quamplurimi eodem puncto temporis naſcuntur, poteſt eſſe certum ſignum propriè & diſtinctè præſignificans tot tamque varios ac diſsimiles caſus & euentus qui in illis cernuntur? quare, ſi aſtra ſunt ſigna rerum futurarum, earundem quoque cauſas eſſe fatendum eſt: quod ſi cauſas eſſe negamus, etiam ſigna eſſe negandum eſt.

31. *An Cometæ ſigna ſint humanarum rerum.*

DICES, cometas qui in ſublimi aëre generantur, ſigna eſſe quæ inſignes admodum caſus futuros portendant, quorum tamen cometæ nec cauſæ ſint nec effectus: quare idem quoque aſtris accidere reſpectu rerum ſublunariũ, non eſſe incredibile. At ego, cometas certa ſigna hũmano-

manorum caſuum & euẽtuum nunquam concedam, licet hoc tam vulgo perſuaſum ſit, quàm eſt à Sapientibus improbatum. Quod ſi hoc, cum vulgo conſentiens opinarer, dicerem cometas à ſtellis rerum futurarum effectricibus excitari, vt eas res antegreſsi præmonſtrent. De ſtellis autem ſecus eſt, his enim nulla eſt corporea cauſa ſuperior.

32. *An qui aſtra faciunt ſigna rerum futurarum, ſimul etiam neceſſariò inducant & aſtruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur iſtius opinionis Auctores, quanquam id minimè velint, Fati neceſsitatem inducere: & ſanè, magis etiam quàm qui ſtellas faciũt cauſas rerum ſublunarium. Etenim, vt ſtellæ cauſæ ſint eorum quæ fiunt infra lunam, non ideo tamen Fati neceſsitas exiſtet; quod enim illarum afflatu defluxuqúe in terris eſſet efficiendum, id poſſet vel contrarijs materiæ affectionibus, vel obſtantibus cauſis particularibus impediri. At ſi aſtra naturaliter futurarum rerum ſigna ſunt, omninò euenire neceſſarium eſt quod ab illis ſignificatur: alioquin eſſent ſigna inania & fallacia. Et cum Deus ea inſtituiſſet ad ſignificandum, & in cœlo tanquam in quodam volumine ea deſcripſiſſet veluti notas futurarum rerum indices; ſi euentus rerum cum illarum ſignificationibus non congruerent, vel Deus earum auctor & inſtitutor ignorans eſſet futurorum euentuum,

vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt; aut præmonstrant quæ facienda sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantùm: sed hoc improbabile est ac figmenti simile; cur enim stellæ prænotent futuros effectus aliquarum particularium causarum potius quàm aliarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit? aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullę profecto reliquæ fient causæ per quas quo minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessariò, vt omnia quæ infra Lunam fiunt, immutabili necessitate Fati nexa vinctaqúe teneantur: quod nec istius sententię defensores sentiunt, & id sentire impium est.

Explicatur locus Isaiæ ex cap. 34.

Testimonium autem illud Esaiæ productum ex 34. capite, *Cœli sicut libri complicabuntur*: quod inter cętera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solum habere aliquid difficultatis, & nonnihil negotij facessere videtur; variè interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur. Iustinus martyr respondens ad quæstionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaia, fore vt cœlum aliquando velut liber complicaretur, sic ait; Quemadmodum cœli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando

Iustinus martyr.

cum

cum pellis extensione, dicentes : *Qui extendit cœlum sicut pellem*, aliquando cum firmato fumo, *Cœlum*, inquit, *ceu fumus firmatum est*, aliquando cum rotunditate cameræ, *Qui extendit*, inquit, *cœlum velut cameram*: Sic è diuerso, cœli dissolutionem per comparationem conferunt cum alijs rebus, vt apud Esaiam cum volumine inuoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psalmo 101. cum vestimento veterascente & commutando. Sic Iustinus. Hieronymus verò super illis verbis hæc scribit, Considerandum, quod non dicat interire cœlos, sed replicari siue complicari quasi librum; vt postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicentur qui prius aperti fuerant, vt nequaquam vltra scribantur in eis delicta multorum. In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iustitiam DEI, reuelare iram eius, & probare ac testificari hominum scelera.

Psal. 103.
Esaia 51. iuxta 70. Interpretes.
Esaia 40. iuxta 70. Interpretes.
Beatus Hieronymus.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lyra aliter exponunt : Complicabuntur, inquiunt, cœli tanquam liber, hoc est, non exercebunt vltra Ethnici astromantiam suam; nec posthac ex astris diuinare audebunt euenta hominum, quasi legerent in syderibus descriptos casus & euentus futuros. Alij sic interpretantur : Non patebit amplius introitus in regnum cœlorum, sed ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui explanent hoc modo, Ministerium & vsus cœlorum atq; syderum exhibitus homini ante diem iudicij, postea esse desinet: nam licet non prorsus

B. Thomas. Lyranus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

ſus interibunt cœli, alio tamen ſtatu erunt, & quibus nunc funguntur miniſterijs & obſequijs hominum cauſa, ab illis poſt diem iudicij quoquo modo vacabunt: quæ vacatio pulchrè declaratur ab Iſaia ſimilitudine libri, quem poſteaquam eo vſi ſumus, nec amplius nobis vſui futurus eſt, complicare & claudere ſolemus.

Nec diſplicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa ſimilitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ & vindictæ demonſtrationem aduerſus gentes de quibus illic Eſaias loquitur; tantam rerum omnium perturbationem & cõfuſionem; tantam denique hominum triſtitiam dolorem & conflictationem; vt præ magnitudine mœroris atque doloris, & præ animi perturbatione & oppreſsione, videantur hominibus cœleſtia lumina reſtingui, ſtellæ de cœlo cadere, motusq́; earum conturbari, denique cœlum complicari & recedere. nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypſi dicitur, recedere vel abire. ſic enim habes in capite ſexto, *Et cœlum receſsit ſicut liber inuolutus.*

Antiquus mos Hebræorum ſcribendi. Sed quo planior ſit & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis ſimilitudo libri qua vſus eſt Eſaias, ſciendum eſt, apud Hebręos antiquitus libros ſacros diuerſa forma ſcribi & compingi ſolitos eſſe, quàm nunc ſcribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium ſiue membranam oblongam, quæ circa cylindrum ſiue axem ligneum circumplicabatur, inſtar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiuſmodi libri aliquam

quam referre cœlorum ſimilitudinem & imaginem; quia ſicut axem illum ligneum qui in medio voluminis eſt, complures ipſius membranæ ſeu ſpiræ, altera ſuper alteram ambiunt & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius vniuerſi axem tenet, cœleſtes orbes alter ſuper alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verùm de teſtimonio Eſaiæ ſatis dictum ſit; cuius cùm tam multæ ac variæ ſint expoſitiones, nulla earum tamen mirificos iſtos aſtrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

QVA RATIONE NONNVLLI ASTROlogi multa vera prædixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc diſputatio finemq́ perducatur, vt cauſas aperiamus, cur permultæ quorundam Aſtrologorum prædictiones veræ fuerint, & cum rebus ipſis euentiſqúe mirabiliter congruentes. hanc enim quæſtionem, cum eius mentio ſupra incidiſſet, quo melius, commodiori ſcilicet loco tractari poſſet, in extremam hanc diſputationem reiecimus.

Licet igitur prædictiones Aſtrologorum plerumque falſas eſſe veriſsimum ſit, & à nobis ſupra ſatis explicatum; quoniam tamen & olim proditum eſt à multis, hodieq́ admodum vulgare eſt, quinetiam à grauibus viris, quibus non credere difficile eſt, pro certo traditur, fuiſſe

quoſdam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

quoſdam Aſtrologos quorum pleræque omnes prædictiones veræ fuerunt, vſu ipſo euentuqúe comprobatæ, & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis ſecus euenit quàm illi prænunciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgatæ hominum opinioni quaſi publica fide & auctoritate confirmatæ, aduerſari videamur. Conceſſa autem veritate huiuſmodi prædictionum, cauſas eius diſquiramus, videlicet qua ratione certò potuerint ab Aſtrologis futura prænunciari, quę quod incerta ſunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equidem aſſeueranter affirmo, ſi quæ prædictiones Aſtrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateq́ artis aſtromanticæ quam nullam eſſe ſatis ſuperqúe oſtenſum eſt, ſed alijs ex cauſis proficiſci: quæ autem ſint huiuſmodi cauſæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor cauſæ, propter quas nonnumquam prædicta Aſtrologorum vera canunt.*

34. *Inſtinctu dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

PRIMA CAVSA. Veritas iſtarum prædictionum nonnunquam prouenit ex pacto & ſocietate quam iniuit Aſtrologus cum dęmone; vel ex occulto eius afflatu & inſtinctu, quo etiam neſcientes homines ad diuinandum inſtigan-

gan-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

cantur. Hoc tradit Augustinus extremo cap. 7. libro 5. de Ciuitate DEI: Non immerito, inquit, creditur, cum Astrologi mirabiliter multa vera respondét, occulto instinctu fieri spirituum non bonorum, quorum cura est has falsas & noxias opiniones de astralibus fatis, inserere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati & inspecti aliqua arte, quæ nulla est. Sic Augustinus.

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipse præsentire, aut homini præmonstrare soleat.*

DAEMON autem suggerit homini quod ab eo diuinetur, vel palàm se oculis eius aspectabilem & conspicuum offerens, eumqúe futura humanis verbis prædocens: vel formatis in aëre vocibus præsignificantibus futura, citra vllam corporis speciem & figuram: vel immissa scriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones contineat: vel dormienti per somnia aut vigilanti afficiendo & commouendo phantasiam, fingendoq́; phantasmata idoneè ad repręsentandum id quod diuinandum est, atque incitando hominem ad prædicendum id quod repræsentant phantasmata. Scire autem potest dæmon futura quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnunquam enim Deus ad agendum aliquid vtitur dæmonum ministerio. Solet etiam dæmon prænunciare homini futura quæ ipsemet postea facturus est: solet ob incomparabilem sui motus celeri-

celeritatem quæ in longinquis locis remotis mundi regionibus geruntur, ea ad homine qui longiſsimè abſunt deferre. Poteſt item dę mon ex clandeſtinis conſilijs, verbis, ſcriptis, e ſignis quæ in corpore tã exterius quàm interiu apparent, occultas hominum cogitationes & deliberationes tam præſentes quàm futuras, ſo lertiſsimè coniectando, cognitas habere. Idem qúe conijcit ex præparatione cauſarum alia rumque rerum quæ ad gerendum aliquid de bent concurrere. Denique, ob incredibilem ſubtilitatem & ſolertiam mentis, ob tantam to millium annorum experientiam, propter perfe ctam rerum omnium naturalium abſolutam qúe ſcientiam; callidiſsimus atque ſagaciſsi mus eſt ad præſentiendum & prænoſcendum futura.

Auguſtinus. Hoc ipſum quod hîc docuimus, quia enucleate apertéq; tradit Auguſtinus in libro 2. de Geneſi ad literam, capite 17. libet verba eius adſcribere, De fatis, inquit, ſyderum qualeſlibet eorum argutias, & quaſi de matheſi documentorum experimenta, quæ illi Apoteleſmata vocant, omnino à noſtræ fidei ſanitate reſpuamus. Talibus enim diſputationibus etiam orãdi cauſas nobis auferre conantur, & impia peruerſitate malis factis quæ rectiſsimè reprehenduntur, ingerunt, accuſandum potius Deum auctorem ſyderum, quàm hominum ſcelera. Ideoqúe fatendum eſt, quando ab iſtis vera dicuntur, inſtinctu quodam occultiſsimo dici, quem neſcientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad

deci-

ecipiendos homines ſit, ſpirituum ſeductorum
peratio eſt: quibus quædam vera de tempora-
bus rebus noſſe permittitur, partim quia ſub-
lioris ſenſus acumine, partim quia corpori-
us ſubtilioribus vigent, partim experientia
allidiore propter magnam longitudinem vitæ,
artim à ſanctis Angelis, quod ipſi ab omnipo-
ente Deo diſcunt etiam iuſſu eius ſibi reuelan-
bus, qui merita humana occultiſsimæ iuſti-
æ ſinceritate diſtribuit. Aliquando autem ij-
em nefandi ſpiritus etiam quę ipſi facturi ſunt,
elut diuinando prædicunt. Quapropter bono
hriſtiano, ſiue Mathematici, ſiue quilibet im-
iè diuinantium, maximè dicentes vera cauen-
i ſunt, ne conſortio dæmoniorum animam de-
eptam, pacto quodam ſocietatis irretiant. Ha-
tenus ſunt Auguſtini verba.

6. *Quot modis & quàm grauiter peccent, qui Dæmonum vel iſtorum Aſtrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

Ceterum, grauiſsimo ſe obſtringunt ſce-
ere, quicumque cupidi futura noſcendi conſu-
unt dæmones, vel Aſtrologos dæmonum ope-
a vtentes ad diuinandum. Multis autem mo-
is in eo ipſo peccari poteſt: primò ſi quis con-
ulat dæmonem de futuris, vel dæmonis diſci-
ulum Aſtrologum, ratus eſſe dæmoni futura
mnia explorate percepta. hoc enim cum vni-
s Dei proprium ſit noſſe futura, ſi quis eandem
ognitionem etiam dæmoni tribueret, impieta-
tis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

tis & idololatriæ crimen eſſet. Deinde, ſi crimini vertitur cum excommunicato ab Eccleſia communionem & ſocietatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Eccleſiæ inimico & implacabili hominum hoſte, pacto & ſocietate coniunctum eſſe? & quem Deus ab omni ſocietate fidelium ablegauit ad inferas & tartareas ſedes, æterniſqúe ſupplicijs mancipauit, eo & amico, & magiſtro atque doctore vti velle? Poſtea, qui dæmonis familiaritate vtitur in magnum certumqúe periculum animam ſuam obijcit, vtpote quam dæmon eiuſmodi prædictionum illecebris circumuenire ac perdere vehementer cupit. Peccat etiam grauiſsimè, quiſquis Aſtrologos conſulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoſcat. His accedit, immane flagitium eſſe, propterea dæmonem vel Aſtrologum conſulere, vt eorum conſilio vel auxilio magnum aliquod ſcelus perpetrari queat.

37. *Iſtiuſmodi Aſtrologos ferè improbos & flagitioſos eſſe.*

ISTOS autem veridicos, vt ferunt, Aſtrologos dæmonum eſſe familiares & diſcipulos, multa nec obſcura ſunt indicia: Primò, improbitas morum vitæq; impuritas & ſordes: Tum, contemptus omnium quæ ad Chriſtianæ diſciplinæ ac pietatis cultum exercitationemqúe pertinent: Poſtea, odiſſe lucem, fugitare conſpectum congreſſumq; hominum, rarò verſari

in

in publico, ferè in obſcuro & abdito, proculqúe arbitris viuere: Ad hoc, de ipſorum fide ac religione, mala, nec ſanè immerito ac temerè, hominum exiſtimatio: Denique multi de iſtis capti à cenſoribus fidei noſtræ, quos Inquiſitores vocant, vel vltro vel coacti, habita ſcilicet quæſtione admotisq; cruciatibus, ſuam cum dæmone ſocietatem & familiaritatem confeſsi ſunt. verùm de prima cauſa ſatis.

SECVNDA CAVSA. Aſtrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudentiæ diſpoſitione quæ, vt in 4. & 7. libro Confeſsionum inquit Auguſtinus, cæcas & improbas mentes conſultorum aliquoties ignoto quodam inſtinctu ſic agitat, vt neſcientes proferant, quæ conſulentes vel ex eorum meritis vel ex abyſſo iuſti iudicij Dei oporteat audire. *Auguſtinus.*

38. *De vſu ſortium apud Antiquos ad prænoſcenda futura.*

HVC referre etiam conuenit ſortes antiquis vſitatas, quando videlicet verſibus alicuius poëtæ ſortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnunquam contingebant illis carmina vel præſentibus, vel futuris negotijs mirè congruentia: velut Alexandro Seuero etiamnum adoleſcenti, nec imperium ſperanti, dum Virgilianas ſortes ſcrutatur, verſus ex libro Æneidos 6. exiêre, qui futurùm illi imperium præſignificabant his verbis,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Tu regere imperio populos Romane memento:
Hæ tibi erunt artes, paciq; imponere morem;
Parcere subiectis, & debellare superbos.

Nec mirum ita euenire, Deo volente ideoque mentem mouente, linguam moderante, & sortes aptè ad id quod præsignificari vult miscente ac temperante: qui non solùm ex ore Balaam arioli & falsi vatis, sed etiam ex ore asinæ qua ille ariolus vehebatur, verissima futurorum edidit oracula.

Numer. 23. & 24.

39. *Permissu* DEI, *nimis cupidos sciendi futura, laqueis dæmonum irretiri, & varijs ac pernitiosis erroribus implicari.*

NON est hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde sapienter & salutariter monet Augustinus in libro 2. de Doctrina Christiana, cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnunquam vsu venire, vt dæmones vel per ipsos etiam homines multa vera prædicant, quod nonnulli eiusmodi diuinationum, etiam cum superstitione atque impietate nimium studiosi atque curiosi, noxia persuasione seducti, in maiora & magis execranda flagitia, ita se derelinqui à Deo promeriti præcedentibus suis peccatis, prolabantur. Sed præstat hic Augustini verba subscribere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum suarum illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus Angelis; quibus

Augustinus.

Valde obseruanda beati Augustini sententia.

bus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiæ lege subiecta est. Quibus illusionibus & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis & perniciosis diuinationum generibus, multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant quàm dicunt: multaque obseruantibus secundum obseruationes suas eueniant, quibus implicati curiosiores fiant & se se magis magisq; inserant multiplicibus laqueis pniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina Scriptura non tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, *Sed etiam si dixerint vobis*, inquit, *& ita euenerit, ne credatis eis.* Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænunciauit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua fœmina verum testimonium perhibuit Apostolis Domini; ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius illius dæmonij correptione atque exclusione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadã pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudianda & fugienda Christiano. Sic Augustinus. His causis adijciunt quidam alias duas, minus fortasse probabiles, non minus tamen frequentes vsuque compertas.

Deuter. 13.
1. Reg. 28.
Actor. 16.

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia & vsu rerum humanarum, quàm ex arte astrologica.*

TERTIA CAVSA. Non pauci diuinant non tam peritia artis astromanticę quę nulla est, quàm singulari quadam sagacis ingenij solertia, & multiplici humanarum rerum peritia vsuq́;, & exquisita eorum hominum quibus diuinatio fit, negotiorum, morum, studiorum, & ingeniorum obseruatione atque notitia. Etenim quidam sunt qui perspectis quorundam hominum temperamētis & affectionibus corporum, studijs item, exercitationibus, institutis, familiaritatibus, denique virtutibus aut vitijs, multa euentura eis prouident, ipsisque magna asseueratione & auctoritate prænunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, si quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à suis eum occisum iri prædixerit; hominemq́ue frequentissimum in furtis & rapinis, suspendio periturum; religionis contemptorem, falsæq́ue doctrinæ proseminatorem contra veritatem fidei & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis supplicio mulctatum iri. *Diuinatio Annibalis.* Hoc genere diuinationis vsus est Annibal qui perspecta imperitia atque temeritate Terentij Varronis & C. Flamminij Romanorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis insignem cladem valde fidenter & asseueranter prædixit; eam-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

eamque prædictionem mox certaminis exitus, plurimis Romanorũ millibus interfectis, comprobauit.

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentium Astrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.*

QVARTA CAVSA. Non raro Astrologorum diuinatio vera existit ob stultam consulentium credulitatem: multi namque facillime credunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maximè optant, vel timent vehementer atque perhorrescunt. Solet enim eiusmodi credulitas instillare animis cõsulentium magnam spem rei bonæ à diuinis promissæ, vel ingentem metum inijcere tristium & acerborum casuum calamitatisq; ab illis prænunciatæ. Hi autem duo affectus animi, cùm potentissimi sint ad afficiendum & commouendum hominem, crebro efficiunt, certè multum proficiunt, vt humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam spes ardensq; desiderium excitant atque incitant homines vt ad bona ipsis promissa sedulo se comparent, & omnibus suis opibus viribusq; contendant: quo fit, vt ob eam rem plerumque quò intendunt, optatorum suorum & alienorum promissorum compotes facti, perueniant. Ex aduerso autem metus, pauor, horrorq; prædictorum malorum atque calamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter ac dubitanter aggredi negotia, timide ac negligenter persequi, & quocumque obiecto impe-

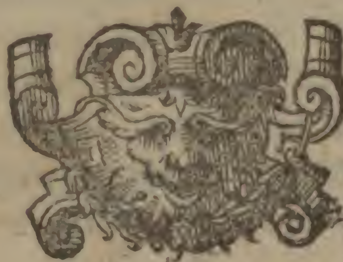
dimento turpiter & infœliciter deſerere, eaqúe ratione in prænunciata ipſis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt ſcribit Liuius) cum auguria & auſpicia ſecreto inſpecta infauſtum belli exitum minarentur, auſpices & duces ne militem in arma euntem funeſto nuncio conſternarent, verſis in contrariam partem auſpicijs, omnia fauſta & triumphalia portendi & à Dijs promitti mentiti ſunt. quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter pugnarunt, & hoſtes quos auguria victores fore præmonſtrabant, fœliciter vicerunt. Contra verò cum Nicias dux claſsis Athenienſium, incognita ſibi lunæ defectione portendi ratus claſsis naufragium, ſi ea nocte portum egrederetur, cum ſtulto metu occupatus oppreſſusqúe diſceſſum differt; à Siracuſanis cum tota claſſe captus eſt.

T. Liuius.

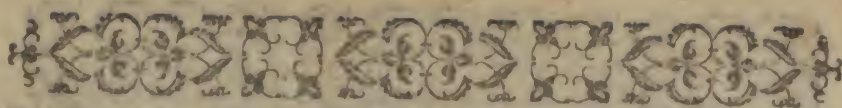
Niciæ ducis Athenienſium exitialis inſcitia.

Verùm ne diſceptatio hæc longius quàm initio promiſimus, & quàm fert inſtituti noſtri ratio producatur, hîc finem diſputandi de diuinatione aſtrologica faciemus.

F I N I S.

Libros

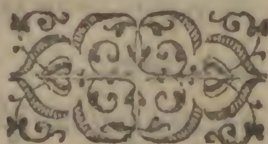
Libros hos tres R. P. Benedicti Pererij aduersus fallaces & superstitiosas artes, &c. non modò propter breuitatem, perspicuitatem, elegantiam, verùm etiam propter orthodoxam & accuratam pulcherrimarum & vtilißimarum quæstionum explicationem, tùm luce tùm laude dignißimos iudico.

ALBERTVS HVNGERVS, S. Theol. D. Professor, & Procancellarius, atque Theologici Collegij pro tempore Decanus in Catholica Academia Ingolstadiana.

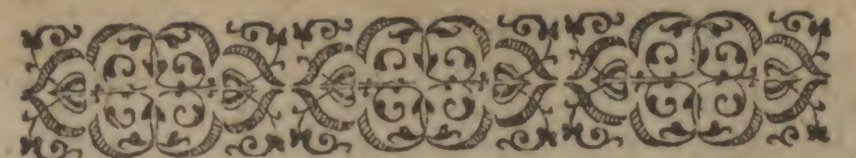

ERRATA.

PAg. 7. Vers. 13. *hoc,lege,hos.* Vers. 24. *ciere, l. ciet.* pag. 10. V. 20. *Peßimunte, l. Peßinunte.* p. 46. V. 6. *possent, l. possunt.* p. 47. V. 11. *adoratu, l. odoratu.* pag. 53. V. 15. *alterum, l. alteram.* p. 71. V. 1. *inferat, l. inferant.* p. 88. V. 5. *natua, l. natura.* p. 89. V. 24. *fumos, l. furnos.* p. 102. V. Vlt. *prædicat, l. prædicata.* p. 123. V. 9. *idem, l. item.* p. 143. V. 7. *diuersis, adde, modis.* p. 146. V. 5. *animam, l. animum.* p. 147. V. 7. *existimatorem, l. æstimatorem.* p. 148. V. 16. *Auerrores, l. Auerroes.* p. 153. V. Vlt. *commoeut, l. commouent.* pag. 154. V. 11. *suspiciendam, l. suscipiendam.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM IN TRACTATU de Magia contentarum.

A.

D. Au-

B.

C.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Pytha-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

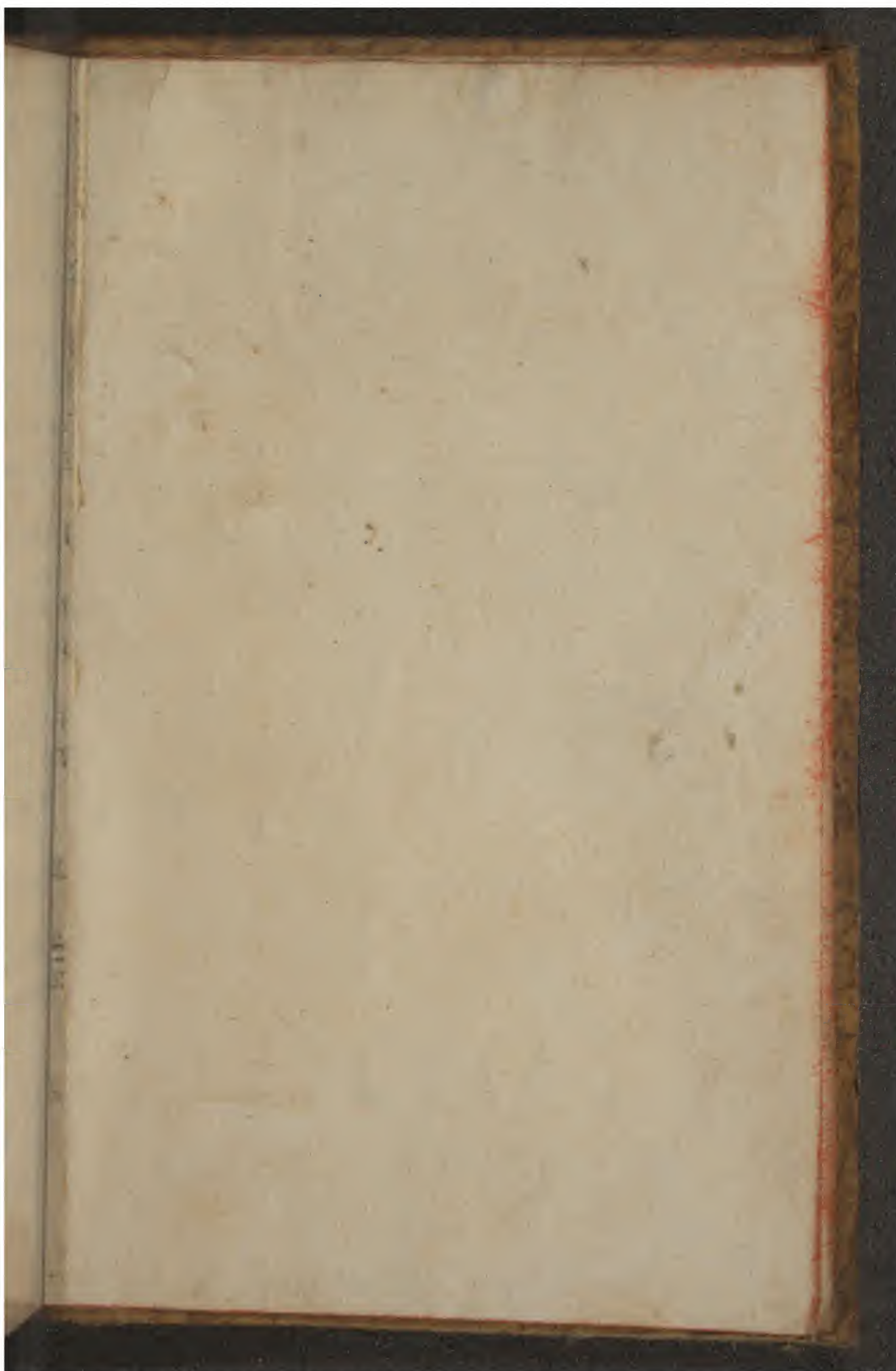
Somnio-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4902/A